

ΕΞ υπαρχής

Μηνιαίο βήμα ανάλυσης, κριτικής και διαλόγου

Ιούλιος 1999

Τεύχος 3ο

Τιμή: £3.00

ΔΗΣΥ: Νίκη των λοχαγών

**Αναμένοντας τις νέες πρωτοβουλίες
για το Κυπριακό,
κατασκευάζουμε εφιάλτες**

**25 χρόνια μετά:
στον κοντινό ορίζοντα η διχοτόμηση**

**Αγνοουμένη ευθύνη:
όταν η Κυπριακή Δημοκρατία
συμπεριφέρεται ως ψευδοκράτος**

Ποια επιστροφή για τους πρόσφυγες;

**Αναγκαία η αλλαγή
στο εκλογικό σύστημα**

Πέρα από τη νέα βιομηχανική πολιτική

**Πόσοι Τουρκοκύπριοι
έμειναν στην Κύπρο**

**Ο γιουγκοσλαβικός λαβύρινθος
και ο πόλεμος στο Κοσσυφοπέδιο**

Η μιζέρια της σοσιαλδημοκρατίας

Η μουσικολογία

Πίνακας εξωφύλλου: Έφη Ανδριανού

Οι επερχόμενες δικοινοτικές συνομιλίες του φθινοπώρου, προκαλούν ήδη ανάμειχτα αισθήματα. Διαφέρουν από κάθε προηγούμενο γύρο συνομιλιών διότι έχει ήδη προηγηθεί ο πόλεμος της Γιουγκοσλαβίας, ο οποίος συνιστά κατά γενική ομολογία ριζική ρήξη στο επίπεδο των διεθνών σχέσεων όπως τις είχαμε συνηθίσει. Επιπλέον είναι επίσης γενική η αίσθηση ότι το Κυπριακό έχει παραωριμάσει, όπως είναι γνωστό ότι οι χώρες που εμπλέκονται στο Κυπριακό, έχουν εμπλακεί στο Γιουγκοσλαβικό κατά συγκεκριμένο τρόπο. Στο μεταξύ λόγω επετείων επανερχόμαστε συλλογικά, έστω κι ανάμεσα στις διακοπές μας και την αποχαυνωτική ζέστη του τόπου μας, στον τραυματικό σταθμό του '74. Προσπαθήσαμε επ' αυτού, να παρουσιάσουμε μερικές απόψεις οι οποίες βγαίνουν πιστεύουμε από τα πλαίσια των συνηθισμένων επαναληπτικών αντιμετώπισεων.

Από τα κατεχόμενα, μας ήλθε και μια εμπειριστατωμένη έρευνα για το σημαντικότερο θέμα των εποίκων.

Όμως θα βρείτε στο τεύχος αυτό και μια σειρά άλλα σημαντικά θέματα. Μεταξύ αυτών μια πραγματικά σημαντική ανάλυση που αφορά στην κυπριακή βιομηχανία και τη νέα βιομηχανική πολιτική, μια εμπειριστατωμένη ιστορική αναδρομή στο γιουγκοσλαβικό πρόβλημα και μια πολεμική ανάλυση έναντι της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας - συνέχεια αυτής του προηγούμενου τεύχους.

Κωστής Αχινιώτης

Εξ υπαρχής-Κέντρο Διαλόγου
 Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ-127 Καϊμακλί-Λευκωσία
 Τηλ: 346061 - Φαξ: 346162

Οι συντελεστές του δικοινοτικού περιοδικού ΧΑΤΕ
 σας προσκαλούν σε βραδιά γνωριμίας
 με το περιοδικό και την γενικότερη προσπάθεια
 επικοινωνίας μεταξύ των κοινοτήτων,
 την Πέμπτη 22 Ιουλίου 99 στις 9.00 το βράδυ
 στο οίκημα του «Κέντρου Διαλόγου»,
 Αρχ. Μακαρίου Γ 127 Καϊμακλί - Λευκωσία
 τηλ. 346061

Το «εξ υπαρχής» δεν θα εκδοθεί τον Αύγουστο
 λόγω διακοπών. Ραντεβού ξανά με το 4ο τεύχος,
 την 1η Σεπτεμβρίου και το πάρτυ υποδοχής του,
 στις 9.00 το βράδυ, στο οίκημα του περιοδικού

εξ υπαρχής

Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο.....
 Διεύθυνση:.....
 Οδός - αριθμός..... Πόλη - Τ.Τ.....
 Επαρχία.....
 Τηλ. Οικίας..... Φαξ Οικίας.....
 Τηλ. Εργασίας..... Φαξ Εργασίας.....
 Επάγγελμα.....
 Σπουδές.....
 Τιμή συνδρομής: Εσωτερικού ετήσια £25.00. Ελλάδα £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00
 Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

εξ υπαρχής \ \ περιεχόμενα

Περιοδικό «εξ υπαρχής»
 Μηνιαίο βήμα ανάλυσης
 κριτικής και διαλόγου

Ιούλιος 1999 - Τεύχος 2ο
 Διεύθυνση:
 Αρχ. Μακαρίου Γ 127,
 Καϊμακλί, Λευκωσία 1021
 Τηλ. 346061 - 346160
 Φαξ: 346162

Υπεύθυνος για τον Νόμο:
 Δώρος Κακουλλής

Εκδίδεται από την
 Επικοινωνία Πολιτών
 Γέφυρα Λτδ

Για την σύνταξη
 του τεύχους εργάστηκαν οι:
 Ανθούλα Παπαδοπούλου,
 Μαρία Σωκράτους,
 Ιωσήφ Παγιάτας,
 Λούης Ηγουμενίδης,
 Σταύρος Τομπάζος,
 Κωστής Αχνιώτης,
 Ζήνωνας Ποφαΐδης,
 Σότος Σιακίδης

• για τα υπογραμμένα κείμενα
 ευθύνονται οι συγγραφείς τους

• τεχνική επιμέλεια:
 Dogographics Ltd
 τηλ. 665116

• εκτύπωση:
 Τυπογραφεία ΕΡΜΗΣ
 τηλ. 482361

- 4 Εκλογικό συνέδριο ΔΗΣΥ: νίκη των λοχαγών
.....Γιάννη Γεωργίου
- 6 Αναμένοντας τις νέες πρωτοβουλίες για το Κυπριακό:
κατασκευάζουμε εφιάλτες
.....Λούη Ηγουμενίδη
- 9 Μια ερμηνεία της Δημοκρατίας στη «Βόρεια Κύπρο»
.....Ουλούζ Ιρκάντ
- 10 25 χρόνια μετά: στον κοντινό ορίζοντα η διχοτόμηση.
Βλέψεις και για διπλή ένωση
.....Κωστή Αχνιώτη
- 12 Η συμφωνία Κληρίδη - Ντενκτάς για ανθρωπιστικά θέματα
.....
- 13 Αγνοούμενοι: σύντομη ιστορική αναδρομή
.....
- 14 Αγνοούμενη ευθύνη: όταν η Κυπριακή Δημοκρατία
συμπεριφέρεται ως ψευδοκράτος
.....Κωστή Αχνιώτη
- 16 Ποιά επιστροφή για τους πρόσφυγες
..... Τάκη Κονή
- 18 Αναγκαία η αλλαγή στο εκλογικό σύστημα
.....Κωστή Κυριακίδη
- 20 Πέρα από τη νέα βιομηχανική πολιτική
.....Ιωάννη Λιούμη
- 27 Πόσοι Τουρκοκύπριοι έμειναν στην Κύπρο
.....Μεχμέτ Σονούκ
- 30 Ο γιουγκοσλαβικός λαβύρινθος και ο πόλεμος στο Κοσσυφοπέδιο
.....Ζήωνα Ποφαΐδη
- 36 Η μιζέρια της σοσιαλδημοκρατίας
.....Σταύρου Τομπάζου
- 40 Διάλογος: η παιδεία χρειάζεται ριζοσπαστικές λύσεις
.....Χριστάκη Παρτασίδη
- 42 25 χρόνια μετά: λήθη
.....Σάββα Α. Σάββα
- 44 Η Μουσικολογία
.....Πανίκος Γ. Γεωργούδης
- 46 Βιβλιοπαρουσίαση: Γιουγκοσλαβία: Έγκλημα και τιμωρία - το χρονικό μιας
καταστροφής του Γιώργου Μητραλιά. Παρουσίαση από το **Σώτο Σύζινο**
- 48 Ο σχολιαστής της τελευταίας σελίδας

ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΛΟΧΑΓΩΝ...

Απόλυτη επικράτηση Ν. Αναστασιάδη

του Γιάννη Γεωργίου

Την Κυριακή 20/6/99, το βράδυ, καταγράφηκαν και τυπικά τα αποτελέσματα της «καταμέτρησης» στο Δημοκρατικό Συναγερμό. Στη μετά-Κληριδη πορεία του κόμματος κυριαρχούν πλέον οριστικά «οι Λοχαγοί», έναντι των «Στρατηγών» της παραδοσιακής αστικής τάξης και ο «ταλαιπώρημένος» κόσμος των αγωνιστών της ΕΟΚΑ Β. Η άκρα δεξιά, με τον μανδύα της «ευρωδημοκρατικής ανανέωσης» αναλαμβάνει τον έλεγχο του κυβερνώντος κόμματος και, σύμφωνα με τις απόψεις πολλών, θα δοθεί τώρα ο κύριος «αγώνας ρεβάνς» στην πολιτική μας σκηνή. Μόνο εμπόδιο θα υπάρχει η εν ζωή παρουσία του προέδρου της Δημοκρατίας και ιδρυτή του ΔΗΣΥ, Γλαύκου Κληριδη. Όμως ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά.

Μετά την ήττα του Γιαννάκη Μάτση, στο προηγούμενο εκλογικό συνέδριο του Δημοκρατικού Συναγερμού, εκτιμήθηκε τότε ότι το «προεδρικό» με εγκέφαλο τον Γλαύκο Κληριδη έδινε ένα μάθημα στην προσπάθεια αυτονομίας των διαδόχων του. Όμως εκείνο το μάθημα είχε και την άλλη όψη του. Το κέρδος δεν το καρπώθηκαν εκείνοι που επιφανειακά ήρθαν σε αντιπαράθεση με τον τότε πρόεδρο του

ΔΗΣΥ, αλλά οι συσπειρωμένες γύρω από τον κ. Αναστασιάδη, δυνάμεις της δεξιάς με εθνικιστικό παρελθόν, που κινητοποιήθηκαν πρόθυμα για να εξυπηρετήσουν την επιθυμία του προέδρου της Δημοκρατίας. Αρχίζει έτσι μια εποχή όχι παγίωσης της απόλυτης κυριαρχίας Κληριδη στο Συναγερμό, αλλά σταδιακής άλωσης του από τις δυνάμεις που ως τότε κατείχαν τα πόστα των «λοχαγών», μη εκδηλώνοντας το πάθος τους για την πρωτοκαθεδρία των νονών του αστικού κατεστημένου, όπως οι κ.κ. Μαρκίδης, Κασουλίδης και άλλοι.

Βέβαια έκτοτε τα πράγματα δεν εξελίχθηκαν απόλυτα στη λογική «άσπρο - μαύρο». Ενδυναμώνοντας τη θέση του ο νέος πρόεδρος κ. Αναστασιάδης και η ηγετική ομάδα που τον περιέβαλλε, δεν παρέλειψαν να κάνουν ανοίγματα προς ορισμένους οπαδούς της προηγούμενης κατάστασης όπως ο Ουράνιος Ιωαννίδης, ο Πρόδρομος Προδρόμου και μερικοί άλλοι που για λόγους κυρίως ταμπεραμέντου και φινέτσας δεν ταυτίζονται πλήρως με τους λοχαγούς των επαρχιών και τους αφισοκολλητές της νεολαίας.

Αυτή την εξελίξη παρακολουθούσε με αγωνία το περιβάλλον του προέδρου Κληριδη, αλλά στην πορεία αντιλήφθηκε ότι, με εξαίρεση την

προσωπική επιθυμία του προέδρου, που έσπευδε να την ικανοποιήσει και το καθεστώς Αναστασιάδη, δεν μπορούσε να προβλέπει με δική του επιτροπή στο ΔΗΣΥ. Το παιχνίδι χάθηκε οριστικά και όσοι υπολογίζουν ακόμα ότι την εξουσία θα την διεκδικήσει ο ΔΗΣΥ, μετακληρικά, με υποψηφίους όπως τον Αλέκο Μαρκίδη ή τον Γιαννάκη Κασουλίδη, μάλλον κινούνται στη σφαίρα του φανταστικού. Η σημερινή ηγεσία του ΔΗΣΥ προτιμά να χάσει την προεδρία της Δημοκρατίας, παρά να αφήσει «το μαχαίρι και το κόκκαλο» σε χέρια αμφίβουλης αποτελεσματικότητας. Πρώτιστη έγνοια της σημερινής ηγεσίας του Συναγερμού είναι να διασφαλίσει «το κεκτημένο» των συναγερμικών και θα το πράξει, όσους ελιγμούς κι αν χρειαστεί να κάνει προς την εξουσία. Οι «προεδρικοί» για να έχουν πιθανότητα να είναι στο παιχνίδι θα πρέπει να ομώσουν πίστη και υποταγή στα κεκτημένα των λοχαγών.

Η όλη αυτή κίνηση, όπως είπαμε και πιο πάνω, δεν ήταν ευθύγραμμη. Είχε τις παρεκκλίσεις της, τις εναλλασσόμενες συμμαχίες συμφερόντων και πάντοτε το ανυποχώρητο «πείσμα» του προέδρου Κληριδη να έχει τον τελευταίο λόγο. Σ' αυτή τη δίνη των εξελίξεων «φαγώ-

θηκε» ο κ. Συλλούρης, ο κ. Πουργουρίδης και μερικοί ακόμα «μετανοηθέντες» πρώην λοχαγοί, που πίστεψαν ότι μπορούν να επιβιώσουν ορθόδοξα μέσα στο πολιτικό παιχνίδι.

Στην τελευταία εκλογική μάχη το τοπίο ξεκαθάρισε πλήρως. Για το Πολιτικό Γραφείο δεν υπήρξαν βαρύγδουπες υποψηφιότητες και, όπως είπα και στην αρχή, η παραδοσιακή αστική τάξη κατέθεσε τα όπλα αμαχητί. Μόνη εξαίρεση, με τις δικές της αποκλειστικές ιδιαιτερότητες, η περίπτωση του κ. Πρόδρομου Προδρόμου. Ο Πρόδρομος Προδρόμου δεν διαφωνεί καθόλου με τις επιλογές Αναστασιάδη ούτε με το πνεύμα και τους στόχους των λοχαγών.

Διαφωνεί μαζί τους ως προς δυο επιμέρους ζητήματα. Στο στυλ με το οποίο θα πρέπει να εφαρμόσουν την πολιτική του ρεβανσιισμού και στο ποιος είναι ικανότερος να τεθεί επικεφαλής αυτής της πολιτικής. Ο Πρόδρομος Προδρόμου αντιλαμβάνεται ότι η «ορολογία» και οι κινήσεις των κ.κ. Αβέρωφ, Καρα, Μακρίδη, Χ' Γιάννη και άλλων αποκαλύπτουν άτσαλα τις προθέσεις της ηγεσίας του ΔΗΣΥ. Ο δικός του λόγος, συγκαλυμμένος και ακαταλαβίστικος για τους πολλούς, μπορεί να παρουσιάσει χρυσωμένο το χάπι, όσο μικρό κι αν είναι στη σύνθεσή του. Το υπόβαθρο των διατυπώσεων του κ. Προδρόμου δεν γίνεται σαφώς αντιληπτό από τις μάζες, όπως γίνεται ο κουτσαβακισμός κάποιων θερμάιμων της νέας ηγεσίας του ΔΗΣΥ. Άλλωστε και τον κ. Δημητρίου ο κ. Προδρόμου επεχείρισε να τον εκτοπίσει, γιατί ο πρώτος, παρόλο το παρελθόν του, αναζητά σήμερα εκφραστικούς τρόπους ρεαλιστικούς, για μια πραγματιστική πολιτική στο εθνικό μας θέμα και σε μια σειρά άλλα κοινωνικά ζητήματα.

Αυτό το τελευταίο συνέδριο του ΔΗΣΥ, με τις τόσο διαφημισμένες διαδικασίες και τους 7.200 εκλέκτορες που δεν φάνηκαν πουθενά σαν συνολική πολιτική δύναμη, δεν βγήκε ενισχυμένη η δημοκρατία

και ο θετικός ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει αυτό το κόμμα στον τόπο μας. Ενισχυμένη βγήκε η άκρα δεξιά, τα συμφέροντα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και η προοπτική παγίωσης ενός κράτους του ρουσφετιού και της αναξιοκρατίας. Το μόνο σίγουρο είναι πως, για όσο καιρό θα ασκεί την εξουσία ο ΔΗΣΥ, το κράτος θα βρίσκεται στην υπηρεσία του συναγερμικού κόσμου, για αποκατάσταση της «μεγάλης αδικίας» που έγινε εις βάρος της από το «μακαριακό και μεταμακαριακό κατεστημένο»!

Προβλέπω ότι οι απαισιόδοξες αυτές διαπιστώσεις θα γίνουν σε όλους φανερές, όταν ο πρόεδρος Κληριδης θα έχει αποσυρθεί οριστικά από το πολιτικό προσκήνιο. Όταν το δικό του «πείσμα» θα έχει αποσυρθεί και η παραδοσιακή αστική τάξη θα έχει χάσει τον προστάτη της, οι εξελίξεις δεν θα είναι ευχάριστες ούτε και για τους λεγόμενους κύκλους του προεδρικού. Τότε θα αντιληφθούν όλοι ότι οι εκουγχρονιστικοί όρκοι Αναστασιάδη θα είναι χωρίς αντίκρουσμα. **U**

Κατασκευάζουμε εφιάλτες...

Πολλοί χαρακτήρισαν το Κυπριακό σαν την υπόθεση των χαμένων ευκαιριών. Άλλοι το αποκάλεσαν στίγμα για τον πολιτισμό του αιώνα μας. Μερικοί το προσδιόρισαν ως δείγμα της ανθελληνικής μανίας των ξένων και όλων των «πατροπαράδοτων» εχθρών του έθνους. Αναχρονισμό το ονόμασαν όσοι υιοθέτησαν μια σύγχρονη πολιτική ορολογία, που τείνει να «αποχρωματίσει» την ιστορία από τις μεγάλες ταξινόμησεις που δημιούργησε η ως πρόσφατα κυρίαρχη αντίθεση του 20ου αιώνα, μεταξύ Ανατολής και Δύσης, όπως πολιτογραφήθηκαν ο λεγόμενος υπαρκτός σοσιαλισμός και ο καπιταλισμός. Περίπτωση εθνικιστικής ανωριμότητας την είπαν πολιτικοί αναλυτές και κοινωνιολόγοι, που δεν πάσχουν από σύνδρομα εθνικής ιδεοληψίας. Εγώ, ξεφεύγοντας από όλες τούτες τις αναφορές που επιδιώκουν να αποδώσουν ευθύνες με πολιτικοϊδεολογικά κίνητρα, θα έλεγα ότι είναι ένα πρόβλημα που φροντίζουν να το διαιωνίζουν οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, καταφέροντας να εξουδετερώσουν κάθε πιθανότητα λύσης του, αναιρώντας εκ των προτέρων τα θετικά της στοιχεία και υπερβάλλοντας τα αρνητικά, κατασκευάζοντας έτσι εφιάλτες που ταράζουν τον ύπνο μας χωρίς έλεος...!

Όταν μας προετοίμαζαν οι Άγγλοι αποικιοκράτες για μιας μορφής αυτοκυβέρνηση, σαν πρελούσιο ανεξαρτησίας και πριν το '50 και μετά και κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ, εμείς με μοναδική ανευθυνότητα και προκατάληψη χαρακτηρίσαμε τα διάφορα σχέδια σαν δούρειο ίππο του εχθρού και την κάθε συζήτηση τους σαν προδοσία και επιζητήσαμε το ιστορικά ανεδαφικό μάξιμουμ εξουδετερώνοντας κάθε ενδεχόμενο λύσης. Έτσι και όταν αναγκαστήκαμε να δεχθούμε τη Ζυρίχη, είμαστε ήδη αρκετά φορτισμένοι αρνητικά απέναντί της, που η ανατίναξή της ήταν υπόθεση χρόνου και «ευκαιρίας», για ν' απαλλαγούμε από τον εφιάλτη.

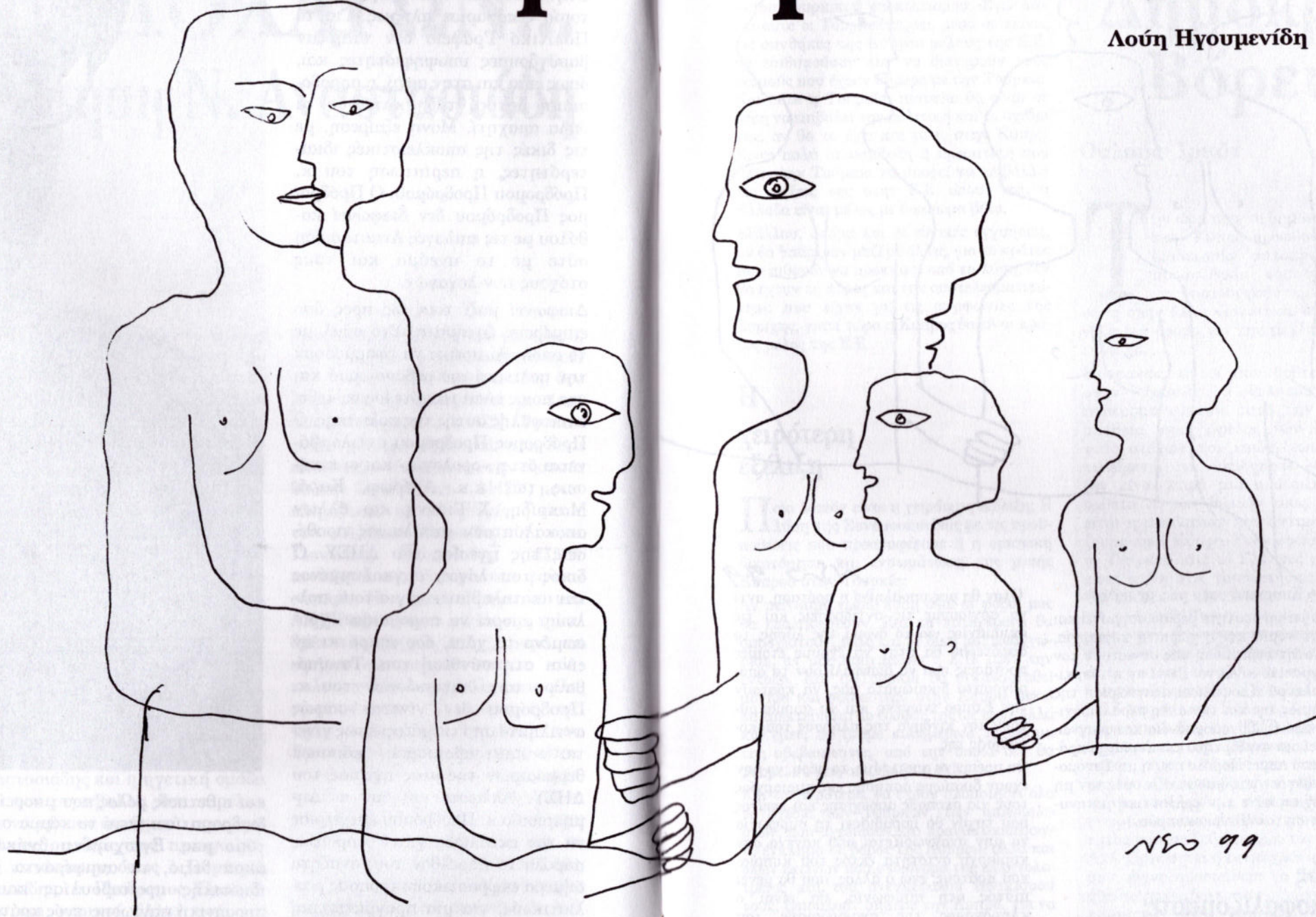
Έκτοτε και μέχρι το 1974 λειτουργούσε στη συνειδησή μας το ίδιο σύνδρομο, που μας εμπόδιζε να υλοποιήσουμε το σύνθημα του ερικτού, γιατί ήδη το είχαμε κατατάξει στους εφιάλτες.

Μετά το '74 και παρά το γεγονός ότι υποστήκαμε μια συντριπτική ήττα, για την οποία φέρει και η πλευρά μας τεράστιες

ευθύνες (πραξικόπημα και άλλα παρόμοια), ο δονκιχωτισμός μας αγγίζει τα όρια του εξωφρενισμού. Ενώ, δηλαδή, αναγκαζόμαστε σταθερά να υποχωρούμε προς την κατεύθυνση της επέβαλαν τα αποτελέσματα της εισβολής, ουδέποτε δεχθήκαμε τις υποχωρήσεις μας σαν τακτικά βήματα σωτηρίας. Έτσι εξουδετερώσαμε και κάθε πιθανότητα να κερδίσουμε μάχες που μπορούσαμε και ν' αξιο-

ποιήσουμε ευκαιρίες που θα ήταν για την Κύπρο σωτηρίες.

Σήμερα, με το μαχαίρι στο κόκκαλο και έχοντας εξευτελίσει την ίδια την ιδέα της ομοσπονδίας, κατασκευάσαμε τον εφιάλτη της συνομοσπονδίας για να απαλλάξουμε το πρόβλημα μας από κάθε πιθανότητα λύσης, που θα εμπόδιζε την ενσωμάτωση της κατεχόμενης Κύπρου στην Τουρκία.

Λούη Ηγουμενίδη

Η νέα πρωτοβουλία

Επίσημα πλέον ανακοινώνεται ότι το Εθνικόπρωτοβουλία για λύση του Κυπριακού, υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Αυτή η πρωτοβουλία αποφασίστηκε από τους G8 και άρχισε ήδη να προετοιμάζεται και οι

«εργασίες» προς αυτή την κατεύθυνση θα εντατικοποιηθούν καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού, που θα είναι δυσκολότερο να υπάρξουν αντιδράσεις και υπονομιεύσεις από όσους την αντιμάχονται. Άλλωστε σ' αυτή την περίοδο θα έχει λήξει και η υπόθεση Οτσαλάν στην Τουρκία, θα έχει σταθεροποιηθεί η κυβέρνηση Ετζεβίτ, θα έχουν ομαλοποιηθεί περισσότερο οι σχέσεις Τουρκίας

- Ε.Ε., αφού και οι ευρωεκλογές δεν ανέδειξαν δυνάμεις που θα ήθελαν να δυσκολέψουν περισσότερο την Τουρκία.

Αυτή η πρωτοβουλία έχει αποφασιστεί, από την ομάδα των G8, δηλαδή των 7 πλουσιότερων χωρών του πλανήτη μαζί και της Ρωσίας. Και επισφραγίζεται έτσι η νέα τάξη πραγμάτων όπως εμφανίζεται σήμερα και όπως λειτουργεί στην περίπτωση των βομβαρδισμών της Γιουγκοσλαβίας. Έχουν ήδη βολιδοσκοπηθεί οι κυβερνήσεις της Κύπρου, της Ελλάδας, της Τουρκίας όπως και το καθεστώς Ντενκτάς. Καμιά πλευρά δεν τολμά να προδιαθέσει αρνητικά, με τις αντιδράσεις της, τους G8. Θα ήταν άλλωστε πολιτική μορφή μια δημόσια αντιπαράθεση μαζί τους.

Όλοι, μάλιστα, γνωρίζουν ότι αυτή η πρωτοβουλία που ενθαρρύνεται και από την Ε.Ε. και από τις ΗΠΑ., ιδιαίτερα, θα έχει σαν στόχο να προωθήσει μια λύση που θα ικανοποιεί εξίσου τις δυο πλευρές ή, καλύτερα, θα αποστασιοποιείται εξίσου από τις επιδιώξεις και των δυο πλευρών. Θα πρόκειται δηλαδή για μια πρόταση που απ' ενός θα διατηρεί το σύνολο της Κύπρου ως ανεξάρτητης οντότητας και απ' ετέρου θα τη συγκροτεί από δυο αυτόνομα και ισότιμα μέρη, που θα είναι οι πολιτείες μιας χώρας μέλους της Ε.Ε., που θα λειτουργεί απόλυτα στη βάση του ευρωπαϊκού κερκτημένου.

Μέ ή χωρίς λύση;

Αυτή η εξέλιξη μας θέτει διλημματικά μπροστά στο ωμό ερώτημα: επιθυμούμε λύση του Κυπριακού ή προτιμούμε να παραμείνει άλυτο μέχρι την ένταξή μας στην Ε.Ε. Και φαίνεται ότι αυτή η λύση θα έχει χαρακτήρα συνομοσπονδίας γιατί κάθε άλλος χαρακτήρας λύσης έχει αποκλειστεί κυρίως από την πλευρά των Τούρκων, αλλά και από τη δική μας, που ποτέ δεν στήριξε την πρόταση της διζωνικής ομοσπονδίας με ειλικρίνεια και αποφασιστικότητα.

Όμως εδώ ακριβώς σκαλώνουν τα πράγματα και έρχονται οι προκατασκευασμένοι εφιάλτες να ταράζουν τον ύπνο μας. Ήδη στη συνειδηση της μεγάλης πλειοψηφίας του κυπριακού λαού, και του ελληνισμού γενικότερα, η ιδέα της συνο-

μοσπονδίας, ακόμα και το όνομά της, προκαλούν αποστροφή και απέχθεια. «Προτιμούμε, λένε, την διχοτόμηση και την ενσωμάτωση της κατεχόμενης Κύπρου στην Τουρκία, παρά συνομοσπονδία, που θα σημαίνει ότι η Τουρκία θα βάλει χέρι σ' ολόκληρη την Κύπρο και δεν θα ελέγχουμε ούτε τα του οίκου μας... Όμως έτσι είναι τα πράγματα; Η συνομοσπονδία και μάλιστα μέσα στα πλαίσια της Ενωμένης Ευρώπης, είναι χειρότερη από την ενσωμάτωση της μισής Κύπρου στην Τουρκία;

Περί Συνομοσπονδίας

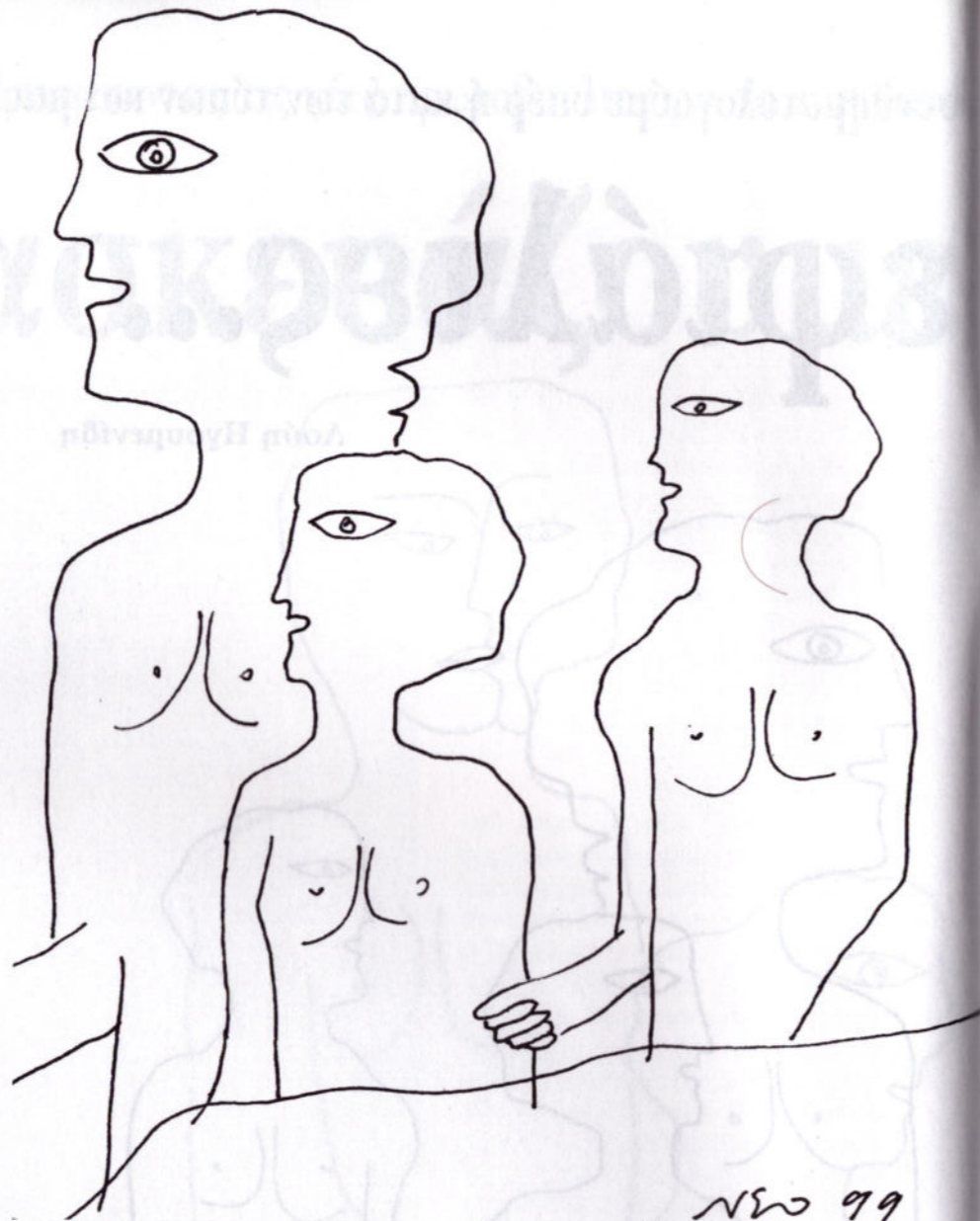
Δεν θα προβώ σε συνταγματική ανάλυση της Συνομοσπονδίας, ούτε θα αναφερθώ στα ιστορικά παραδείγματα εφαρμογής της, όπως συμβαίνει με τον Καναδά και την Ελβετία. Το αποφεύγω γιατί θα προσκρούσω στο επιχείρημα των διαφορετικών συνθηκών και της διαφορετικής υφής των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι λαοί των χωρών αυτών.

Όλοι γνωρίζουμε ότι η Συνομοσπονδία προϋποθέτει την αναγνώριση ισότιμων οντοτήτων που θα την συγκροτούν και που θα ενώνονται μεταξύ τους με μια χαλαρή κεντρική εξουσία. Ακόμη θα υπάρχει πάντα ο κίνδυνος της απόσχισης, ύστερα από άσκηση του δικαιώματος κυριαρχίας που θα έχουν τα μέρη. Επιπρόσθετα και στην περίπτωση μας, αρκετοί φοβούνται ότι έτσι η Τουρκία θα βρει ευκαιρία να επεκτείνει την επιρροή, ίσως και την κυριαρχία της σ' ολόκληρη την Κύπρο.

Δηλαδή η συνομοσπονδία είναι για μας απαράδεκτη επειδή ενέχει τους πιο πάνω κινδύνους και κυρίως γιατί τη θεωρούμε χειρότερη από τη διχοτόμηση και την ενσωμάτωση της μισής Κύπρου στην Τουρκία. Αν όμως υπήρχε τρόπος αφ' ενός να διασφαλιστούμε από τους κινδύνους που προαναφέραμε και ταυτόχρονα να πεισθούμε ότι δεν είναι χειρότερη από τη διχοτόμηση και την ενσωμάτωση της μισής Κύπρου στην Τουρκία, δεν θα είμαστε τόσο φανατικά εναντίον της Συνομοσπονδίας, έστω κι αν διαγράψει οριστικά, σαν λύση, τους προαιώνιους πόθους του Κυπριακού Ελληνισμού.

Ισότητα

Το ζήτημα της ισότητας των Κοινοτήτων της Κύπρου δεν φαίνεται να το αποφεύγουμε με καμιά λύση ούτε και χωρίς λύση. Είναι το τμήμα της ήττας μας και ο αμετακίνητος στόχος Τουρκίας και Τουρκοκυπρίων (σαν συνόλου) που δεν πρόκειται να τον παρακάμψουμε παρά μόνο αν μπορούμε να λύσου-

με το Κυπριακό υπέρ μας, με πόλεμο.

Μαζί με την ισότητα βέβαια, πηγαίνει και η αυτονομία και η χωριστή κυριαρχία, που στην περίπτωση μας συνιστούν τον πραγματικό κίνδυνο. Γιατί αν η τουρκική πλευρά εξασφαλίσει αναγνώριση της ισότητας της και την άλλη μέρα αποσχιστεί από τη Συνομοσπονδία και αναγνωριστεί σαν ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος που πάμε; Παρόλο που η μη Συνομοσπονδία δεν μας διασφαλίζει ούτε την μη απόσχιση ούτε την μελλοντική μη αναγνώριση των Τουρκοκυπρίων.

Πώς διασφαλιζόμαστε;

Κατά τη γνώμη μου υπάρχει τρόπος να διασφαλιστούμε από αυτούς τους μεγάλους κινδύνους. Όπως και από τον κίνδυνο να γίνουμε όλη η Κύπρος, προτεκτοράτο της Τουρκίας. Και η διασφάλιση βρίσκεται, αφ' ενός στη συμφωνία που θα υπογραφεί και αφ' ετέρου στις εγγυήσεις περί τούτου, που θα παρέχει η πλήρης ένταξη, ολόκληρης της Κύπρου, στην Ε.Ε.

Όταν θα μας υποβληθεί η πρόταση, αντί να αρχίσουμε τις αντιδράσεις και τις σκιαμαχίες για το όνομα της λύσης, το σοφότερο θα ήταν να έχουμε έτοιμες προτάσεις που να διασφαλίζουν τα απαραίτητα δικαιώματα μας, να κρατούν την Κύπρο ενωμένη και να απομακρύνουν τον κίνδυνο της πλήρους τουρκοποίησής της.

Θα πρέπει να απαιτούμε, τα μέρη, να μην έχουν δικαίωμα άσκησης της κυριαρχίας τους για σκοπούς απόσχισης και εκείνος που τυχόν θα παραβιάσει τη συμφωνία να μην αναγνωρίζεται από κανένα σαν κυρίαρχη οντότητα εκτός του κυπριακού κράτους, ενώ ο άλλος, που θα μένει πιστός στη συμφωνία, θα είναι ο κληρονόμος της αναγνώρισης του κυπριακού κράτους.

Η εφαρμογή δε του ευρωπαϊκού κεκτημένου από το σύνολο των πολιτών και τα μέρη που θα απαρτίζουν το κράτος, θα είναι η σημαντικότερη εγγύηση ότι η ισότητα δεν θα προσπορίσει προνόμια σε καμιά κοινότητα ούτε θα υφίσταται πρόθεση επιβολής της μιας οντότητας πάνω στην άλλη Οι θεσμοί της Ε.Ε. αλλά και τα πραγματικά συμφέροντα των

πολιτών, οικονομικά, κοινωνικά και άλλα, δεν θα επιτρέπουν τη διατήρηση τέτοιων τάσεων αναχρονιστικών και αντίθετων προς το πνεύμα της Ε.Ε.

Και αληθινά διερωτάται κανένας πώς θα είναι δυνατόν μια τέτοια συνομοσπονδιακή Κύπρος, νά μετατραπεί σε τουρκικό προτεκτοράτο και τμήμα των σχεδίων του λεγομένου τουρκικού επεκτατισμού. Εγώ λέω ότι ούτε οι Τουρκοκύπριοι, μέσα σε κείνες τις συνθήκες της Κύπρου μέλους της Ε.Ε. θα επιθυμούσαν καν να διατηρούν τους δεσμούς που έχουν σήμερα με την Τουρκία. Και ούτε η Τουρκία, πιστεύω θα είναι σε θέση να επιβάλει την πολιτική και τα σχέδια της, αν θα τα έχει και τότε, στην Κύπρο. Είναι πολύ απαισιόδοξη η προοπτική που θέλει την Τουρκία να μπορεί να επιβάλλει τις ορέξεις της στην Ε.Ε. όπου και η Ελλάδα είναι μέλος με δικαίωμα βέτο.

Εξάλλου, ακόμα και οι εθνικές εγγυήσεις, αν θα υπάρξουν μαζί με άλλες, για το κράτος που πιθανόν να προκύψει από τη λύση, δεν θα έχουν το κύρος και την αποτελεσματικότητα που είχαν με τις συμφωνίες της Ζυρίχης, γιατί τώρα η Κύπρος θα είναι κράτος μέλος της Ε.Ε.

Η χειρότερη εξέλιξη

Ποια λοιπόν είναι η χειρότερη εξέλιξη; Η λύση της Συνομοσπονδίας με τις προϋποθέσεις που προαναφέραμε ή η οριστική διχοτόμηση και ενσωμάτωση της μισής Κύπρου στην Τουρκία;

Αν μείνουμε χωρίς λύση όλοι οι φόβοι μας θα επαληθευθούν. Και τα κατεχόμενα θα αποσχιστούν, ίσως και με δική μας αναγνώριση, αν μας υποχρεώσει η Ε.Ε. πριν την ένταξη. Και η Τουρκία θα εγκατασταθεί μόνιμα και ουσιαστικά στην Κύπρο, αφού θα επεκτείνεται το έδαφος της ως εδώ. Αλλά και εμείς θα ζούμε καθημερινά το φάσμα της αβεβαιότητας, από την οποία δεν θα μπορεί να μας απαλλάξει η Ε.Ε.

Και το χειρότερο, θα έχουν υλοποιηθεί όλα τα σχέδια των Τούρκων, των ιμπεριαλιστών, που σχεδίασαν και πραγματοποίησαν το έγκλημα σε βάρος της Κύπρου, αλλά και όλων εκείνων που στο όνομα της ελληνολατρείας και του ανεγκέφαλου εθνικισμού τους, ξεπουλούν σήμερα την Κύπρο, για να μην δεχτούμε συνομοσπονδία αντί ένωσης...

Βέβαια πολλοί θα ισχυριστούν ότι δεν θα δεχθεί η Τουρκία να εξασφαλίσουμε τις προϋποθέσεις που έθεσα. Όμως είναι αυτό επιχείρημα για να εγκαταλείψουμε την προσπάθεια και να κάνουμε τον εφιάλη της χαμένης πατρίδας μια πραγματικότητα;

Το περιοδικό μας κράτησε την ορολογία που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας του κειμένου.

Μια ερμηνεία της Δημοκρατίας στη Βόρεια Κύπρο

Ουλούς Ιρκατ

Την ώρα που οι δημοκράτες στην Κύπρο, προωθούν μια διαδικασία αυτοκριτικής προσπαθούν ταυτόχρονα να δημιουργούν εμπιστοσύνη στην άλλη κοινότητα, ανοίγοντας τον δρόμο για την μελλοντική ενότητα.

Προφανώς, αυτοί που βρίσκονται στην εξουσία θα θελήσουν να παρερμηνεύσουν αυτή την προσπάθεια, προς όφελος των δικών τους στόχων και επιδιώξεων διατεινόμενοι ότι, οτιδήποτε λέγεται δεν είναι παρά μια απόδειξη της ορθότητας των θέσεων τους. Αυτή είναι η κατάσταση που αντιμετωπίζουμε στην Κύπρο. Στην πράξη ούτε οι Τούρκοι ούτε οι Έλληνες ηγέτες είναι ορθοί στις τοποθετήσεις τους. Θα πρέπει να εξετάσουμε πώς αυτά τα πρόσωπα έχουν συμπεριφερθεί προς τους διανοούμενους στη δική τους κοινότητα. Ιδιαίτερα σκοτεινή είναι η στάση και η συμπεριφορά της τουρκικής ηγεσίας. Η αντίδραση της ΕΟΚΑ προς τους Έλληνες δημοκράτες και η στάση της ΤΜΤ προς τους δημοκράτες της τουρκικής κοινότητας, ήταν άδικες και ανελέητες. Αυτοί που τώρα είναι γύρω στα εξήντα τους χρόνια, είναι σε θέση να γνωρίζουν τον βαθμό της εχθρότητας που επεδείχθη προς τον Ιχσαν Αλή. Πριν οχτώ ή εννιά χρόνια περίπου, έγινε προσπάθεια να ανατιναχθεί το αυτοκίνητο του αρχηγού του κόμματος «Νέα Κύπρος», Αλπία Ντουρτουράν. Βομβες τοποθετήθηκαν στα γραφεία του Τουρκικού Ρεπουμπλικανικού Κόμματος καθώς επίσης βόμβες τοποθετήθηκαν και έξω από τα σπίτια του Χουρρέμ Τολγκά και άλλων επωνύμων εκπροσώπων Κομμμάτων.

Ο Κουτλού Αταλί, που πεισματικά τόνιζε την κυπριακή ταυτότητα και

που με πείσμα υποστήριζε λύση στην κρίση που μαστίζει το νησί μέσα από αυτή την ταυτότητα, δολοφονήθηκε μπροστά από το σπίτι του το 96 και μέχρι της στιγμής οι δολοφόνοι του δεν έχουν εντοπισθεί.

Σύμφωνα με τους τουρκικούς επίσημους κύκλους η τουρκική κοινότητα διακυβερνάται από ένα εξαιρετικά δημοκρατικό καθεστώς. Πρόσφατα η καθημερινή εφημερίδα Αβρούπα είχε επίσης το δικό της μερίδιο από αυτό το εξαιρετικά δημοκρατικό καθεστώς. Εσύρθει στα δικαστήρια και σχεδόν όλοι της οι συντάχτες κατηγορήθηκαν και κινδυνεύουν να πληρώσουν μεγάλα χρηματικά ποσά.

Ο Αρίφ Χασάν Ταχσίν έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον αλλά δημιουργήσει και αντιδράσεις τόσο στην τουρκική κοινότητα όσο και διεθνώς. Και τούτο γιατί ζήτησε να διερευνηθούν οι φόνοι που έχουν γίνει στο παρελθόν, θέτοντας έτσι σε πολύ δύσκολη θέση την τουρκική ηγεσία. Με τον ισχυρισμό ότι τον έχει προβάλλει, ο ίδιος ο κ Ντενκτάς έχει ενάγει τον κ Ταχσίν και η υπόθεση ευρίσκεται τώρα ενώπιον του δικαστηρίου. Κάθε μέρα που περνά η υγεία του κ Ταχσίν επιδεινώνεται ωστόσο, πριν πεθάνει, θέλει τα θέματα που θεωρούνται ταμπού να διερευνηθούν και να καταγράφονται στα πρακτικά του δικαστηρίου.

Διατείνονται οι Τούρκοι ηγέτες ότι στην Βόρεια Κύπρο υπάρχει δυτικού τυπου δημοκρατία. Αλλά αν ένας δημοσιογράφος προσπαθήσει να ασχοληθεί με «επικίνδυνα θέματα», θα το κάνει με αυξημένο κίνδυνο για τη ζωή του ή θα προσαχθεί στο δικαστήριο. Κατα τα άλλα οι επίσημοι ιδεολόγοι του καθεστώτος δεν παύουν να επαναλαμβάνουν ότι η «βόρεια Κύπρος είναι μια ελεύθερη χώρα που διοικείται δημοκρατικά».

25 χρόνια μετά

Κωστής Αχνιώτης

Οι Ελληνοκύπριοι έχουμε συνήθως την αίσθηση ότι το Κυπριακό πρόβλημα είναι στάσιμο και αμετάβλητο. Η αίσθηση αυτή ενισχύεται σε μεγάλο βαθμό από την κουραστική και μονότονη επανάληψη των πολιτικών θέσεων της κυβέρνησης και των κομμάτων αναφορικά με το Κυπριακό. Πολλές φορές, ιδίως στους επετειακούς λόγους, όπως αυτούς που σίγουρα ακούμε γύρω μας και αυτό τον μήνα, ο πολίτης αποκομίζει την εντύπωση ότι το μόνο που αλλάζει, είναι η χρονική απόσταση από το 1974. Και βέβαια πρόκειται για απάτη γιατί ο χρόνος δεν είναι απλώς μια αριθμητική σειρά αλλά μια ρέουσα πραγματικότητα στη ζωή.

Στο προηγούμενο τεύχος του «εξ υπαρχής» ο Ζήνωνας Ποφαΐδης κατέγραψε τις σημαντικές αλλαγές που επήλθαν στο διεθνή χώρο την τελευταία εικοσιπενταετία και σημείωσε την αλλοίωση που επέφεραν, σε συγκεκριμένες παραμέτρους του κυπριακού προβλήματος. Στο κείμενο που ακολουθεί θα αναφερθώ σε μερικές βασικές αλλαγές που αφορούν στον τρόπο με τον οποίο οι Κύπριοι αντιλαμβάνομαστε το κυπριακό πρόβλημα.

Και αρχήν είναι χρήσιμο να σημειώσουμε ότι τις μέρες αυτές γενικά οι Ελληνοκύπριοι θλίβονται και οι τουρκοκύπριοι χαίρονται. Όσοι ζουν στην πράσινη γραμμή, την ίδια ώρα που ακούν τις θρηνώδες της μιάς πλευράς βλέπουν στον ουρανό τα βεγαλικά χαράς της άλλης. Εκείνοι που αντιλαμβάνονται την σχιζοφρενική αυτή εικόνα στο σύνολο της λιγοστεύουν. Μετά από 25 χρόνια όμως ούτε οι απο δώ θλίβονται πολύ, ούτε οι από κει χαίρονται τόσο. Οι πολιτικές συνάξεις θλίψης ή χαράς παραπέμπουν, κι αυτό ίσως είναι κοινό σημείο, περισσότερο στο κυπριακό πανηγύρι και σε εκδηλώσεις ρουτίνας του πολιτικού κατεστημένου. Ο χρόνος και η δύναμη της καθημερινότητας έχουν απαβλύνει το αίσθημα της αναπηρίας που προκαλούσε η διχοτόμηση.

Αυτή η απαβλυνση ενισχύθηκε έντονα από τις πολιτικές πρόδοσεις και εξάρτησης από τις «μητέρες πατρίδες». Το «Ελλάς-Κύπρος συμπράταξη» στη περίοδο Ανδρέα Παπανδρέου (που υποκατέστησε υπό τις περιστάσεις το παλαιό «Ελλάς - Κύπρος ενωση»), συνόδευσε την επάνοδο του ελληνοκυπριακού εθνικισμού που επανεμφάνιστηκε πρώτα κυρίως κάτω από πολιτιστικό μανδύα και θέτοντας θέματα ταυτότητας. Την όλη επιχείρηση διευκόλυνε απεριόριστα το ΠΑΣΟΚ και η ΕΔΕΚ που της φόρεσαν σοσιαλιστικό ένδυμα και την αποσύνδεσαν από το σκοτεινό παρελθόν, διευκολύνοντας την επάνοδο των ανανυσμάτων αμαρτωλών. Το εθνικό κέντρο επανήλθε ως κοιτίδα πολιτισμού αρχαίου για τους λάτρεις του είδους αλλά και ως σύγχρονη πολιτεία που

έστειλε εδώ τους διανοούμενους της μαζικά, ζωγράφους, ποιητές, σκηνοθέτες, φιλοσόφους των ευρωπαϊκών σχολών αλλά και παλαιορθόδοξους και νεορθόδοξους, επιστήμονες παντός είδους, κοινωνιολόγους, ψυχολόγους, οικολόγους, αρχιτέκτονες, γεωλόγους, σεισμολόγους, σεξολόγους, ωκεανολόγους. Τα τελευταία χρόνια μας προέκυψαν, θα το έχετε προσέξει και επιφανή μέντιουμ και άλλοι ειδικευόμενοι στα ωροσκόπια και ένας μεγάλος αριθμός πλανοδίων και οίκων πωλητών, χρυσαφικών και άλλων αντικειμένων αξίας, σε πολύ χαμηλές τιμές.

Ολ' αυτά έχουν βεβαίως μια προφανή πολιτική στόχευση αλλά πρέπει να σημειώσουμε ότι έφεραν αρκετούς Κυπρίους σε επαφή με νέες ιδέες και αντιλήψεις. Μετά την πολιτιστική αυτή προετοιμαστική εργασία, ήλθε ο καιρός της στενής συνεργασίας Κύπρου-Ελλάδας σε όλους τους τομείς με τον κ. Βασιλείου, ο οποίος προέβη και στις κατάλληλες κινήσεις στο εσωτερικό προς την κατεύθυνση της εθνικιστικής παράταξης (συμμετοχή στους εορτασμούς της ΕΟΚΑ την 1η Απριλίου, όπου φορούσε και την κονκάδα της οργάνωσης, χρηματοδότηση του Μελάθρου αγωνιστών κ.λ.π.). Πολύ σωστά, τονίζει ο κ. Βασιλείου, είναι η κυβέρνηση του που προχώρησε στην πρώτη σημαντική αναβάθμιση του στρατού και στην ανάλογη συνεργασία με την ελληνική κυβέρνηση, σχεδιάζοντας και την ναυτική βάση και το στρατιωτικό αεροδρόμιο της Πάφου.

Και φυσιολογικά πλέον μήηκαμε στο Δόγμα του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου, το οποίο ακολούθησαν άλλα

Στον κοντινό ορίζοντα η διχοτόμηση Βλέψεις και για διπλή ένωση

δόγματα, πολιτιστικά, οικονομικά, διπλωματικά και άλλα πραγματικά ή φαντασιακά. Στα κατεχόμενα έχουμε μια παράλληλη πορεία η οποία στην αρχή ενδυσόταν το μανδύα της ανεξαρτοποίησης ενώ τα τελευταία χρόνια παίρνει την μορφή της ενσωμάτωσης με την Τουρκία. Οι Τουρκοκύπριοι ζουν καθημερινά, βοηθώντας και των εποίκων, την αγάπη της μητρικής αγκαλιάς σε όλους τους τομείς της ζωής. Γράφει ο Κωστής Ζέπος, μέλος της ΚΠΕ του Συνασπισμού (Αυγή 1/1/99): «όμως η ρίζα του κακού υπήρξε το δόγμα του «ενιαίου αμυντικού χώρου», ως προς το οποίο η κριτική δεν είναι νέα. Οι πολιτικές ηγεσίες της Κύπρου και της Ελλάδας δεν απάντησαν ποτέ στο ερώτημα σε τι διαφέρει ποιοτικά το «ενιαίο δόγμα», από την πολιτική σταδιακής «ενσωμάτωσης» που εφαρμόζει η Τουρκία έναντι του κατεχόμενου τμήματος του εδάφους της Κύπρου. Ούτε απασχόλησε σοβαρά τις πολιτικές ηγεσίες των δύο χωρών το ότι η επίκληση του αποικιακού κατάλοιπου της Συνθήκης Εγγύησης του 1960, σαν δήθεν πηγής των αμυντικών υποχρεώσεων της Ελλάδας έναντι του κυπριακού Ελληνισμού, ισοδυναμεί με επικύρωση αντίστοιχου δικαιώματος της Τουρκίας έναντι της τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Πότε θα απαλλαγεί, τέλος πάντων, ο τόπος από τα σύνδρομα του μονοδιαστατου εθνικισμού που αναπαράγουν και συντηρούν τα αντίστοιχα σύνδρομα των γειτόνων; Πώς συμβιβάζεται, τέλος, το ισχύον αμυντικό δόγμα και μια στρατιωτική επιλογή της κυβέρνησης, που από τη φύση τους αντιβαίνουν προς την προ πολλού διακηρυγμένη αντιδιχοτομική θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι της Κύπρου και η στήριξη με το αναμφισβήτητο πολιτικό κύρος της, παρά τις ελλείψεις των πολιτικών προσπαθειών για ειρηνική, δίκαιη και διαρκή λύση του Κυπριακού, που αποτελεί στοιχείο της συχνά πυκνά διακηρυγμένης ελληνικής εξωτερικής πολιτικής;». Ο Κωστής Ζέπος σημειώνει τις αντιφάσεις ανάμεσα στη διακηρυγμένη πολιτική και στην καθημερινά υλοποιούμενη πολιτική η οποία απέχει πολύ από την πρώτη. Κατ' ακρίβεια η πολιτική που

εφαρμόζεται από την ελληνοκυπριακή και την ελληνική πλευρά, τουλάχιστον εν μέρει, είναι πιο κοντά στα όσα εισηγείται ένας άλλος Έλληνας αναλυτής, ο Σταύρος Λυγερός στο βιβλίο του «Κύπρος, στα όρια του αφανισμού». Σε αντίθεση με ότι θα μπορούσε να υπονοεί ο τίτλος ο κ. Λυγερός, είναι υπέρ του αφανισμού της Κύπρου, δια της διπλής ένωσης, «για τη σωτηρία του κυπριακού Ελληνισμού», μια φράση την οποία όπως θα προσέξατε χρησιμοποιεί ταχτικά και ο κ. Κληρίδης. Ο κ. Κληρίδης ο οποίος δεν εδίστασε, κατά την κρίση των πυραύλων, να συμπεριφερθεί ως διορισμένος νομάρχης των Αθηνών, ομολογώντας ότι παρείγγειλε τους πυραύλους γιατί του είπαν από την Αθήνα και ότι δεν τους έφερε γιατί επίσης του είπαν από την Αθήνα. «Ο άξονας Αθήνας-Λευκωσίας, για να επιστρέψουμε στον κ. Λυγερό, θα πρέπει να είναι επαρκώς προετοιμασμένος στο αμυντικό επίπεδο και αποφασισμένος να εμμένει χωρίς ταλαντεύσεις στην πράξη της ένωσης», (της ελεύθερης Κύπρου εννοεί) (σελ. 391). Με αυτό τον τρόπο θα αντιμετωπισθεί η Τουρκία αλλά πως θα αντιμετωπισθούν οι Ελληνοκύπριοι; «Η Αθήνα θα έπρεπε να καταστήσει απολύτως σαφές στη Λευκωσία, γράφει ο έγκριτος δημοσιογράφος, ότι, εάν δεν προχωρήσουν από κοινού προς μία τέτοια κατεύθυνση, η Ελλάδα θα παραιτηθεί δημοσίως από τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που της δίνει η ιδιότητα της εγγυήτριας δύναμης αλλά και γενικότερα από το πολυσχιδές εθνικό ενδιαφέρον της για τον κυπριακό ελληνισμό (σελ.388). Αξίζει ίσως να αναφέρουμε ότι το βιβλίο γράφτηκε πριν από την εξαγγελία του δόγματος του «ενιαίου αμυντικού χώρου».

Βέβαια η ως άνω πολιτική φαίνεται να είναι περισσότερο έργο της διακυβέρνησης Παπανδρέου η οποία τώρα πέρασε σε δεύτερη μοίρα, δίνοντας χώρο σε περισσότερο ορθολογισμό αλλά και περισσότερη δημοκρατία. Υπάρχει έδαφος, ίσως, για να συζητηθούν αρκετά θέματα που άπτονται των

εθνικών ταμπού. Όμως, επιστρέφω για τελευταία φορά στον κ. Λυγερό, η ένωση της ελεύθερης Κύπρου με την Ελλάδα εκτός του ότι θα σώσει βέβαια τον κυπριακό Ελληνισμό θα έχει κι άλλες ευεργετικές επιδράσεις: «η Ελλάδα θα επεκταθεί στο κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου, γεγονός που θα αναβαθμίσει ποιοτικά τη στρατηγική σημασία και τον ρόλο της στην ευρύτερη περιοχή». (σελ.385). Οι πολιτικοί μας θα πουν και φέτος, ότι το πραξικόπημα που είχε στόχο τη διπλή Ένωση, ήταν έργο της ξενοκίνητης και μοσητής χούντας των Αθηνών. Όμως, είναι πλέον γνωστό και στους κοινούς θνητούς, ότι την ιδέα παρήγαγε ο Γεώργιος Παπανδρέου, την δεκαετία του 60. Σε συνέντευξη του προς την εφημερίδα «ο Φιλελεύθερος», (9/5/99), ο πρώτος κυβερνητικός εκπρόσωπος της Δημοκρατίας Μιλτιάδης Χριστοδούλου δήλωνε: «η μεγαλύτερη οξυνση στις σχέσεις ελληνικής και κυπριακής κυβέρνησης, άρχισε επί εποχής Γεωργίου Παπανδρέου, ο οποίος ήθελε να ανατρέψει τις συμφωνίες της Ζυρίχης, με στόχο την ένωση, με ταυτόχρονη παραχώρηση εδαφικών ανταλλαγμάτων στην Τουρκία. Αυτή η θέση εύρισκε κάθετα αντίθετο τον Μακάριο. Η χούντα που ακολούθησε, σ' ότι αφορά στο Κυπριακό, ουσιαστικά ανέγραψε την πολιτική του Γεωργίου Παπανδρέου. Ανάλογες πληροφορίες είδαν πριν λίγα χρόνια το φως της δημοσιότητας, από τα αρχεία του Φόρεϊν Οφφισ. Η ιδέα της επέκτασης της Ελλάδας προς ανατολάς, δια της διπλής ένωσης έχει κάποια διαχρονικότητα εν τω συγχρόνω βίω.

Συμφωνία Κληρίδη - Ντενκτάς (31η Ιουλίου 97)

Οι ηγέτες της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας, θεωρούν το πρόβλημα των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων αγνοουμένων στη Κύπρο ως ένα καθαρά ανθρωπιστικό θέμα, του οποίου η λύση έχει καθυστερήσει υπερμέτρως.

Οι δυο ηγέτες συμφωνούν ότι το πρόβλημα των αγνοουμένων δεν θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης από καμιά πλευρά και δεσμεύονται να εργαστούν για την επίλυση του, ώστε να τερματιστεί η αγωνία και η αβεβαιότητα των οικογενειών των αγνοουμένων, τόσο των Ελληνοκυπρίων όσο και των Τουρκοκυπρίων.

Οι δυο ηγέτες σέβονται το δικαίωμα των οικογενειών των αγνοουμένων να πληροφορηθούν για τη τύχη των αγαπημένων τους προσώπων, κατά τρόπο πειστικό και τελειωτικό, στον καλύτερο δυνατό βαθμό.

Οι δυο ηγέτες, σε κείνες τις οικογένειες των οποίων τα αγαπημένα πρόσωπα αποδεικνύεται στον καλύτερο βαθμό ότι έχουν πεθάνει, αναγνωρίζουν το δικαίωμα να έχουν τα λείψανα για κανονική ταφή, σύμφωνα με τις θρησκευτικές παραδόσεις και πρακτική.

Σε συμμόρφωση με τα πιο πάνω, οι δυο ηγέτες συμφωνούν σαν πρώτο βήμα για την επίλυση του προβλήματος των αγνοουμένων, να εφοδιάσουν αλλήλους αμέσως και ταυτοχρόνως με όλες τις πληροφορίες που έχουν στη διάθεσή τους, αναφορικά με την τοποθεσία των τάφων των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων αγνοουμένων.

Οι δυο ηγέτες θα υποδείξουν ο καθένας ένα πρόσωπο, που μέχρι το τέλος του Σεπτεμβρίου του 1997, θα ανταλλάξει τις πληροφορίες που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο και θα προβεί στις αναγκαίες διευθετήσεις που θα οδηγήσουν στην επιστροφή των λειψάνων των περί ου ο λόγος Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων αγνοουμένων. Οι δυο ηγέτες συμφώνησαν επίσης ότι, τα λείψανα των προσώπων, τα οποία εγνωσμένως έχουν φονευθεί σε μάχες είτε στη μια είτε στην άλλη πλευρά, θα επιστραφούν στις οικογένειες τους. Ο Πρώτος Παριστάμενος (Βοηθός) στη Τριμελή Επιτροπή Αγνοουμένων θα προσφέρει τις υπηρεσίες του όπου χρειάζεται.

Και οι δυο ηγέτες παρακάλεσαν το Γενικό Γραμματέα να διορίσει νέο Τρίτο Πρόσωπο της Επιτροπής Αγνοουμένων, με στόχο την επίσηυση του πέρατος των εργασιών της Επιτροπής.

Σύντομη Ιστορική Αναδρομή

Το πρόβλημα των αγνοουμένων στην Κύπρο, αντίθετα απ' ότι ευρέως πιστεύεται, δεν είναι αποκλειστικά δημιούργημα της εισβολής του 74 αλλά πάει πίσω στις διακοινοτικές ταραχές του 1963-64. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου μερικές εκατοντάδες Τουρκοκυπρίων (Τ/Κ) εξαφανίστηκαν, των οποίων 203 περιπτώσεις εξακολουθούν πάντα να παραμένουν ανεξιχνίαστες. Ένας αριθμός Ελληνοκυπρίων (Ε/Κ) εξαφανίστηκε εκείνη τη περίοδο και για 42 πρόσωπα δεν έχει μέχρι της στιγμής διακριβωθεί η τύχη. Επισημαίνεται σχετικά ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση θεωρεί «εσωτερικό» αυτό το θέμα και έχει αποφασίσει να μην παρουσιάσει αυτές τις περιπτώσεις στην Επιτροπή Αγνοουμένων.

Παρατηρείται ότι στη δεκαετία του 1960 και στις αρχές της επομένης, μέσα στο κλίμα του διακοινοτικού διχασμού που επικράτησε, έγιναν και νέες απαγωγές.

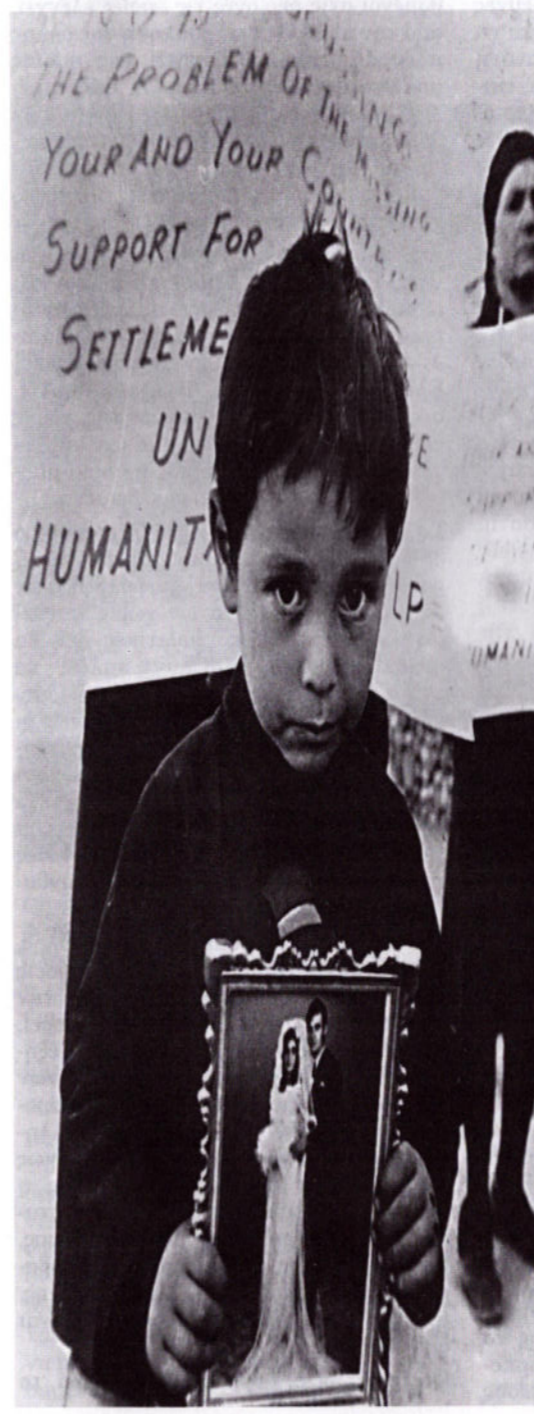
Στη διάρκεια των μαχών μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου του 1974 χάθηκαν τα ίχνη Ε/Κ αλλά και Τ/Κ πολύ περισσότερων. Ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός επισκέφθηκε το κέντρο όπου εκρατούντο αιχμάλωτοι στη Κύπρο και τη Τουρκία και τον Οκτώβριο του 1974 επαναπατρίστηκαν μέσω του Ερυθρού Σταυρού.

Στο τέλος του 74 υπήρχαν γύρω στους 1600 Ε/Κ αγνοούμενοι και γύρω στους 800 Τ/Κ. Από το Δεκέμβριο του 1995 βρίσκονται ενώπιον της Επιτροπής 1493 φακέλοι Ε/Κ και 500 φακέλοι Τ/Κ αγνοουμένων.

Η Επιτροπή Αγνοουμένων συνεστήθει τον Απρίλη του 1981 ύστερα από συμφωνία της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής Κοινότητας αλλά λόγω διαδικαστικών προβλημάτων άρχισε το ερευνητικό της έργο, μόλις τον Μάιο του 1984. Είναι τριμελής, υπάρχει ένα μέλος από τη κάθε κοινότητα και ένα μέλος που επιλέγεται από το Διεθνή Ερυθρό Σταυρό και διορίζεται από το Γ.Γ. των Ηνωμένων Εθνών. Παρά το ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να ασχολείται αποκλειστικά με την ανθρωπιστική πλευρά, το έργο της περιπλέκεται, γιατί από την αρχή η όλη υπόθεση πολιτικοποιήθηκε έντονα.

Τον Απρίλη του 1996 ο Γ.Γ. των Ηνωμένων Εθνών απήλυσε επιστολή στους ηγέτες των δυο κοινοτήτων εγείροντας θέσεις που κατά τεκμήριο θα συστηματοποιούσαν και θα διευκόλυναν την όλη διαδικασία. Ωστόσο μέχρι τον Ιούνιο του ίδιου χρόνου οι δυο πλευρές δεν μπόρεσαν να συμφωνήσουν. Την 31 του Ιούλη έγινε η συμφωνία στην οποία αναφερθήκαμε προηγουμένως και που θεωρήθηκε σαν σταθμός αν και εκτός της Επιτροπής. Όμως παρά την ανταλλαγή πληροφοριών που έγινε το Γενάρη του 1998 στο Λήδρα Πάλας, δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι η συμφωνία θα τύχει εφαρμογής στο εγγύς μέλλον.

Κατά τα άλλα η Ελληνοκυπριακή πλευρά έχει μονομερώς προχωρήσει με τις εκταφές στη Μακεδονίτσα και τη Λακατάμεια που όπως γίνεται αντιληπτό θα επεκταθούν και στο κοιμητήριο Λευκωσίας.

25 χρόνια μετά

ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΗ ΕΥΘΥΝΗ

Γιατί η Κυπριακή Δημοκρατία συμπεριφέρεται ως ψευδοκράτος;

1619. Αριθμός τραγικός, βαθιά χαραγμένος στην λίστα με τις διεκδικήσεις των Ελληνοκυπρίων από την επαύριο του πραξικοπήματος και της εισβολής. Διαδοχικές κυβερνήσεις από το 1974, έδωσαν μάχες, με την έννοια που δώσαμε στον όρο όλα αυτά τα χρόνια, προς κάθε κατεύθυνση, για να υποχρεώσουμε είπαμε όλοι, εκτός απ όσους σιώπησαν, την βάρβαρη και αδιάλλακτη άλλη πλευρά να δώσει στοιχεία για την τύχη των αγνοουμένων μας. Και συστρατεύσαμε στις μάχες ένα πολλαπλάσιο, στην αρχή τουλάχιστο, αριθμό συγγενών αγνοουμένων και δαχτυλοδείξαμε πατριωτικά τις γυναίκες που έπαψαν να περιμένουν ή που πείσθηκαν από τα στοιχεία που είχαν ότι δεν έπρεπε να το κάνουν. Και κρατήσαμε μέχρι πρότερος τον αριθμό σταθερό, 1619.

Μετά την έναρξη του διαλόγου Κληρίδη Ντεκτάς για ανθρωπιστικά θέματα, υποχρεώθηκα να μειώσουμε τον αριθμό κατά 123 άτομα, για τα οποία υπήρχαν στοιχεία διαθέσιμα στην πλευρά μας. Σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, είναι πάρα πολύ πιθανό, ο αριθμός αυτός (των 123) να αυξηθεί κατά αρκετές δεκάδες (στις οποίες θα συμπεριλαμβάνονται κατά πάσα πιθανότητα αρκετοί πεσόντες της ΕΛΔΥΚ), μετά τις εκταφές λειψάνων στη Μακεδονίτισσα και τη Λακατάμια. Κατά τις τρέχουσες εκταφές όπως μας δήλωσαν οι ίδιες πηγές διαπιστώνεται η προχειρότητα με την οποία έγιναν οι ταφές, στις δύσκολες εκείνες μέρες, από άτομα που δεν μπόρεσαν ή δεν θέλησαν ή δεν αφέθηκαν να κάνουν τη δουλειά τους σωστά. Για είκοσι και πλέον χρόνια λοιπόν, ένας αριθμός αγνοουμένων, είναι ενταφιασμένοι κάτω από τα πόδια μας. Όπως έχει αναφερθεί στον τύπο, είναι πιθανό να μην εντοπισθεί η ταυτότητα όλων των λειψάνων, παρά την σύγχρονη επιστημονική και τεχνολογική υποστήριξη.

Όμως από την υπόθεση αυτή, εγείρονται από κάθε άνθρωπο με κοινή λογική, μια σειρά τραυματικά ερωτήματα. Ας σημειώσουμε τα πιο βασικά κατά την γνώμη μας. Κατ' αρχή είναι σαφές ότι όταν αγνοείται η τύχη οποιουδήποτε πολίτη, οι αρμόδιες

αρχές της Δημοκρατίας έχουν καθήκον να διενεργήσουν τις κατάλληλες έρευνες για να διαλευκάνουν την υπόθεση και να εντοπίσουν τον ελλείποντα, ζωντανό ή νεκρό και αυτό ανεξάρτητα από τις επιθυμίες των δικών του και πολύ περισσότερο ανεξάρτητα από τις επιθυμίες οποιουδήποτε πολιτικού φορέα, της κυβερνήσεως συμπεριλαμβανομένης.

Επιτρέπω λοιπόν στον εαυτό μου να παραξενεύεται από το γεγονός ότι, για είκοσι πέντε χρόνια, διακόσιοι αγνοούμενοι Ελληνοκύπριοι και Έλληνες, είναι ενταφιασμένοι στις ελεύθερες περιοχές, ενταφιάσθηκαν από Ελληνοκυπρίους σε γνωστά σημεία, αριθμός από αυτούς ενδεχομένως εφονεύθησαν από Ελληνοκυπρίους, και η αστυνομική δύναμη αδυνατούσε να τα εντοπίσει ή χρειάστηκε τόσο χρόνο για να τα εντοπίσει. Για την ακρίβεια χρειάζεται πολλή καλή πίστη, για να καταλογίσει κάποιος στις αρμόδιες αρχές μόνο ανικανότητα ή αδυναμία. Οπωσδήποτε θα πρέπει να διερευνηθεί η πιθανότητα της συγκάλυψης και της παρεμπόδισης στην αποκάλυψη της αλήθειας. Και βέβαια θα πρέπει να καταλογισθούν ευθύνες.

Πέραν των Ελληνοκυπρίων αγνοουμένων υπάρχουν θαμένα στις ελεύθερες περιοχές τα οστά Τουρκοκυπρίων αγνοουμένων. Οι Τουρκοκύπριοι αυτοί πεθάναν νωρίς, πριν καν προλάβουν να γίνουν «ψευδοπολίτες σ' ένα ψευδοκράτος». Ο Επίτροπος Προεδρίας για Ανθρωπιστικά Θέματα, Τάκης Χριστόπουλος, έδωσε στοιχεία για διακόσιους Τουρκοκύπριους αγνοουμένους στην άλλη πλευρά, και πήρε σε αντάλλαγμα στοιχεία για Ελληνοκυπρίους αγνοουμένους, τα οποία σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, κρίνονται από την υπηρεσία του ανεπαρκή και συγκεχυμένα. Ο Υπουργός Εξωτερικών Ιωάννης Κασουλίδης, δήλωσε πρόσφατα ότι δεν πρόκειται να αρχίσουν εκταφές Τουρκοκυπρίων στις ελεύθερες περιοχές αν δεν αρχίσουν και οι εκταφές Ελληνοκυπρίων στις κατεχόμενες περιοχές. Και τίθεται αμέσως το εξής ερώτημα: με ποιο δικαίωμα η Κυπριακή Δημοκρατία συναρτά την υποχρέωση της να ερευνήσει για την τύχη των Τουρκοκυπρίων πολιτών της, για τους οποίους

μάλιστα έχει στοιχεία η ίδια, πως είναι θαμένοι στις περιοχές τις οποίες ελέγχει, από την καλή ή κακή βούληση της άλλης πλευράς, την νομιμότητα της οποίας μάλιστα δεν αναγνωρίζει; Ή πως εμμέσως, αναμένεται από την Τουρκία των δημοκρατικών ελλειμμάτων, να καθορίζει το πόσο και πώς, η Κυπριακή Δημοκρατία θα φέρει σε πέρας τις υποχρεώσεις της, έναντι των πολιτών της;

Επομένως, κατά τη γνώμη του γράφοντος, η Κυπριακή Δημοκρατία είχε και εξακολουθεί να έχει, την υποχρέωση να προχωρήσει χωρίς χρονοτριβή στη διαπίστωση της τύχης των αγνοουμένων, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, στα πλαίσια των δυνατοτήτων της, χωρίς να συναρτά την θέση της από την συμπεριφορά της άλλης πλευράς, η οποία μπορεί να επιλέξει να μείνει εκτεθειμένη.

Σε επίπεδο πολιτικό, τώρα περισσότερο από πριν, οι πολίτες έχουν ζωτικό συμφέρον, να απαιτούν την διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς εκπτώσεις. Οι καινούργιες πολιτικές δεν θα πρέπει να υποστηρίζουν απλώς τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά να αναδύονται απ ευθείας μέσα από αυτά. Ιδίως οι πολιτικές της Αριστεράς, η οποία εξ ορισμού θα πρέπει να ασχολείται περισσότερο από τους άλλους, με τα αδικημένα στρώματα της κοινωνίας ή ακόμα περισσότερο, οι πολιτικές στις αδύνατες χώρες των οποίων τα δικαιώματα κινδυνεύουν πιο πολύ.

Στο θέμα των αγνοουμένων της εισβολής, κακώς συναρτήθηκαν οι υποχρεώσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας, από την συμπεριφορά της άλλης πλευράς, μπορεί, όμως, κάποιος να ψελλίσει κάποιες εξηγήσεις. Στο θέμα όμως των αγνοουμένων του πραξικοπήματος ποιές εξηγήσεις μπορούν να δοθούν; Πρόκειται για Ελληνοκυπρίους ελλείποντες, ενδεχομένως σκοτωμένους από Ελληνοκυπρίους ή Έλληνες. Θύματα και θύτες και μάρτυρες και τεκμήρια είναι εδώ κοντά μας, Κανείς Τούρκος, αδιάλλαχτος ή «βάρβαρος» δεν εμπλέκεται. Η έλλειψη ευθύνης, η όποια βαρβαρότητα ή αδιαλλαξία, είναι όλη δική μας.

Οι επιπτώσεις τώρα εις ότι αφορά το

Ανοιχτή επιστολή στον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας.

Κύριε Μαρκίδη.

Η εικοσιπενταετής καθυστέρηση στον εντοπισμό αγνοουμένων προσώπων του πραξικοπήματος ή της εισβολής, Ελληνοκυπρίων ή Τουρκοκυπρίων, των οποίων τα οστά είναι δυνατόν να ευρισκονται σε περιοχές οι οποίες είναι υπό τον έλεγχο των αρχών της Δημοκρατίας είναι απαράδεκτη. Δημιουργεί αναγκαστικά εύλογες υποψίες για ανικανότητα των αρμοδίων στην επιτέλεση του καθήκοντος τους ή ακόμα και υποψίες για εσκεμμένη καθυστέρηση. Μήπως τα ανωτέρω συνιστούν θέματα τα οποία άπτονται των αρμοδιοτήτων σας;

Κωστής Αχνιώτης

ευρύτερο θέμα των αγνοουμένων και την διεκδίκηση στοιχείων από την τουρκική πλευρά, είναι καταστροφικές. Στην ουσία η κωλυσιεργεία, η μη ανάλυση ευθύνης και η μη αποδέσμευση των ανθρωπιστικών θεμάτων από το ευρύτερο πολιτικό πρόβλημα, διευκολύνει την άλλη πλευρά στην αδιαφορία της.

Ως γνωστό η τουρκική πλευρά καλύπτεται κατ' αρχή πίσω από το γεγονός ότι, δεν έχει υπογραφεί στην Κύπρο συμφωνία ειρήνευσης μεταξύ των αντιμαχόμενων και επομένως δεν υπόκειται στις διεθνείς συμβάσεις όσον αφορά το θέμα. Μετά η πολιτική της ηγεσία, ως νικήτρια, ισχυροποιήθηκε και ήταν σε θέση να πει ανοιχτά στους συγγενείς των αγνοουμένων ότι οι δικοί τους ήταν νεκροί. Ο

Ραούφ Ντεκτάς συγκεκριμένα τους είπε: μην περιμένετε κανένα, έχουν όλοι πεθάνει, εσείς συνεχίστε τη ζωή σας. Γύρω στο 90, είχα την ευκαιρία να επισκεφθώ το χωριό Βουνό, στα κατεχόμενα απέναντι από την Λευκωσία στους πρόποδες του Πενταδαχτύλου. Εκεί ζουν οι επιζήσαντες Τουρκοκύπριοι, από το μικτό κάποτε χωριό Τόχνη, της επαρχίας Λεμεσού. Όπως μου είπαν τα παιδιά των αγνοουμένων, που βέβαια ήταν ενήλικες, δεν περίμεναν πίσω κανένα. Στην εκκλησία του χωριού είχαν στους τοίχους κρεμασμένες τις φωτογραφίες των αγνοουμένων τους, μια βιτρίνα στη μέση με μερικά προσωπικά αντικείμενα των 84 αν δεν απατώμαι ελλειπόντων και τους μνημόνευαν ως νεκρούς.

Επομένως η άλλη πλευρά έχει λύσει το πρόβλημα των δικών της αγνοουμένων με τον τρόπο που αναφέραμε πιο πάνω και είναι βασικά αδιάφορη στην επίλυση του προβλήματος των Ελληνοκυπρίων αγνοουμένων, το οποίο ενδέχεται φυσικά να της δημιουργήσει προβλήματα. Παρ' όλα αυτά, και για άλλες μάλλον σκοπιμότητες, ο κ Ντεκτάς έχει υπογράψει την πρόσφατη συμφωνία για ανθρωπιστικά θέματα με τον κ Κληρίδη και είναι ίσως δυνατόν να εξωθηθεί με την κατάλληλη πολιτική σε κάποια βήματα. Φαίνεται όμως ότι ουσιαστικά δεν τον ενδιαφέρει το θέμα. Οπωσδήποτε όμως η Κυπριακή Δημοκρατία δεν μπορεί να κρύβεται πίσω από την αδιαφορία του κ Ντεκτάς και να αποφεύγει τις δικές τις υποχρεώσεις.

Ποια επιστροφή

για τους πρόσφυγες;

Τάκη Κονή

Η επιστροφή των προσφύγων που θεωρητικά είναι μια από τις πιο σταθερά διακηρυγμένες επιδιώξεις του κυπριακού αγώνα, προσέλαβε διάφορα νοήματα στην κοινωνική ψυχολογία των εκτοπισμένων και γενικά των ελληνοκυπρίων στη διάρκεια της μικρής ιστορίας της. Άρχισε την πορεία της ως «άμεση και φυσιολογική», έγινε «σίγουρη με σταδιακή» και αφού μετατράπηκε σε «αντικείμενο διαπραγμάτευσης» τώρα πάει να καταντήσσει «ανεπιθύμητη».

Βέβαια αν πάμε παρενθετικά ακόμα λίγο πιο πίσω όταν άρχισε ο εκτοπισμός - το 1963-64 - μας φαίνεται παράδοξο πως τότε δεν υπήρχε καν το νόημα της επιστροφής. Και από τους πολιτικούς δεν προβαλλόταν ούτε η επιδίωξη ούτε και το σύνθημα για επιστροφή των ξεριζωμένων στα σπίτια τους. Τότε τους ονόμαζαν «τουρκόπληκτους», οι οποίοι ένοιωθαν πως είναι θύματα που έπρεπε να τους συμπαρασταθούμε και τους ικανοποιούσε η εφαρμογή μέτρων όπως η στέγαση, η αποζημίωση και η αποκατάσταση που απαιτούσαν. Μια εξήγηση αυτού του παράδοξου μπορεί να ήταν η κάποια αίσθηση εσωτερικής δικαιοσύνης εφόσον ταυτόχρονα εκτοπίστηκαν και πολλοί, ίσως περισσότεροι τουρκοκύπριοι που μπορεί να τους ονόμαζαν στη δική τους κοινότητα «ελληνόπληκτους».

Άμεση φυσιολογική επιστροφή

Εν πάση περιπτώσει τα πράγματα άλλαξαν το 1974 όπου οι εκτοπισμένοι ήταν πια σίγουρα πρόσφυγες και οι πρόσφυγες δεν ήθελαν καμιά αποζημίωση αλλά άμεση επιστροφή στα σπίτια τους. Στην κοινωνική

ψυχολογία του πρόσφυγα η επιδίωξη της επιστροφής είχε στην αρχή το νόημα που συμβολιζόταν με το παρκάρισμα του διπλοκάμπινου, κοιτάζοντας προς την Αμμόχωστο, ώστε να μη χάσει χρόνο ο πρόσφυγας μόλις περάσει το κακό και δοθεί το σύνθημα να ξεκινήσουμε για τα σπίτια μας. Δηλαδή δεν υπήρχε καμιά αμφιβολία ότι ήταν προσωρινό το κακό και ότι φυσιολογικά όλοι οι πρόσφυγες θα γύριζαν σύντομα στα σπίτια τους. Άλλωστε έτσι έδειχναν πως πίστευαν και οι πολιτικοί μας.

Σίγουρη αλλά σταδιακή επιστροφή

Υστερα διακηρύχθηκε ο μακροχρόνιος αγώνας που θα περνούσε από πολλά στάδια, τα χρόνια περνούσαν χωρίς επιστροφή, η κυβέρνηση περνούσε στον κόσμο το σύνθημα της «άνετης προσωρινότητας» και οι πιο πολλοί πρόσφυγες βάλθηκαν αυτοί να κάνουν την προσωρινότητα ακόμα πιο άνετη αξιοποιώντας την εργατικότητα, το επιχειρηματικό τους δαιμόνιο και τις παροχές - ιδιαίτερα της στέγασης - για να μπουστες τάξεις των ευημερούντων νεοκυπρίων. Όμως, παρέμεινε ψυχολογικά το αίσθημα της προσωρινότητας και για τους πρόσφυγες ήταν ακόμα ζωντανό το νόημα της σίγουρης επιστροφής, έστω και καθυστερημένης. Δεν καταλάβαιναν όλοι τις συνέπειες της «διζωνικής ομοσπονδίας» που είχε συμφωνηθεί, ούτε διευκρινίστηκαν τότε η έκτοτε για πλατεία ενημέρωση ανάμεσα στους ελληνοκυπρίους «οι τουρκοκυπριακές δυσκολίες», σχετικά με την επιστροφή των προσφύγων, που επίσης αναγνωρίστηκαν στη συμφωνία. Το νόημα της επιστροφής όλων των προσφύγων στα σπίτια τους συντη-

ρείτο και με τις επετειακές ομιλίες και διακηρύξεις των πολιτικών μας καθώς και στες προεκλογικές εκστρατείες και δεσμεύσεις τους. Ο κόσμος πίστευε.

Διαπραγματεύσιμη επιστροφή

Με τον καιρό όμως και με τη διαδοχή των κύκλων των διακοινοτικών συνομιλιών άρχισε να διαφαίνεται και να εκφράζεται από τους πιο ειλικρινείς πολιτικούς ότι η επιδίωξη ήταν η επιστροφή του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού προσφύγων «υπό ελληνοκυπριακή διοίκηση». Ξεκαθάριζε δηλαδή σιγά σιγά τι σήμαινε η διζωνική και εδραιώνετο στη ψυχολογία του πρόσφυγα μια καινούργια έννοια της επιστροφής, με βασικά στοιχεία την αποδοχή ότι οι πρόσφυγες ήταν αντικείμενα διαπραγμάτευσης και τη βεβαιότητα ότι δεν θα επέστρεφαν όλοι. Κανένας πολιτικός δεν προσπαθεί πια να προβάλει το σύνθημα της επιστροφής όλων των προσφύγων. Άλλωστε έχουν απέναντί τους ένα σκληρό διαπραγματευτή που τους τονίζει ότι το πρόβλημα έχει λυθεί από το 1975 όταν με δική τους συγκατάθεση έγινε η ανταλλαγή πληθυσμών με εκείνα τα καταθλιπτικά караβάνια που μετέφεραν με το ζόρι τους τουρκοκυπρίους στα κατεχόμενα. Αυτά τα δεδομένα διαμορφώνουν ένα νόημα της επιστροφής που δεν αφορά πια τους πρόσφυγες γενικά αλλά εκείνους που θα μπορούν να επιστρέψουν σε συνάρτηση με το αποτέλεσμα της διαπραγμάτευσης του εδαφικού διαχωρισμού των δυο κοινοτήτων. Ένα νόημα αβέβαιο, συγχισμένο και διαμελισμένο, όπως την Κύπρο, που ουσιαστικά εξουδετερώνει την επιδίωξη της επιστροφής που οραματίζονται οι πρόσφυγες της Κύπρου.

Ανεπιθύμητη επιστροφή

Η αναβίωση - ή πιο καλά θα έλεγε κανείς η επιδείνωση - της εθνικιστικής νοοτροπίας άρχισε στο μεταξύ να προβάλλει την ιδέα ότι είναι καλύτερα «τζιένοι ποτζιέ τζι' εμείς ποδά» ώστε να προχωρήσει χωρίς προσκόμματα η οικονομική και κοινωνική αλλά προπαντός η εθνική μας ανάπτυξη. Η νοοτροπία αυτή εκμεταλλεύεται και προεκτείνεται το αίσθημα κλονισμού της πίστης στην επιστροφή για να καλλιεργήσει ψυχολογικά την αντίληψη ότι μπορεί η επιστροφή να μην είναι καν επιθυμητή γιατί συνεπάγεται την ανάμειξη του πληθυσμού και των εξουσιών και επομένως τη νοθεία της ελληνικής κυριαρχίας μας πάνω στην έστω κολοβωμένη αλλά τουλάχιστον ξεκάθαρα ελληνική Κύπρο.

Μεθοδευμένη επιστροφή

Τίθεται επομένως το ερώτημα: ποια επιστροφή από όλες αυτές πρέπει να συντηρηθεί; Πώς θα αντιδράσουν σ' αυτή την ιστορική κατακύλα οι πρόσφυγες που πραγματικά ζουν ακόμα με το όνειρο της επιστροφής, καθώς και όσοι από εμάς δεν μπορούμε να συμβιβασθούμε με την εισβολή και τη διχοτόμηση και δεν δεχόμαστε για κανένα λόγο και για καμιά σκοπιμότητα την καταστρατήγηση του δικαιώματος του καθενός να κατοικήσει στο σπίτι του και όπου θέλει στην χώρα του. Δεν μπορώ να πω πως έχω σίγουρες απαντήσεις και συνταγές γι' αυτό το ερώ-

τημα. Ωστόσο είναι φανερό πως πρέπει να συνειδητοποιήσουμε πρώτα πως η έννοια της επιστροφής έχει πάρει την κατακύλα που συνόψισα πιο πάνω και να καταλήξουμε φυσιολογικά πως χρειάζεται να πάρουμε την ίδια πορεία προς τα πίσω. Να ανατραπούν δηλαδή με την ίδια σειρά αλλά ανάποδα οι διάφορες έννοιες που προσλάμβανε η επιστροφή.

Έτσι επιβάλλεται να καταπολεμηθεί πρώτα η εθνικιστική νοοτροπία και να περάσει η αντίληψη ότι είναι καλύτερα για τους λαούς με διαφορετικές εθνικές ταυτότητες και παραδόσεις - ιδιαίτερα όταν ζουν στην ίδια χώρα - να συμβιώνουν και να συνεργάζονται και όχι να χωρίζονται και να συγκρούονται. Να προχωρήσουμε ύστερα στην ανατροπή του παραλογισμού ότι η επιστροφή είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης και να εδραιώσουμε ξανά την ιδέα ότι η επιστροφή είναι αναφαίρετο δικαίωμα των Κυπρίων προσφύγων όπως είναι των Βοσνίων, των Κοσοβάρων, των Παλαιστινίων και όλων των προσφύγων. Αντιστρέφοντας έτσι τη διαδοχή των νοημάτων θα επανέλθουμε στην αρχική αντίληψη, έστω και χωρίς [τους αυθορμητισμούς πως η επιστροφή των προσφύγων στα σπίτια τους είναι φυσιολογική]. Και μπορούμε να επανέλθουμε με σιγουριά σ' αυτή την αντίληψη αν η επιστροφή μεθοδευθεί σωστά και αν ο προγραμματισμός της επίτευξης της ακολουθεί τη ρεαλιστική λογική. Αυτή η ρεαλιστική λογική στη μεθοδευση θα απαιτήσει - παράλληλα με την καταπολέμηση του εθνικισμού - την καλλιέργεια στην

κοινωνική ψυχολογία των προσφύγων ενός καινούργιου νοήματος της επιστροφής ως λογικής συνάρτησης της συνεργασίας και της συμβίωσης των προσφύγων και όλων των ελληνοκυπρίων με τους συμπατριώτες τους τουρκοκυπρίους. Με αυτή τη ψυχολογική διάθεση θα μπορέσουμε πιο εύκολα να κατανοήσουμε και να δεχθούμε το αυτονόητο ότι για την επιστροφή όλων των προσφύγων είναι απαραίτητη η συγκατάθεση των ιδίων των τουρκοκυπρίων. Και για να αποσπάσουμε αυτή τη συγκατάθεση πρέπει να είμαστε έτοιμοι για μερικές θυσίες που στη δική μου αντίληψη είναι εντελώς ανώδυνες γιατί, πέραν από κάποια οικονομική μας επιβάρυνση, αφορούν κυρίως την εγκατάλειψη εθνικών επιδιώξεων (η Κύπρος να παραμείνει Ελληνική) και εθνικιστικών προκαταλήψεων σχετικά με την εθνική ταυτότητα, τη θρησκεία, την αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα των τουρκοκυπρίων.

Αναγνωρίζω, όμως, ότι για πολλούς ελληνοκυπρίους, αυτές οι θυσίες είναι οδυνηρές και δέχομαι με κατάθλιψη τη κριτική που θα μου γίνει για την «ιδεαλιστική προσέγγιση» μου στο θέμα της επιστροφής των προσφύγων στα σπίτια τους. Παρόλον τούτο, αυτή την έννοια της μεθοδευμένης επιστροφής έχουμε όλοι οι Κύπριοι την υποχρέωση να συντηρήσουμε γιατί διαφορετικά η Κερύνεια και η Μόρφου θάχουν το ίδιο νόημα στες επόμενες μια - δυο δεκαετίες όπως η Σμύρνη και τ' Αϊβαλί.

Σημ. Ο Τάκης Κονής είναι κοινωνικός ψυχολόγος.

Αναγκαία η αλλαγή

συνδυασμός «κομματικής» και «οριζόντιας» ψήφου σε αναλογικό σύστημα

Κωστή Κυριακίδη

Στα δημοκρατικά πολιτεύματα σημαντικότερος νόμος μετά το Σύνταγμα είναι εκείνος που καθορίζει τον τρόπο που εκφράζεται στην πράξη ή λαϊκή κυριαρχία, δηλονότι η θέληση των πολιτών για ανάθεση της εξουσίας, δηλαδή ο εκλογικός νόμος.

Στη δική μας χώρα, εξαιτίας της υποβάθμισης του ρόλου της Βουλής λόγω της πολιτειακής (προεδρικό σύστημα) και της ιστορικής (Μακάριος, Κυπριακό) συγκυρίας, ο νόμος που αφορά στην εκλογή των αντιπροσώπων του λαού δε θεωρήθηκε ποτέ κείνης σημασίας και η κατά καιρούς θέσπιση του εκλογικού συστήματος μάλλον σκοπιμότητες εξυπηρέτησε παρά τις πραγματικές ανάγκες της πολιτείας. Θύμα των σκοπιμοτήτων, προφανώς, η λαϊκή κυριαρχία, γιατί τι άλλο από φαλκίδευση της λαϊκής κυριαρχίας είναι η παγίδευση του πολίτη στην απόλυτη και χωρίς δυνατότητα διαφυγής υποχρέωση να περιορίσει τις επιλογές του στην κάθετη ψηφοφορία, δηλαδή υποκύπτοντας στις προεπιλογές κάθε κόμματος;

Η τοποθέτηση αυτή δεν εξυπακούει απαξίωση του πολιτικού θεσμού των κομμάτων. Τα κόμματα είναι απαραίτητοι συντελεστές της Δημοκρατίας γιατί διαμορφώνουν περιεκτικές θέσεις και συσπειρώνουν τους πολίτες και τους ομαδοποιούν με βάση συνολικές πολιτικές αντιλήψεις και προγράμματα άσκησης της εξουσίας: χωρίς τα κόμματα οι πολιτικές προτάσεις θα ήταν απειράριθμες και η διακυβέρνηση βάσει προγράμματος ανέφικτη ή απολύτως προσωποπαγής. Ο εκλογικός νόμος πρέπει να ισχυροποιεί τα κόμματα, τούτο, όμως,

δε σημαίνει πως θα τους επιτρέπει να περιορίζουν τη λαϊκή κυριαρχία για να προωθούν περιστασιακούς στόχους τους.

Το ζητούμενο είναι ένα σύστημα εκλογής των λαϊκών αντιπροσώπων που θα εξασφαλίζει τη δημοκρατική ισορροπία μεταξύ των δυο αναγκαιοτήτων. Άλλωστε ένας ισορροπημένος εκλογικός νόμος θα έχει γενικότερες θετικές επιδράσεις στην εξυγίανση της πολιτικής ζωής και τον εκσυγχρονισμό του πολιτικού βίου της χώρας, αποκαθιστώντας την τραυματισμένη εμπιστοσύνη των πολιτών στην πολιτική και τους πολιτικούς, και αναστρέφοντας την αποστασιοποίηση του πολίτη από τα κοινά και την ιδιωτευσή του που καταστρέφει τη συμμετοχική, τη μόνη ουσιαστική δημοκρατία.

Τον τελευταίο καιρό βρίσκεται, ως οφείλει, στο προσκήνιο του πολιτικού προβληματισμού και συζητείται - λιγότερο από όσο θα έπρεπε - το ζήτημα του εκλογικού συστήματος για τις επόμενες βουλευτικές εκλογές. Κυρίως αντικείμενο της συζήτησης, ως μη ώφειλε, είναι το ποσοστό εισόδου ενός κόμματος στη διανομή των εδρών, δηλαδή η έκταση της αναλογικότητας του συστήματος. Το θέμα αυτό σε ένα προεδρικό πολίτευμα δεν είναι κεφαλαιώδες. Οι ισχυρές πλειοψηφίες στη Βουλή δεν είναι υποχρεωτικά αναγκαίες και η μετρημένη πολυφωνία χρήσιμη. Η ακριβέστερη δυνατή αποτύπωση των τάσεων του εκλογικού σώματος στις αναλογίες των κομμάτων στη Βουλή, χωρίς να αποτελεί κριτήριο δημοκρατίας, δεν είναι και απευκταία. Το πρόβλημα είναι πως πίσω από τις σημερινές διαφωνίες για την έκταση της αναλογικότητας υποκρύπτονται

οι συνήθειες κομματικές σκοπιμότητες.

Η συζήτηση οφείλει να μετατοπιστεί στο ουσιαστικό, και αυτό είναι η διασφάλιση του δικαιώματος του πολίτη να προβαίνει στην επιλογή του από το μέγιστο δυνατό πληθυσμό υποψηφίων, χωρίς να διαταράσσεται ο ρόλος των κομμάτων στην πολιτειακή λειτουργία.

Πριν δυόμισι χρόνια, η Κίνηση Πολιτικού Εκσυγχρονισμού είχε καταθέσει, και έκτοτε επανειλημμένα έχει υποστηρίξει στη δημοσιότητα, μια καινούργια πρόταση εκλογικού συστήματος που εμφανίζεται να λαμβάνει υπόψη τις πραγματικότητες και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της πολιτικής μας ζωής, και αποβλέπει στη σταδιακή, τουλάχιστον, πραγματοποίηση της «κοινωνίας των πολιτών» και στην εξασφάλιση μόνιμης και αμφίδρομης επικοινωνίας των κομμάτων με το σύνολο της κοινωνίας. Αυτή την επικοινωνία, άλλωστε, όλοι θεωρούν απαραίτητη για να επιτυγχάνεται η ανατροφοδότηση των κομμάτων με το αληθινό λαϊκό αίσθημα και με νέα πρόσωπα.

Πριν δυόμισι χρόνια, η Κίνηση Πολιτικού Εκσυγχρονισμού είχε καταθέσει, και έκτοτε επανειλημμένα έχει υποστηρίξει στη δημοσιότητα, μια καινούργια πρόταση εκλογικού συστήματος που εμφανίζεται να λαμβάνει υπόψη τις πραγματικότητες και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της πολιτικής μας ζωής, και αποβλέπει στη σταδιακή, τουλάχιστον, πραγματοποίηση της «κοινωνίας των πολιτών» και στην εξασφάλιση μόνιμης και αμφίδρομης επικοινωνίας των κομμάτων με το σύνολο της κοινωνίας.

στο εκλογικό σύστημα

Ιδίως το δεύτερο είναι επείγουσα αναγκαιότητα στη χώρα μας. Χωρίς να παραθεωρείται το γεγονός ότι, ή ακριβώς επειδή η πολιτική είναι συλλογική διεργασία και, φυσιολογικά, ασκείται αποτελεσματικότερα από συλλογικούς πολιτικούς οργανισμούς, οφείλει να επιχειρηθεί αναβάθμιση του έργου των κομμάτων με τη συμμετοχή σ' αυτά πολιτών που προς το παρόν αποφεύγουν την ενεργό εμπλοκή τους και που με την παρουσία τους μπορούν να συμβάλλουν σε ριζοσπαστικές αλλαγές προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού των κομμάτων, της πολιτείας και της κοινωνίας, ενόψει, μάλιστα των επί θύραις προκλήσεων (παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση).

Συγκεκριμένα η πρόταση προνοεί το συνδυασμό «κομματικής» και «οριζόντιας» ψήφου σε αναλογικό σύστημα. Τούτέστιν:

α) Βασικά χαρακτηριστικά:

Η εκλογή διεξάγεται με δυο ψηφοδέλτια: το ψηφοδέλτιο των περιφερειών (επαρχιών) και το ψηφοδέλτιο της επικρατείας (συνολικής έκτασης του κράτους).

— Η αναλογικότητα διατηρείται σε κάθε φάση της εκλογικής διαδικασίας,

περιλαμβανομένης της κατανομής των εδρών στα κόμματα, και στα δυο ψηφοδέλτια.

— Το 75% των εδρών κατανέμεται με βάση τα αποτελέσματα του ψηφοδέλιου των περιφερειών και το 25% με βάση τα αποτελέσματα του ψηφοδέλιου επικρατείας.

— Στο ψηφοδέλτιο επικρατείας προσφέρεται η δυνατότητα στον ψηφοφόρο να επιλέξει πρόσωπα, ανεξάρτητα από τον κομματικό συνδυασμό στον οποίο συμμετέχουν.

β) Τρόπος διεξαγωγής της εκλογής:

Με το ψηφοδέλτιο των περιφερειών

Οι εκλογικές περιφέρειες παραμένουν έξι, όπως τις γνωρίζουμε. Ο αριθμός των εδρών που αναλογούν στην καθενιά με βάση τα σημερινά πληθυσμιακά δεδομένα είναι 16 για τη Λευκωσία, 9 για τη Λεμεσό, 8 για την Αμμόχωστο, 4 για τη Λάρνακα, 3 για την Πάφο και 2 για την Κερύνεια. (Βεβαίως, η χρησιμότητα αύξησης του συνολικού αριθμού των βουλευτών της Βουλής των Αντιπροσώπων είναι θέμα που αξίζει να συζητηθεί χωρίς να διασαλεύεται η αναλογία 1:3 μεταξύ εδρών επικρατείας και εδρών περιφερειών).

— Η πρώτη κατανομή των εδρών γίνεται με μόνη τη βάση του εκλογικού μέτρου και για την είσοδο στη δεύτερη, και την τρίτη αν απαιτηθεί, κατανομή τηρείται μόνιμο όριο 2%.

Το ψηφοδέλτιο της επικρατείας

— Ολόκληρη η Κύπρος λογίζεται ως μια εκλογική «περίφεια» με 14 έδρες.

— Οι υποψήφιοι προτείνονται και παρτίθενται στο έντυπο του ψηφοδέλιου σε στήλες κατά συνδυασμούς κομμάτων ή ανεξάρτητες υποψηφιότητες.

— Ο ψηφοφόρος σημειώνει από ένα μέχρι έξι σταυρούς σε όλη την έκταση

του ψηφοδέλιου, επιλέγοντας πρόσωπα, χωρίς να δεσμεύεται από τις θέσεις τους στις στήλες του εντύπου.

— Στην καταμέτρηση των ψήφων κάθε συνδυασμός πιστώνεται με τόσα έκτα ψήφου, όσους σταυρούς έχουν σημειώσει οι ψηφοφόροι στους υποψηφίους του. Το ίδιο ισχύει και για τους ανεξαρτήτους.

— Στην κατανομή των εδρών επικρατείας ισχύει η αρχή της αναλογικότητας. Κάθε συνδυασμός εκλέγει τόσους από τους υποψηφίους του, όσες φορές το εκλογικό μέτρο (ο συνολικός / μέγιστος αριθμός των σταυρών προτίμησης, που είναι το εξαπλάσιο των εγκύρων ψηφοδελτίων επικρατείας, διαιρούμενος διά του αριθμού των εδρών), χωρά στο σύνολο των έκτων του. Ανεξάρτητος υποψήφιος εκλέγεται όταν ο αριθμός των σταυρών προτίμησης που έλαβε υπερκαλύπτει το εκλογικό μέτρο. Σε περίπτωση παραμονής αδιάθετων εδρών μετά την κατανομή, αυτές κατανέμονται κατά τη μεγαλύτερη προσέγγιση του εκλογικού μέτρου από τα υπόλοιπα των συνδυασμών.

— Όταν κατακυρωθούν οι έδρες επικρατείας που εξασφαλίζει κάθε συνδυασμός εκλέγονται από τους υποψηφίους του εκείνοι που συγκεντρώνουν τους περισσότερους σταυρούς προτίμησης.

Το σύστημα έτυχε επεξεργασίας (με ηλεκτρονικό υπολογιστή, φυσικά) και αποδείχθηκε με πλήθος παραδείγματα λειτουργήσιμο, ακόμη και με τις πιο απίθανες για τα δεδομένα της χώρας μας συνθήκες. Εξάλλου, χαρακτηρίζεται από απλότητα και σαφήνεια στη διαδικασία του σε όλα τα επίπεδα της εκλογής και παρέχει στον ψηφοφόρο πλήρη επίγνωση για την αξία της ψήφου του στα πλαίσια του συνολικού εκλογικού αποτελέσματος.

Είναι καιρός να μπούμε σε συζήτηση προτάσεων για τον εκλογικό νόμο. Η πρόταση της Κίνησης κατατέθηκε και συμμετέχει σ' αυτή τη συζήτηση. Για χάρη της χώρας και του λαού. **U**

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ

αναπτυξιακό ή νεοφιλελεύθερο

Ιωάννη Λιούμη

Ανάμεσα στις διάφορες μεθοδολογικές προσεγγίσεις στα οικονομικά φαινόμενα μπορούμε να ξεχωρίσουμε δύο εναλλακτικές θέσεις που αντικατοπτρίζουν σε μεγάλο βαθμό την αντιπαλότητα στον τρόπο οικονομικής θεώρησης. Η πρώτη ακολουθεί μια στατική μέθοδο, δίνει έμφαση στους αριθμούς και τη στατιστική ανάλυση, εξετάζει την οικονομία αποσπασματικά και ενδιαφέρεται για προβλέψεις στη βάση του υπάρχοντος θεσμικού και κοινωνικό-πολιτικού υπόβαθρου. Ακολουθώντας τη δεύτερη μεθοδολογική προσέγγιση, το ζητούμενο είναι να εξηγηθούν τα οικονομικά επιφαινόμενα στη βάση της δομής των κοινωνικών σχέσεων ενός κοινωνικού σχηματισμού καθώς και του θεσμικού πλαισίου που τις συνοδεύει. Η μέθοδος ανάλυσης είναι διαχρονική και οι οικονομικές αλλαγές είναι αποτέλεσμα κοινωνικής αντιπαλότητας και δράσης στο οικονομικό και πολιτικό πεδίο. Αυτή η προσέγγιση δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο του κράτους, που θεωρείται οργανικό κομμάτι ενός κοινωνικού σχηματισμού και με πολλαπλές αλληλοσυνδέσεις με την οικονομία καθώς και στο διεθνές πλαίσιο και τις πολιτικό-θεσμικές σχέσεις που διαμορφώνονται και καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό και τη μορφή της κρατικής εξουσίας και τη πορεία της οικονομικής ανάπτυξης.

Αυτή η σχηματική διάκριση στη μέθοδο προσέγγισης και ανάλυσης μιας οικονομίας είναι χρήσιμη για να γίνει ένας διαχωρισμός στους εναλλακτικούς τρόπους που αντικρίζεται η κατάσταση της κυπριακής οικονομίας, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει, οι προοπτικές της, καθώς και στα επιβαλλόμενα μέτρα οικονομικής πολιτικής. Επίσης αυτό το μεθοδολογικό πλαίσιο επιτρέπει τη διάκριση μεταξύ του αναπτυξιακού και του νέο-φιλελεύθερου κράτους, έννοιες που είναι άμεσα συνδεδεμένες με το θέμα της βιομηχανικής ανάπτυξης και πολιτικής. Μέσα σ αυτά τα πλαίσια θα επιχειρηθεί μια κριτική αποτίμηση της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής, όπως έχει πρόσφατα εξαγγελθεί.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

κράτος και η κυπριακή οικονομία

Κυπριακή Οικονομία: εναλλακτικές εκτιμήσεις

Μια άποψη για την κυπριακή οικονομία που προβάλλεται ευρέως, υποστηρίζει ότι η οικονομία είναι βασικά σε καλή κατάσταση και ορισμένα προβλήματα που υπάρχουν μπορούν να αντιμετωπισθούν με οριακές αλλαγές σε μέτρα οικονομικής πολιτικής. Για τη στήριξη αυτής της θέσης παρουσιάζεται ο σχετικά ψηλός ρυθμός ανάπτυξης την τελευταία χρονιά (1998), γύρω στο 4.5%, την χαμηλή ανεργία στο 3.2% και το ρυθμό πληθωρισμού στο 2.5%. Το μόνο σοβαρό πρόβλημα, κατ'αυτήν την άποψη, παρουσιάζεται στο δημοσιονομικό έλλειμμα που έχει ξεπεράσει το 5% και σε αυτή τη περίπτωση, υποστηρίζεται, είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα για τη βελτίωση της δημοσιονομικής θέσης της Κύπρου. Για υποστήριξη αυτής της θέσης, γίνεται αναφορά στη ανάγκη για τη διαμόρφωση των οικονομικών δεικτών στη Κύπρο με τρόπο που να εμπίπτουν στα πλαίσια των κριτηρίων του Μάαστριχ. Τέλος, προβλέπεται ότι η καλή πορεία της κυπριακής οικονομίας θα μπορούσε να συνεχισθεί και στο μέλλον στη βάση της βελτίωσης της απόδοσης του τομέα των υπηρεσιών και ιδιαίτερα του τουρισμού.

Μια τέτοια απεικόνιση της πορείας της κυπριακής οικονομίας, αντικατοπτρίζει τα χαρακτηριστικά του πρώτου μεθοδολογικού μοντέλου που έχει προαναφερθεί. Ένα στοιχείο που υιοθετεί είναι αυτό της στατικής ή συγκυριακής ανάλυσης. Αυτή η προσέγγιση εστιάζει τη προσοχή της στο επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο, αγνοώντας τη ιστορική

διάσταση στη οικονομική πορεία μιας χώρας και η οποία στη περίπτωση της Κύπρου δείχνει μία πτωτική τάση με σημαντική επιδείνωση τα τελευταία δύο χρόνια, με ποσοστό γύρω στο 2 έως 2.5%. Ένα ακόμα πιο ανησυχητικό στοιχείο σε αυτή την άποψη είναι η έλλειψη προβληματισμού όσον αφορά τις μελλοντικές πηγές ανάπτυξης, μια και το οικονομικό μοντέλο που έχει ακολουθηθεί μέχρι τώρα φαίνεται να εξαντλεί τα όρια του. Η εστίαση αυτής της προσέγγισης σε συγκυριακά χαρακτηριστικά της οικονομικής διαδικασίας έχει σαν αποτέλεσμα ένα ατελή επεξηγηματικό πλαίσιο διότι η εξέλιξη των οικονομικών δομών και τα συναφή προβλήματα μπορούν να αναλυθούν μόνο στη διαχρονικότητα τους.

Η αποσπασματική και επλεκτική ανάλυση της οικονομίας και παραπλανητική είναι και εγκυμονεί κινδύνους όσον αφορά στην απραξία που επακολουθεί σε μέτρα οικονομικής πολιτικής και σε θεσμικές μεταρρυθμίσεις

Ένα άλλο στοιχείο αυτής της θετικιστικής θεώρησης είναι η αποσπασματική και επλεκτική ανάλυση οικονομικών μεγεθών και έτσι αναπόφευκτα παίρνει και μια ιδεολογική χροιά. Δηλαδή, στα πιο πάνω σχετικά θετικά οικονομικά στοιχεία θα μπορούσαν να αντιπαρεθούν μια σειρά από αρνητικές εξελίξεις όπως οι χαμηλές επενδύσεις (0.7%), η χαμηλή παραγωγικότητα και ιδιαίτερα στο τομέα της βιομηχανίας (1.0%), το μεγάλο έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (4.3% του ΑΕΠ), και ακόμα

πιο μεγάλο έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο. Τέτοια στοιχεία δείχνουν τις αδυναμίες της παραγωγικής δομής της οικονομίας και όσον αφορά το διευρυνόμενο έλλειμμα στο ισοζύγιο πληρωμών δυνητικά θα μπορούσε να αποτελέσει σοβαρό περιοριστικό παράγοντα στη περαιτέρω ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας. Με άλλα λόγια, η κυρίαρχη άποψη δίνει έμφαση σε παράγοντες μακρο-οικονομικής σταθερότητας, που πιθανώς είναι ένδειξη ότι τα ιδεολογικά πλοκάμια των κριτηρίων του Μάαστριχ έχουν διεισδύσει σε αρκετά μεγάλο βαθμό στους οικονομικούς κύκλους της Κύπρου. Ξεχνάμε εύκολα, φαίνεται, ότι η Κύπρος είναι ακόμα μια χώρα υπό ανάπτυξη και χωρίς στέρεες βάσεις στη παραγωγική δομή της οικονομίας, αργά ή γρήγορα οι επιπτώσεις θα διαφανθούν και στα μακρο-οικονομικά μεγέθη. Όταν μια οικονομία διαθέτει ένα δυναμικό βιομηχανικό τομέα, με ψηλές επενδύσεις και παραγωγικότητα, ένας τέτοιος συνδυασμός βελτιώνει και το ισοζύγιο πληρωμών και συγκρατεί τον πληθωρισμό και την ανεργία. Επίσης, ο πιο γρήγορος ρυθμός ανάπτυξης που υποκινείται από τη βιομηχανική ανάπτυξη έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση των κυβερνητικών εσόδων και άρα την βελτίωση των δημοσιονομικών ισολογισμών.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ως εκ τούτου, ότι η αποσπασματική και επλεκτική ανάλυση της οικονομίας και παραπλανητική είναι και εγκυμονεί κινδύνους όσον αφορά στην απραξία που επακολουθεί σε μέτρα οικονομικής πολιτικής και σε θεσμικές μεταρρυθμίσεις. Τα κομμάτια της οικονομίας, με άλλα λόγια, είναι οργανικά δεμένα μεταξύ τους και μόνο στη ολότητα και αλληλοσύνδεση τους μπορεί να συντελεσθεί μια σωστή θεώρηση της πραγματικής τους φύσης. Επιπλέον, και το πιο ουσιαστικό, η οικονομία σε τελική ανάλυση, μαζί με την υλική της υπόσταση, δεν είναι τίποτε

άλλο παρά κοινωνικές σχέσεις με ταξική δομή η οποία παίρνει διάφορες εξουσιαστικές μορφές. Αυτό δείχνει πόσο ατελής είναι η ανάλυση που δίνει έμφαση σε αριθμούς και στατιστικές όσον αφορά την επεξηγηματική της ικανότητα. Η ταξική διάρθρωση μιας οικονομίας και κοινωνίας γενικότερα, καθώς και η κρατική της έκφραση είναι αυτή που καθορίζει σε τελική ανάλυση την πορεία μιας οικονομίας και αυτό φαίνεται στη περίπτωση της Κύπρου στο κρίσιμο και κεντρικό πρόβλημα που είναι η πτωτική πορεία που ακολουθεί ο βιομηχανικός τομέας.

Η σημασία της βιομηχανικής ανάπτυξης

Η ανάκαμψη της κυπριακής οικονομίας τα πρώτα χρόνια μετά το 1974 βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στη βιομηχανική ανάπτυξη. Υπήρξε μια σημαντική επενδυτική δραστηριότητα κατά την περίοδο αυτή σε παραδοσιακούς κλάδους, εντάσεως εργασίας. Σημαντικοί παράγοντες που υποκίνησαν αυτή τη ανάπτυξη συμπεριλαμβάνουν:

1. Αφθονο εργατικό δυναμικό σε περίοδο μεγάλης ανεργίας.
2. Χαμηλοί μισθοί μετά τη συγκατάθεση των συντεχνιών για 20% μείωση.
3. Κρατικές επιδοτήσεις και άλλες χρηματοδοτικές διευκολύνσεις.
4. Οι εύκολες εξωτερικές αγορές που αναπτύχθηκαν στα Αραβικά κράτη. Είναι φανερό ότι υπάρχουν πιο χειροπιαστές εξηγήσεις για το οικονομικό ταύμα εκτός από αυτές των εθνικών χαρακτηριστικών, οι οποίες είχαν μεγάλη απήχηση, όπως για παράδειγμα, η εργατικότητα, το επιχειρηματικό δαιμόνιο, η εφευρετικότητα των Κυπρίων κλπ.

Η βιομηχανική παραγωγή ως ποσοστό του ΑΕΠ έφθασε το πιο ψηλό της σημείο στις αρχές της δεκαετίας του 1980, γύρω στο 18% και από τότε ακολουθεί μια πτωτική τάση και τα πιο πρόσφατα στοιχεία τη δείχνουν να κυμαίνεται γύρω στο 11.5%. Σταδιακά, στις τελευταίες δύο δεκαετίες, υπήρξε μείωση στις βιομηχανικές επενδύσεις και η βιομηχανική παραγωγή δείχνει μεγάλες διακυμάνσεις αλλά πάντοτε στα πλαίσια μίας πτωτικής τάσης. Μια πρώτη εξήγηση για αυτή την εξέλιξη είναι η εξουδετέρωση των παραγόντων που επέτρεψαν την βιομηχανική ανάπτυξη μετά το 1974. Μετά από κάποιο σημείο οι Αραβικές αγορές γίνονται πιο απαιτητικές, η στροφή προς τις αγορές της Ευρώπης πιο δύσκολη, ο

διεθνής ανταγωνισμός εντείνεται και τα ημερομίσθια αρχίζουν να ανεβαίνουν.

Η εξάρτηση της οικονομίας από τις διαθέσεις και τα εισοδήματα των ξένων περιηγητών έχει καταστεί το αναπόφευκτο αποτέλεσμα του πρόσφατου οικονομικού μοντέλου στη Κύπρο

Είναι σε αυτό το σημείο που θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η δομή του βιομηχανικού τομέα χρειαζόταν ριζική αλλαγή κατεύθυνσης. Οι παραδοσιακοί κλάδοι θα έπρεπε να συμπληρωθούν με παραγωγή πιο υψηλής τεχνολογίας η οποία κατά κανόνα, συνοδεύεται με πιο ψηλή παραγωγικότητα στη βάση ενός καλά καταρτισμένου εργατικού δυναμικού. Το κράτος παρά τα διάφορα περιστασιακά μέτρα υποστήριξης που παρέσχε στη βιομηχανία, ποτέ δεν διαμόρφωσε μια πολύπλευρη και συντονισμένη στρατηγική για τεχνολογική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό του μεταποιητικού τομέα. Έτσι, σαν αποτέλεσμα της ανυπαρξίας μιας στρατηγικής η οποία θα μπορούσε να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για βιομηχανική ανάπτυξη, αναπόφευκτα επακολούθησε η κυριαρχία των νόμων της αγοράς και η διαμόρφωση ενός συγκεκριμένου οικονομικού μοντέλου που βασίστηκε στις υπηρεσίες. Αν κοιτάξει κανείς τη συγκριτική ανάπτυξη των διαφόρων κλάδων της οικονομίας, αυτοί που είχαν τις πιο ψηλές επιδόσεις είναι κλάδοι που συνδέονται με τον τουρισμό, το εμπόριο, το χρηματοπιστωτικό σύστημα και διάφορες άλλες υπηρεσίες. Υπήρξαν και άλλες εξελίξεις όπως η εισροή υπεράκτιων εταιριών, αλλά το κύριο χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι η συρρίκνωση του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα και η ανάλογη αύξηση στη οικονομική συμβολή του τομέα των υπηρεσιών ο οποίος έχει ξεπεράσει το 70% σε συνεισφορά στο ΑΕΠ.

Η κυρίαρχη άποψη στους οικονομικούς κύκλους στη Κύπρο είναι ότι μια τέτοια τομεακή ανισοσκελία δεν αποτελεί κατά ανάγκη αρνητική εξέλιξη και γίνεται επίκληση των θεωριών του συγκριτικού πλεονεκτήματος προς υποστήριξη αυτής της θέσης. Στη βάση αυτή, αναπτύσσεται και ένα επιπλέον επιχειρήματα που υποστηρίζει ότι ακριβώς λόγω του ότι η οικονομία στη Κύπρο αναπτύχθηκε με

κινητήριο δύναμη τις υπηρεσίες αυτή είναι και η πορεία που πρέπει να ακολουθηθεί και στο μέλλον και έτσι η Κύπρος να καταστεί περιφερειακό κέντρο υπηρεσιών. Κλάδοι των υπηρεσιών που θα μπορούσαν να εκπληρώσουν αυτή τη προοπτική, υποστηρίζεται, είναι αυτοί της τριτοβάθμιας ιδιωτικής εκπαίδευσης και των ιδιωτικών ιατρικών υπηρεσιών. Αν λάβει κανείς υπόψη τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κλάδοι αυτοί, είναι κάπως παράδοξο να αναμένεται να δώσουν μια νέα ώθηση στη κυπριακή οικονομία!

Επίσης, στα πλαίσια αυτής της επιχειρηματολογίας, που προσπαθεί να υποβαθμίσει τη σημασία της βιομηχανικής ύφεσης στη Κύπρο, πολλές φορές δίνεται η εντύπωση ότι ο τουρισμός μπορεί να συνεχίσει να αυξάνεται επ' αόριστον ή για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Είναι ενδιαφέρον ότι οι προβλέψεις για την ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στη αναμενόμενη αύξηση των τουριστικών αφίξεων. Η εξάρτηση της οικονομίας από τις διαθέσεις και τα εισοδήματα των ξένων περιηγητών έχει καταστεί το αναπόφευκτο αποτέλεσμα του πρόσφατου οικονομικού μοντέλου στη Κύπρο. Επίσης δεν μπορεί να παραβλέπονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις μιας επεκτατικής προσέγγισης στη τουριστική ανάπτυξη. Ένα σημαντικό βήμα για μια αλλαγή κατεύθυνσης στη διάρθρωση της κυπριακής οικονομίας θα ήταν άμεσος περιορισμός στη ανέγερση νέων τουριστικών καταλυμάτων και έμφαση να δοθεί στη ποιοτική αναβάθμιση του περιβάλλοντος. Όσον αφορά το μέλλον της πολιτικής που στοχεύει στη προσέλκυση υπεράκτιων εταιριών, και αυτό φαίνεται να είναι μάλλον ζοφερό μια και το κοινοτικό κεκτημένο δεν επιτρέπει προτιμησιακή φορολογία.

Πρέπει να αρχίζει να διαφαίνεται ότι η πορεία της κυπριακής οικονομίας εμπειρίεχε σημαντικές στρεβλώσεις με κατάληξη μια δομική ανισορροπία που έχει δημιουργήσει σοβαρές αδυναμίες στους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας και επομένως έχει συρρικνώσει τις μελλοντικές πηγές ανάπτυξης. Μια πιο ισοζυγισμένη ανάπτυξη θα μπορούσε να επιχειρηθεί με συντονισμένη βιομηχανική στρατηγική οικονομικών μέτρων και θεσμικών ρυθμίσεων. Η κάποια άνεση που πρόσφερε η ανάπτυξη των υπηρεσιών πιθανώς να συνέβαλε στη αναβολή μιας πιο συστηματικής προσπάθειας προς αυτή τη κατεύθυνση. Φυσικά, η βιομηχανική συρρίκνωση έχει επιδεινωθεί τα τελευταία χρόνια μετά την τελωνειακή ένωση. Η εισβολή του κοινοτικού κεκτημένου στη Κύπρο έκανε αρχή με τη μείωση των δασμών και την κατακρύφηση αύξηση των εισαγωγών.

Η ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα σε νέα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας έχει καταστεί επιτακτική ανάγκη. Οι παραδοσιακές πηγές ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας εκλείπουν με γρήγορους ρυθμούς. Η βιομηχανία είναι ο κατ'εξοχήν τομέας που μπορεί να θέσει τις βάσεις για μια αυτοδύναμη πορεία της οικονομίας που να μην εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από εξωγενείς παράγοντες. Από τον τομέα αυτό πηγάζουν πιο ψηλοί ρυθμοί στη αύξηση της παραγωγικότητας και η διαδικασία εκσυγχρονισμού συνοδεύεται από την ανάγκη για καλά καταρτισμένο προσωπικό με πιο ψηλές απολαβές. Επίσης, η βιομηχανία είναι ο τομέας που μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών πάνω σε μακροχρόνια βάση.

Η Νέα Βιομηχανική Πολιτική: αρχικός απολογισμός

Σε αυτή τη κρίσιμη συγκυρία στη πορεία της Κυπριακής οικονομίας, διαμορφώνεται και περνά τις διαδικασίες προς έγκριση μια Νέα Βιομηχανική Πολιτική. Μήπως αυτό το πακέτο μέτρων αποτελεί την αναμενόμενη κρατική παρέμβαση που θα μπορούσε να αντιστρέψει τη πτωτική τάση του βιομηχανικού τομέα;

Πρέπει πρώτα να αναφερθεί ότι ανεξαρτήτως περιεχομένου, η διαδικασία διαμόρφωσης αυτού του προγράμματος θα μπορούσε να ήταν διαφορετική. Βασικά, αυτό το σχέδιο έχει ετοιμαστεί από κυβερνητικές τεχνοκρατικές επιτροπές, χωρίς καμία ανοιχτή διαβούλευση με συντεχνιακές ή εργοδοτικές οργανώσεις και άλλους ενδιαφερόμενους οργανισμούς. Δεν αναφέρονται, για παράδειγμα, συγκεκριμένα μέτρα κατά κλάδο ή για συντονισμό ενεργειών με άλλους φορείς που θα μπορούσαν να συμβάλουν στη προσπάθεια για βιομηχανική αναδιοργάνωση.

Ο τρόπος διαμόρφωσης μιας τέτοιας πολιτικής έχει σημασία, διότι θα είχε πιο πολύ πειστικότητα και αποτελεσματικότητα αν αυτοί που καλούνται να ανταποκριθούν στα όποια μέτρα θα ληφθούν συμμετείχαν ενεργά στη προετοιμασία της. Υπάρχουν εμπειρίες σε άλλες χώρες, όπου η διαμόρφωση βιομηχανικής πολιτικής παίρνει τη μορφή μιας πολύπλευρης κοινωνικό-οικονομικής διαδικασίας, όπου προηγείται διεξοδική έρευνα επί εξειδικευμένων θεμάτων και στη πορεία υπάρχουν διαβουλεύσεις και ανταλλαγές

απόψεων μεταξύ αντιπροσώπων από ένα μεγάλο φάσμα φορέων και οργανισμών. Επίσης, η διαμόρφωση βιομηχανικής πολιτικής πρέπει να αντικρίζεται σαν μία συνεχής διαδικασία, η οποία να έχει τη δυνατότητα να (ανα)διαμορφώνεται μέσα από τις εμπειρίες εφαρμογής της και τους μηχανισμούς ελέγχου και αξιολόγησης που θα πρέπει να εμπεριέχει. Αυτό είναι ακόμα ένα σημαντικό σημείο κριτικής της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής, όπου δίνεται η εντύπωση ότι αυτό το καλομελετημένο πρόγραμμα αποτελεί την τελευταία απόφαση όσον αφορά μέτρα υποστήριξης της βιομηχανίας.

Παραθέτουμε πιο κάτω, με σχηματικό τρόπο, τα κύρια σημεία της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής και ακολουθεί μία κριτική ανάλυση ορισμένων πτυχών της. Οι κεντρικοί στόχοι του προγράμματος μέτρων για τη βιομηχανία, επικεντρώνονται στις ακόλουθες επιδιώξεις:

1. Ανασυγκρότηση και στήριξη της παραδοσιακής μεταποιητικής βιομηχανίας.
2. Προσέλκυση ξένων επενδύσεων κυρίως εντάσεως κεφαλαίου.
3. Ανάπτυξη υφισταμένων ή την προσέλκυση νέων βιομηχανιών υψηλής τεχνολογίας.

Αυτό που λείπει από τους κεντρικούς στόχους της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής είναι η ξεκάθαρη πρόθεση ότι η φθίνουσα πορεία της βιομηχανίας στη Κύπρο πρέπει να αντιστραφεί, που συνεπάγεται ότι για να αυξηθεί η συνεισφορά της στο ΑΕΠ, πρέπει να έχει ρυθμούς ανάπτυξης πιο ψηλούς από άλλους τομείς. Μία μακροπρόθεσμη επιδίωξη που να στοχεύει στη αύξηση του μεριδίου της βιομηχανικής συνεισφοράς στη Κύπρο ούτως ώστε να πλησιάσει το μέσο όρο στη Ευρώπη που υπερβαίνει το 20%, δείχνει το μέγεθος της προσπάθειας που χρειάζεται σε ριζικά μέτρα βιομηχανικής πολιτικής. Η πρώτη απαραίτητη πτυχή μιας τέτοιας πολιτικής θα έπρεπε να είναι μία σημαντική ανακατανομή πόρων προς το βιομηχανικό τομέα μέσω επιδοτήσεων, χορηγιών, εγγυήσεων κλπ που να συνδέονται άμεσα με αποτελέσματα απόδοσης σε συγκεκριμένες πτυχές βιομηχανικής παραγωγής όπως η παραγωγή νέων προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, επενδύσεις, παραγωγικότητα και εξαγωγές. Παράλληλα, θα ήταν πολύ βοηθητικό αν μία σειρά από τέτοια μέτρα συνοδευόταν με συγκεκριμένους στόχους όσον αφορά την ανάπτυξη νέων κλάδων σε προϊόντα υψηλής τεχνολογίας π.χ. χημικές βιομηχανίες, ηλεκτρονικά, πληροφορική κλπ. Η δεύτερη βασική προϋπόθεση είναι η δημιουργία του απαραίτητου θεσμικού πλαισίου στήριξης της βιομηχανίας με κεντρικούς άξονες τους τομείς της εκπαίδευσης, κατάρτισης και έρευνας καθώς και πτυχές που άπτονται του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αναποκρίνεται η Νέα Βιομηχανική Πολιτική στις απαιτήσεις μας ριζοσπαστικής αλλαγής στρατηγικής με σκοπό τη αναδιάρθρωση της οικονομίας σε ένα νέο πλαίσιο οικονομικού μοντέλου ανάπτυξης;

Ένα χαρακτηριστικό που διέπει το όλο πρόγραμμα των μέτρων βιομηχανικής πολιτικής είναι μία σχετική ασάφεια όσον αφορά τη συγκεκριμένη μορφή που θα μπορούσαν να πάρουν τα προτεινόμενα μέτρα. Για παράδειγμα, στο σημείο που αναφέρεται στη ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού επισημαίνεται η ανάγκη πιο στενής συνεργασίας με την Αρχή Βιομηχανικής Κατάρτισης χωρίς να δίνονται ενδείξεις προς ποια κατεύθυνση μια τέτοια συνεργασία θα πρέπει να αποβλέπει. Ταυτόχρονα αγνοούνται μια σειρά άλλων παραμέτρων που έχουν σχέση με το κεφαλαιώδες θέμα της τεχνικής εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς και της τεχνολογικής ικανότητας της οικονομίας γενικότερα. Παρόμοια παρατήρηση αφορά τα χρηματοδοτικά μέτρα, όπου ούτε τα κριτήρια, ούτε το επίπεδο χρηματοδότησης παίρνουν συγκεκριμένη μορφή.

Αν και η Νέα Βιομηχανική Πολιτική αποτελεί θετικό βήμα προς αντιμετώπιση του πιο σοβαρού διαρθρωτικού προβλήματος της Κυπριακής οικονομίας, περιέχει εγγενείς αδυναμίες καθώς και σημαντικές

Τα πιο σημαντικά μέτρα που έχουν εξαγγελθεί συμπεριλαμβάνουν τα ακόλουθα:

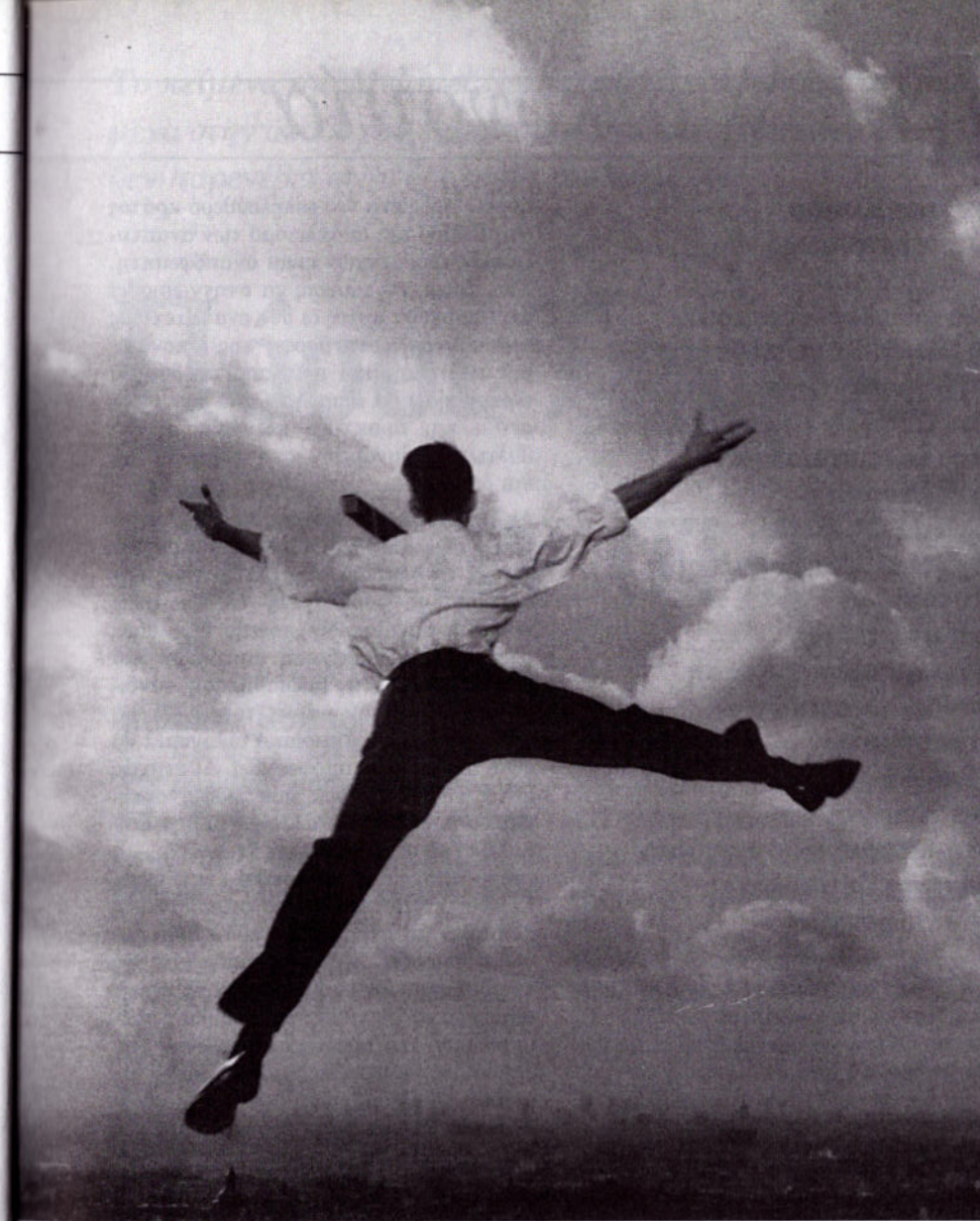
1. Δημιουργία θερμοκηπίων επιχειρήσεων/τεχνολογικών εκκολαπτηρίων
2. Σχέδια για προώθηση της εταιρικής συνεργασίας/συγχωνεύσεων
3. Ενδυνάμωση του θεσμού των διαμεσολαβητών τεχνολογίας
4. Σχέδιο επιδότησης μελετών
5. Προώθηση έρευνας
6. Σχέδιο χορηγιών για τεχνολογική αναβάθμιση
7. Προώθηση εξαγωγών
8. Ποιοτική αναβάθμιση (εργαστηριακός έλεγχος, τυποποίηση, πρότυπα)
9. Προσέλκυση ξένων επενδύσεων

Η Νέα Βιομηχανική Πολιτική πρέπει να θεωρηθεί θετικό βήμα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων και προκλήσεων της Κυπριακής οικονομίας. Είναι πιθανώς η πρώτη φορά που μια σειρά μέτρων προς υποστήριξη του μεταποιητικού τομέα παρουσιάζονται σε μια δέσμη βιομηχανικής πολιτικής. Το ερώτημα κατά πόσο αυτά τα μέτρα έχουν την αναγκαία περιεκτικότητα και συνοχή θα πρέπει φυσικά να επακολουθήσει, αλλά τουλάχιστο υπάρχει η βάση για να δοθεί η απαραίτητη συνέχεια. Ένα άλλο θετικό σημείο είναι η πρόθεση για ένα νέο προσανατολισμό στη πορεία της βιομηχανικής ανάπτυξης στη Κύπρο με έμφαση στη παραγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας. Επίσης υπάρχουν ορισμένα μέτρα τα οποία και επιθυμητά είναι και αποτελούν αλλαγή διακηρυγμένης πολιτικής όπως η προώθηση των συγχωνεύσεων που δείχνει ότι αναγνωρίζεται το μικρό μέγεθος των Κυπριακών επιχειρήσεων σαν ένα πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί.

ασάφειες που περιορίζουν τις δυνατότητες της να είναι αποτελεσματική

Όσον αφορά ορισμένες αδυναμίες στα συγκεκριμένα μέτρα, θα ήταν σημαντικό να υπάρχει πιο πολύ συνοχή και εστίαση με σκοπό την ανάπτυξη βιομηχανιών υψηλής τεχνολογίας. Για παράδειγμα, τα μέτρα χρηματοδότησης μένουν ασαφή σε μεγάλο βαθμό, το θέμα της εκπαίδευσης και κατάρτισης δεν έχει την έμφαση που του αρμόζει, ενώ φαίνεται να έχει πιο μεγάλη προτεραιότητα η καινοτομία του τεχνολογικού εκκολαπτηρίου. Αν και ενδιαφέρουσα η ιδέα της υποστήριξης στη βιομηχανική εφαρμογή τεχνολογικών ευρεσιτεχνιών, η Κύπρος δεν διαθέτει την επιστημονική και ερευνητική υποδομή, απαραίτητο υπόβαθρο για να έχει προοπτικές ένα τέτοιο πρόγραμμα. Η περίπτωση του Ισραήλ που διαθέτει οργανισμούς για ανάπτυξη και εμπορική εφαρμογή τεχνολογικών καινοτομιών και αναφέρεται σαν υπόδειγμα στη Νέα Βιομηχανική Πολιτική δεν μπορεί εύκολα να συγκριθεί με τη περίπτωση της Κύπρου, διότι το Ισραήλ διαθέτει πολύ υψηλή επιστημονική και τεχνολογική στάθμη. Η Κύπρος δεν έχει ακόμα καν πολυτεχνική σχολή στο πανεπιστήμιο και το επίπεδο ερευνητικής προσπάθειας σε τεχνικά θέματα βρίσκεται σε μηδαμινά επίπεδα. Θα ήταν προτιμότερο η Νέα Βιομηχανική Πολιτική να είχε συμπεριλάβει λιγότερο φιλόδοξα μέτρα, ενισχύοντας τον πυρήνα βιομηχανικής παραγωγής υψηλής τεχνολογίας που ήδη υπάρχει στη Κύπρο, τη μεταφορά δοκιμασμένης τεχνολογίας, καθώς και μέτρα που να αποσκοπούν στην ενίσχυση της τεχνολογικής υποδομής σε όλα τα επίπεδα (τεχνική εκπαίδευση, πανεπιστήμιο, κέντρα ερευνών και κατάρτισης).

Σχετικά με την επιδίωξη έλκυσης ξένων επενδύσεων, πρέπει να αναφερθεί ότι η πολιτική κατάσταση στη Κύπρο αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα σε βαθμό που δεν πρέπει να υπάρχουν μεγάλες ελπίδες για θετική ανταπόκριση, όσον ευνοϊκοί και να ήταν άλλοι παράγοντες, που στη περίπτωση της Κύπρου δεν είναι. Η Κύπρος δεν διαθέτει άφθονο και καλά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό, οι μισθοί είναι σχετικά ψηλοί, η τεχνολογική υποδομή περιορισμένη και η απόσταση από τις Ευρωπαϊκές αγορές συνεπάγεται αποτρεπτικές δαπάνες μεταφοράς. Εν κατακλείδι, πρέπει να αναφερθεί ότι αν και η Νέα Βιομηχανική Πολιτική αποτελεί θετικό βήμα προς αντιμετώπιση του πιο σοβαρού διαρθρωτικού προβλήματος της Κυπριακής οίκο-

νομίας, περιέχει εγγενείς αδυναμίες καθώς και σημαντικές ασάφειες που περιορίζουν τις δυνατότητες της να είναι αποτελεσματική στον απαιτούμενο βαθμό.

Αναπτυξιακό ή νεο-φιλελεύθερο κράτος: οι προοπτικές βιομηχανικής στρατηγικής στη Κύπρο

Έχει υποστηριχθεί προηγουμένως ότι η Κυπριακή οικονομία διέρχεται μια κρίσιμη καμπή. Το μοντέλο ανάπτυξης που έχει κυριαρχήσει στο παρελθόν εξαντλεί τα όρια του με γοργούς ρυθμούς. Αν δεν υπάρξει μια ριζική αλλαγή πορείας στην οικονομική πολιτική με σκοπό την αποτελεσματική αναδιάρθρωση των οικονομικών δομών, τα περιθώρια ανάπτυξης της Κυπριακής

Για να είναι σε θέση το κράτος να επιβάλει μορφές ελέγχου σε τμήματα του κεφαλαίου χρειάζεται η απαραίτητη απόσταση και αυτονομία από συγκεκριμένα συμφέροντα

Ορισμένες εγγενείς αδυναμίες στη Νέα Βιομηχανική Πολιτική σχετικά με την αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων μέτρων έχουν ήδη αναφερθεί. Εν τούτοις, το πιο ουσιαστικό πρόβλημα σε αυτό το πρόγραμμα είναι τα κενά και οι βασικές ελλείψεις του που σε τελική ανάλυση καθορίζουν περιοριστικά τις πιθανότητες επιτυχίας του. Οι διαστάσεις αυτού του καθοριστικού πλαισίου περιλαμβάνουν τον διεθνή περίγυρο, την εσωτερική οικονομικο-πολιτική πραγματικότητα καθώς και θεσμικούς παράγοντες. Οι θεσμικοί περιορισμοί που συνεπάγονται οι διεθνείς αλληλοσυνδέσεις της Κυπριακής οικονομίας και πολιτείας είναι πολύπλευροι αλλά στη τρέχουσα συγκυρία πρωτεύοντα ρόλο έχει η διαδικασία εναρμόνισης με το κεκτημένο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα κριτήρια του Μάαστριχτ και η δημοσιονομική θέση της Κύπρου επιβάλλουν μια συνεχή διαδικασία περικοπών, λιτότητας και αύξησης της φορολογίας. Μια τέτοια προοπτική σίγουρα θα έχει ένα σοβαρό αντίκτυπο στις δυνατότητες εφαρμογής μιας αποτελεσματικής βιομηχανικής πολιτικής. Χωρίς δραστική ανακατανομή στη δομή των δαπανών, ουσιαστικά θα εξουδετέρωνε τις δυνατότητες ουσιαστικής χρηματοδοτικής υποστήριξης της βιομηχανίας και τα μέτρα που περιλαμβάνει η Νέα βιομηχανική Πολιτική θα είναι οριακής σημασίας όσον αφορά τη μεταφορά πόρων στο βιομηχανικό τομέα. Μέτρα που αφορούν θεσμικές μεταρρυθμίσεις και επιβολή κανονισμών είναι εξ ίσου σημαντικά αλλά προϋποθέτουν την αντιμετώπιση αντικρουόμενων οικονομικών και θεσμικών συμφερόντων που μας οδηγεί στη κατ'εξοχήν πολιτική διάσταση της διαμόρφωσης μιας μακροχρόνιας βιομηχανικής στρατηγικής. Τα ουσιαστικά αντικρουόμενα οικονομικά συμφέροντα διαπερνούν όχι μόνο την αντίθεση κεφαλαίου-εργασίας αλλά και τα διάφορα τμήματα της εργοδοτικής τάξης. Στη πορεία της Κυπριακής οικονομίας, ορισμένα τμήματα της εργοδοσίας έχουν επωφεληθεί σε πιο μεγάλο

βαθμό από άλλα και εδώ θα μπορούσε να αναφερθεί το τουριστικό κεφάλαιο καθώς και το εμπορικό και τραπεζικό. Μια ριζική αλλαγή στη πορεία της οικονομίας θα απαιτούσε μορφές ελέγχου στις δραστηριότητες αυτών των εργοδοτικών τμημάτων. Παραδείγματα τέτοιου ελέγχου σε μερίδες του κεφαλαίου θα ήταν, περιοριστικά μέτρα στη επεκτατική τουριστική ανάπτυξη και η επιβολή κανονισμών για τρόπους συμμετοχής του τραπεζικού κεφαλαίου στη διαδικασία των βιομηχανικών επενδύσεων. Για να είναι σε θέση το κράτος να επιβάλει μορφές ελέγχου σε τμήματα του κεφαλαίου χρειάζεται η απαραίτητη απόσταση και αυτονομία από συγκεκριμένα συμφέροντα. Αυτό είναι και το κύριο χαρακτηριστικό της έννοιας του αναπτυξιακού κράτους που έχει συνδεθεί άμεσα με τη βιομηχανική ανάπτυξη και στη Ιαπωνία και σε άλλες χώρες της Ν.Α. Ασίας.

Οι πολιτικές και θεσμικές πτυχές του αναπτυξιακού κράτους μπορούν να συνοψισθούν στα ακόλουθα σημεία:

1. Το κράτος αποκτά μια ενισχυμένη νομιμοποίηση από την επιτυχή πορεία οικονομικής ανάπτυξης.

2. Το κράτος με συντονισμένη πολιτική και θεσμικές ρυθμίσεις είναι αποτελεσματικό στη διοχέτευση πόρων σε παραγωγικές επενδύσεις ούτως ώστε η βιομηχανική ανάπτυξη να είναι η κινητήρια δύναμη της οικονομίας.

3. Το κράτος εξασκεί έλεγχο στα διάφορα τμήματα του κεφαλαίου σαν αναπόσπαστο μέρος της βιομηχανικής του πολιτικής.

4. Το κράτος εξασκεί τη βιομηχανική του πολιτική με μια πολύ καλά καταρτισμένη ομάδα κρατικών λειτουργών και σε συνεργασία με ερευνητικά κέντρα και άλλους οργανισμούς του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

5. Βασικό υπόβαθρο αυτού του πλαισίου είναι η αυτονομία του κράτους από ειδικά εργοδοτικά συμφέροντα.

6. Σημαντική προϋπόθεση είναι η δημιουργία του κατάλληλου πλαισίου τεχνολογικής υποδομής αρχίζοντας από τη τεχνική εκπαίδευση και καταλήγοντας σε εξειδικευμένα ερευνητικά κέντρα.

Το καίριο ερώτημα επομένως, είναι κατά πόσο το κυπριακό κράτος μπορεί να λειτουργήσει σαν ένα αναπτυξιακό κράτος, στους παραμέτρους που μια τέτοια αλλαγή συνεπάγεται ή αν η κατεύθυνση που η κυβερνητική πολιτική τείνει να ακολουθήσει οδηγούν προς την έννοια του νεο-φιλελεύθερου κράτους.

Αν στη Κύπρο κυριαρχήσουν οι αρχές του νεο-φιλελευθερισμού με κεντρικούς άξονες τη δημοσιονομική λιτότητα, την αύξηση της φορολογίας, τις ιδιωτικοποιήσεις οργανισμών κοινής ωφελείας, την ελεύθερη διακίνηση επιτοκίων και κεφαλαίων και την αμφισβήτηση συνδικαλιστικών δικαιωμάτων τότε η ύφεση και η κρίση στη κυπριακή οικονομία θα είναι δύσκολο να αποφευχθεί

Ο νεο-φιλελευθερισμός έχει σαν γενικές αρχές, την απομάκρυνση του κράτους από την οικονομική διαδικασία, τη κυριαρχία των νόμων της αγοράς και την απελευθέρωση από κάθε μορφή ελέγχου στις δραστηριότητες του κεφαλαίου. Έχει συνδεθεί αυτή η μορφή της κρατικής εξουσίας με την οικονομική πολιτική του μονεταρισμού που βρήκε πρακτική εφαρμογή στη κυβερνητική πολιτική στην Βρετανία επί Θάτσερ και στις ΗΠΑ επί προεδρίας Ρήγκαν. Ορισμένα συγκεκριμένα μέτρα που έχουν εφαρμοσθεί στα πλαίσια του νεο-φιλελεύθερου κράτους συμπεριλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- απελευθέρωση στη διακίνηση κεφαλαίων
- περιοριστική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική
- φιλελευθεροποιήσεις/ιδιωτικοποιήσεις οργανισμών κοινής ωφελείας
- αύξηση της έμμεσης φορολογίας
- συρρίκνωση των κοινωνικών παροχών
- περιορισμό των δικαιωμάτων και καταστολή του συνδικαλιστικού κινήματος

Ρίχνοντας μια ματιά στα πιο πάνω μέτρα, εύκολα μπορεί κανείς να καταλάβει πόσο άμεση είναι η προοπτική ενός νεο-φιλελεύθερου κράτους στη Κύπρο. Η διαφορά είναι ότι αρκετά από τα μέτρα αυτά επιβάλλονται από τη διαδικασία εναρμόνισης με τις ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που δείχνει και τη θεσμικά εμπεδωμένη νεο-φιλελεύθερη φύση της οικονομικής ολοκλήρωσης στην Ευρώπη. Αυτό δεν σημαίνει ότι η

πορεία προς ένα νεο-φιλελεύθερο κράτος στη Κύπρο και αποκλεισμό των αναπτυξιακών του πτυχών είναι αναπόφευκτη. Χρειάζεται, εν τούτοις να αναγνωρισθεί ότι υπάρχουν αυτές οι δύο εναλλακτικές κατευθύνσεις στη μορφή της οικονομικής πολιτικής και ποιά από τις δύο θα επικρατήσει θα εξαρτηθεί από την ισορροπία και πρακτική κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων στη Κύπρο αλλά και διεθνώς.

Αν στη Κύπρο κυριαρχήσουν οι αρχές του νεο-φιλελευθερισμού με κεντρικούς άξονες τη δημοσιονομική λιτότητα, την αύξηση της φορολογίας, τις ιδιωτικοποιήσεις οργανισμών κοινής ωφελείας, τη ελεύθερη διακίνηση επιτοκίων και κεφαλαίων και τη αμφισβήτηση συνδικαλιστικών δικαιωμάτων τότε η ύφεση και η κρίση στη κυπριακή οικονομία θα είναι δύσκολο να αποφευχθεί. Δυστυχώς αυτές είναι οι τάσεις που διαφαίνονται και το συνηθισμένο άλλοθι για την επιβολή τέτοιας πολιτικής είναι η εναρμόνιση με το κοινοτικό κεκτημένο. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο μια ριζοσπαστική βιομηχανική στρατηγική είναι δύσκολο να εφαρμοσθεί. Μέτρα χρηματοδότησης της βιομηχανίας σε βαθμό που να έχουν σημαντικές θετικές επιπτώσεις προοκρούουν στη προσπάθεια μείωσης του δημοσιονομικού ελλείμματος. Μόνο με ριζική αναδιάρθρωση των δημόσιων δαπανών με έμφαση σε αναπτυξιακές πτυχές αλλά και με προσεκτική εκτίμηση στο τρόπο που θα μπορούσαν να εκπληρωθούν οι απαιτήσεις του κοινοτικού κεκτημένου, όπως για παράδειγμα στο θέμα της φιλελευθεροποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, θα μπορούσε να διασωθεί και να ενισχυθεί ο θεσμός και η πρακτική εφαρμογή της βιομηχανικής στρατηγικής. Οι κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις που εναντιώνονται στο νεο-φιλελευθερισμό και προσβλέπουν σε ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο θα πρέπει να είναι σε θέση να διαμορφώσουν τη δική τους εναλλακτική και εποικοδομητική πρόταση για το μέλλον της κυπριακής οικονομίας. Μια τέτοια πρόταση πρέπει να έχει σαν αναπόσπαστο άξονα το θέμα της βιομηχανικής στρατηγικής, στα πλαίσια των περιορισμών που επιβάλλει το κοινοτικό κεκτημένο και ευρύτερων θεσμικών μεταρρυθμίσεων, παραδείγματα των οποίων έχουν αναφερθεί πιο πάνω. Ένα τέτοιο εγχείρημα δεν είναι εύκολο και χρειάζεται αρκετή προσπάθεια αλλά αν τα επιχειρήματα που έχουν αναπτυχθεί σε αυτό το άρθρο για τη οριακή και κρίσιμη θέση της κυπριακής οικονομίας ευσταθούν, τότε η ανταπόκριση που επιβάλλεται πρέπει να είναι και ριζική και να διαμορφωθεί με γοργούς ρυθμούς.

U

Το κείμενο του Mehmet Sonuz που ακολουθεί αναφέρεται λεπτομερειακά και τεκμηριωμένα στην άνοδο του εποίκισμού στα κατεχόμενα, από το 1974 μέχρι σήμερα. Το περιοδικό δεν παρενέβει στην ορολογία του κειμένου.

Πόσοι Τουρκοκύπριοι έμειναν στην Κύπρο;

Mehmet Sonuz

Η τελευταία απογραφή όλων των κατοίκων της νήσου Κύπρου έγινε, στις 11 Δεκεμβρίου του 1960. Ο αριθμός των Τ/Κυπρίων ήταν

104,320. Αν προσθέσουμε ακόμα τους 475 μουσουλμάνους - γύφτους και μερικούς άλλους ο αριθμός ανέρχεται στις 104,942. Ο συνολικός

αριθμός των χριστιανών κατοίκων ήταν 473,265. (Απογραφή πληθυσμού και Γεωργίας 1960, Κυβερνητικό Τυπογραφείο, Λευκωσία, 1962).

Υπολογισμός πληθυσμού 1973: 114,960

Επειδή οι Τ/Κύπριοι εγκατέλειψαν τις δομές του Κυπριακού κράτους μετά την έναρξη των δικαιοδικών συγκρούσεων στα τέλη του 1963, ήταν αδύνατο πλέον να συμπεριληφθούν σε κάποια απογραφή πληθυσμού. Σύμφωνα με την μελέτη «Πολιτική Γεωγραφία και Κυπριακή Σύγκρουση 1963-1971», που εκδόθηκε το 1976, του Καναδού ερευνητή Richard A. Patrick που υπηρετούσε ως αξιωματικός στην UNFICYP, ένα σύνολο 119,147 Τουρκοκυπρίων ζούσε στους τουρκοκυπριακούς θύλακες του νησιού. Η ελληνοκυπριακή διοίκηση υπολόγιζε τότε τους Τ/Κύπριους σε 114,960.

Ο πληθυσμός των Τ/Κυπρίων το καλοκαίρι του 1974: 115,758

Μετά τον πόλεμο του 1974 και την διαίρεση του νησιού υπήρχε σε μια αναφορά που ετοίμασε ο κ. Ahmet Sami - Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Εσωτερικών και Δικαιοσύνης της «Αυτόνομης Τουρκοκυπριακής Διοίκησης», στις 20 Οκτωβρίου του 1974, η ακόλουθη πληροφορία:

Ένα σύνολο 83,719 Τ/Κυπρίων ζούσε στο έδαφος της «Αυτόνομης Τουρκοκυπριακής Διοίκησης». 32,039 Τ/Κύπριοι παρέμειναν στον Νότο. Περίπου 10.000 απ' αυτούς ζούσαν μέσα στο έδαφος των Βρετανικών Βάσεων. 4,200 ζούσαν στη Λεμεσό και τα χωριά της επαρχίας, 12,000 ζούσαν στην επαρχία Πάφου, 2,630 στην επαρχία Λάρνακας και 3,209 στα χωριά της Λευκωσίας. Στην ίδια αναφορά δινόταν η πληροφορία πως μέχρι τις 19 Οκτωβρίου του 1974 περίπου 12,000 Τ/Κύπριοι μετακινήθηκαν στον Βορρά μόνοι τους.

Σύμφωνα με τις πιο πάνω πληροφορίες ζούσαν τότε στο Βόρειο μέρος 71,719 και στο Νότιο μέρος της διαχωριστικής γραμμής 44,039 Τ/Κύπριοι. Το σύνολο τους ήταν 115,758.

Αυτοί που μεταφέρθηκαν από την Τουρκία

Σύμφωνα με μια ειδηση, που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα ZAMAN, στις 9/8/1977, ο κ. Hakkı Atun, Υπουργός Εγκατάστασης και Αποκατάστασης του «Ομόσπονδου Κράτους των Τ/Κυπρίων», ανακοίνωσε ότι 20,934 οικογένειες δηλαδή 83,650 Τ/Κύπριοι εγκαταστάθηκαν στον Βορρά μεταξύ του 1974 και του 1977. Καθώς ο αριθμός των Τ/Κυπρίων που ήλθαν από το Νότο ήταν 44,039 οι υπόλοιποι 39,611 ήταν οι έποικοι που μεταφέρθηκαν από την Τουρκία.

Όπως είναι καλά γνωστό οι Τούρκοι έποικοι άρχισαν να μεταφέρονται από την Ανατολία τον Οκτώβριο του 1974 με το πρόσχημα ότι «θα μπορούσαν να εργαστούν στα ξενοδοχεία και τα χωράφια που άφησαν οι Ε/Κύπριοι», αλλά αργότερα, η πρακτική διευρύνθηκε καθώς από τον Ιανουάριο του 1975 τα μέλη των οικογενειών των μαρτύρων, που έπεσαν στον πόλεμο του 1974, εγκαταστάθηκαν επίσης στο Βορρά. Η παραχώρηση οπιτών και τεμαχίων γης συνεχίστηκε προς όσους επιθυμούσαν να εγκατασταθούν στην Κύπρο.

Η εφημερίδα ZAMAN στις 10 Ιουνίου

Ο γιουγκοσλαβικός και ο πόλεμος

Ο πόλεμος στο Κοσσυφοπέδιο δεν ήταν η έκπληξη που συγκλόνισε τον κόσμο. Υπήρξε η λογική συνέπεια της διαδικασίας διάλυσης του γιουγκοσλαβικού κράτους, όπως τροχιοδρομήθηκε από την έναρξη του πολέμου στην Κράϊνα της Κροατίας το 1990. Οι αιτίες του πολέμου είναι, φυσικά, πολύπλοκες με καταβολές που μπορούν ν' αναζητηθούν στα βάθη της ιστορίας, και όπως συμβαίνει συνήθως, θ' αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης για πολλά ακόμα χρόνια. Αν, όμως, τα αίτια μπορούν σε μεγάλο βαθμό να εντοπιστούν, οι συνέπειες της κρίσης δεν είναι ακόμα πλήρως ορατές, γιατί η σημασία του πολέμου εκτείνεται τώρα πέρα από το βαλκανικό πεδίο, δεδομένου ότι έχουν ήδη εμπλακεί οι κυριότερες από τις μεγάλες δυνάμεις.

Η Ίδρυση της Γιουγκοσλαβίας και η εύθραστη ενότητά της

«Το Βασίλειο των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων», που ανακηρύχθηκε στο Βελιγράδι το Δεκέμβρη του 1918 «ήταν περισσότερο ένα πρόγραμμα παρά μια πραγματικότητα». ¹ Πρώτο, επειδή συμπεριλάμβανε ακόμα δέκα περίπου εθνότητες και, δεύτερο γιατί οι τρεις ιδρυτές - λαοί επιδίωκαν διαφορετικούς στόχους: το όραμα της Μεγάλης Σερβίας από τη μια, την ιδέα της ομοσπονδοποίησης Κροατών και Σλοβένων από την άλλη. Μέχρι την έναρξη του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου, η Γιουγκοσλαβία (όπως μετονομάστηκε σε λίγα χρόνια) δεν είχε καταφέρει να γίνει η κοινή κατοικία των Σλάβων του Νότου. Ο «γιουγκοσλαβισμός» είχε κερδίσει πολύ λίγο έδαφος και η χώρα εδονείτο από εθνικιστικές εντάσεις, κυρίως ανάμεσα στα δυο συστατικά της μέρη, τους Σέρβους και τους Κροάτες.

Το «Τιτοϊκό» κράτος που προέκυψε από το 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο επιδίωξε

ν' αποκαταστήσει κάποιες ισορροπίες, που θα λάμβαναν υπόψη τις εθνικές ευαισθησίες έχοντας πάντοτε, βέβαια, την πεποίθηση ότι ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός θα άμβλυσε τις οξύνσεις του παρελθόντος. Παραχωρώντας στους Κροάτες σημαντική αυτονομία και δύναμη στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση, ο Τίτο προσπάθησε να άρει τις ανησυχίες τους για το ενδεχόμενο της Σερβικής επικράτησης, ενώ στις Σερβικές μειονότητες (και άλλες) που βρέθηκαν εντός των συνόρων των έξι δημοκρατιών, που αποτέλεσαν την Ομοσπονδιακή Γιουγκοσλαβία, αποδόθηκαν αυξημένα δικαιώματα αυτονομίας όπως και σύνδεση με τη «μητρική» εθνότητα που πλειοψηφούσε σε άλλη δημοκρατία.

Το συνταγματικό αυτό σχήμα, αν και πολύπλοκο και δυσλειτουργικό, φαινόταν να καταλαγιάζει τα εθνικιστικά πάθη. Η έννοια της «γιουγκοσλαβικής ταυτότητας» προωθήθηκε συστηματικά από τις αρχές σε μια εμφανή προσπάθεια να λησμονηθούν οι φρικαλεότητες του εμφυλίου πολέμου, που είχαν εξελιχθεί παράλληλα με τον αντιστασιακό αγώνα.

Στην πραγματικότητα οι εθνικές προσδοκίες των διαφόρων κοινοτήτων έφυγαν από το προσκήνιο χωρίς ν' αναιρεθούν. Παραλλάσσοντας κάπως τα λόγια του ιστορικού των Βαλκανίων Ζ. Καστελλάν, η Γιουγκοσλαβία εξακο-

λουθούσε να παραμένει ένα ανεκπλήρωτο πρόγραμμα παρά μια βιώσιμη πραγματικότητα. Ο εθνικισμός μπήκε στο περιθώριο σαν απόρροια αδήριτης ανάγκης, περιοριζόμενος στην εκδήλωση του από τη συγκεντρωτική διοίκηση του κομμουνιστικού κόμματος και τις πραγματικότητες του διπολισμού στο διεθνές σκηνικό, που δεν επέτρεπαν την αποσταθεροποίηση της περιοχής. Επιπλέον, η κυρίαρχη γλώσσα, αντικαθιστώντας την κατηγορία «έθνος» με τη μαρξιστική «κατηγορία τάξη», έδινε την εντύπωση ότι οι παλιές έχθρες ανήκαν πια στο παρελθόν.

Με την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού οι παλιές αντιπαλότητες βγήκαν ξανά στην επιφάνεια. Η γνωστή αντιπαράθεση Σέρβων και Κροατών ξεπρόβαλε πάλι απειλητική, μπροστά σε μια διεθνή κοινότητα, που φάνηκε ανίκανη να κατανοήσει στον απαιτούμενο βαθμό τους κινδύνους και εντελώς ανέτοιμη να τους αντιμετωπίσει.

Οι παραδοσιακές ηγεσίες του κομμουνιστικού κόμματος διολίσθησαν με τη μεγαλύτερη ευκολία προς την κατεύθυνση ενός ακραίου εθνικισμού, συμπαρασύροντας μαζί τους τη μεγάλη πλειοψηφία της κοινής γνώμης που βρήκε καταφύγιο στην ιστορία και τους μύθους.

Αντίθετα απ' ό,τι πιστεύει η κυπριακή κοινή γνώμη, που κατά κανόνα είναι

Λαβύρινθος στο Κοσσυφοπέδιο

κακά πληροφορημένη, η διεθνής κοινότητα, έστω χωρίς να επιδεικνύει την απαιτούμενη αποφασιστικότητα, επιχείρησε αρχικά να διαφυλάξει την ενότητα και εδαφική ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας, γιατί βασικά δεν ευνοούσε την αποσταθεροποίηση της περιοχής. Ο ΟΗΕ, οι ΗΠΑ και άλλες χώρες επιδίωξαν να συγκρατήσουν τις κεντρόφυγες δυνάμεις, συνιστώντας στους αλβανούς (Αλβανίας και Κοσσυφοπεδίου) αυτοσυγκράτηση και ν' αποτρέψουν την απόσχιση της Σλοβενίας και της Κροατίας. Δυστυχώς, στην περίπτωση της Σλοβενίας και Κροατίας, η Γερμανία προχώρησε στην πρόωγη αναγνώριση τους στην προσπάθεια της να επεκτείνει την πολιτική και οικονομική της επιρροή στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη. Την πολιτική αυτή κατόρθωσε να επιβάλει και στην απρόθυμη μέχρι εκείνη τη στιγμή Ευρωπαϊκή Ένωση, με αποτέλεσμα την επέκταση του πολέμου στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη, αφού οι σεβροβόσνιοι δεν ήταν με κανένα τρόπο διατεθειμένοι να υπάρξουν μέσα στα σύνορα ενός ανεξάρτητου κράτους ως μειοψηφία.

Η αντίδραση του καθεστώτος Μιλόσεβιτς είναι χαρακτηριστική: Ενώ αυτό καθαυτό το ζήτημα της Σλοβενίας δεν φαινόταν να τον απασχολεί - η Σλοβενία είναι πληθυσμιακά ομοιογενής χωρίς σημαντική σερβική μειονότητα - όσον αφορά στην Κροατία, ήταν διατεθειμένος να επιτρέψει την αποχώρησή της, αν οι Κροάτες συναινούσαν στην απόδοση στη Σερβία των περιοχών στις οποίες πλειοψηφούσε η σερβική μειονότητα. ²

Με την επικράτηση των οραμάτων της Μεγάλης Σερβίας και της Μεγάλης Κροατίας ο πόλεμος, με τις βαρβαρότητες που τον συνόδευαν, έγινε ανα-

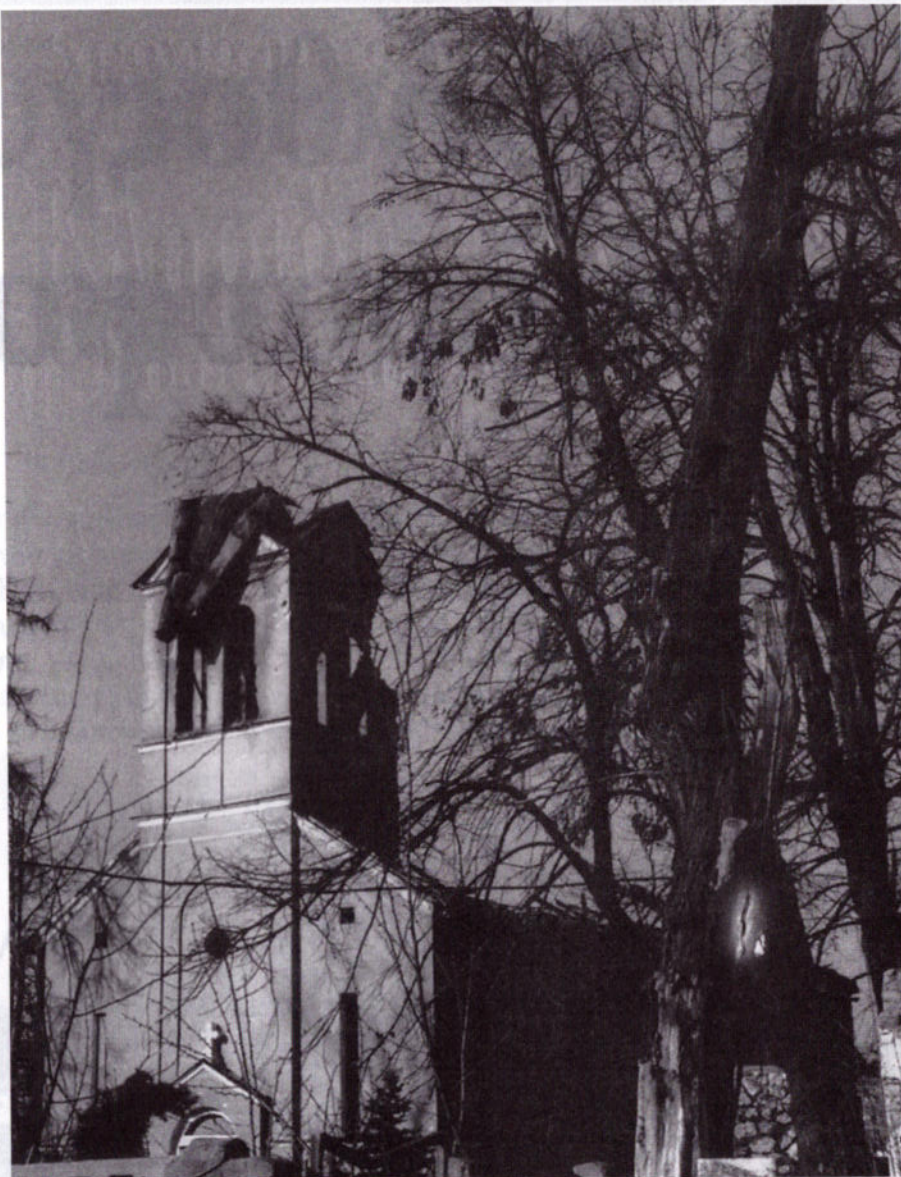
πόφευκτος. Αναβίωσαν οι μνήμες του 2ου παγκοσμίου πολέμου, με τους Σέρβους να είναι πεπεισμένοι ότι ξαναζωντανεύει το φασιστικό Κροατικό καθεστώς (Ουστάσα) και τους Κροάτες να εμφανίζονται τρομοκρατημένοι μπροστά στον κίνδυνο της επικράτησης της Μεγάλης Σερβίας. Σύντομα ξεκινούσε το άθλιο και απεχθές φαινόμενο της εθνικής κάθαρσης, με τις γνωστές ωμότητες που έχουν δει το φως της δημοσιότητας.

Ο μακιαβελλικός χαρακτήρας των ηγεσιών Σερβίας και Κροατίας, εμφανίστηκε σ' όλη του τη μεγαλοπρέπεια, όταν Μιλόσεβιτς και Τούτμαν σε μυστικές συναντήσεις συζητούσαν και συμφωνούσαν στον κατατεμαχισμό και διαμοιρασμό της Βοσνίας σε βάρος του μουσουλμανικού πληθυσμού.³ Αν αυτό δεν έγινε κατορθωτό οφείλεται στις αντικρουόμενες επιδιώξεις τους και στην απόφαση της διεθνούς κοινότητας να μη μεταβάλλει τα εσωτερικά σύνορα της Γιουγκοσλαβίας.

Αποτελεί, ίσως, τραγική ειρωνεία το γεγονός ότι αυτά τα σύνορα σχεδιάστηκαν από τον Τίτο ως μάλλον διοικητικά σύνορα και με καμιά έννοια δεν θεωρούνταν σαν μόνιμα εξωτερικά σύνορα χωρών. Η μαρτυρία του Μίλοβαν Τζίλιας, που ηγήθηκε της επιτροπής οριοθέτησης των έξι ομόσπονδων πολιτειών της Γιουγκοσλαβίας είναι κατατοπιστική.⁴ Ωστόσο, αυτά τα σύνορα, που σχεδιάστηκαν με γνώμονα τη συνένωση των γιουγκοσλαβικών εθνοτήτων, επρόκειτο ν' αποτελέσουν το αντικείμενο γύρω από το οποίο έμελλε να εκδηλωθεί μια σειρά από μισαλλόδοξους εθνικιστικούς πολέμους.

Κομμουνισμός και Εθνικισμός

Η πιο πάνω αφήγηση αφήνει, ίσως, αιωρούμενο το ερώτημα: πώς και γιατί, με τη πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού, οι «νέες ελίτ» μετακινήθηκαν με τόση ευκολία προς την κατεύθυνση του εθνικισμού καταφέροντας να συμπαρασύρουν ολόκληρες κοινωνίες (στην περίπτωση τουλάχιστον της Σερβίας) στην αυτοκαταστροφή. Η απάντηση δεν είναι εύκολη, ούτε μπορεί να εξαντληθεί μέσα στα όρια αυτού του κειμένου. Επειδή, όμως, το θέμα είναι ζωτικής σημασίας, κάποια εξήγηση, έστω προκαταρκτική,

πρέπει ν' αποτομηθεί με την ελπίδα ότι θα χυθεί λίγο φως σ' ένα σύγχρονο φαινόμενο με ενδιαφέρουσες προεκτάσεις.

Η γενική οικονομική και κοινωνική κρίση που επέφερε τη πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού εξαφάνισε από τις «άρχουσες ελίτ» κάθε είδος πολιτικής νομιμοποίησης της εξουσίας τους. Η αποσύνθεση του συστήματος καθιστούσε την παλιά ιδεολογία ακατάλληλη για να παράσχει τα αναγκαία ηθικά ερείσματα που θα νομιμοποιούσαν στις συνειδήσεις του κόσμου την άσκηση αυτής της εξουσίας. Όντας φορείς μιας ιδεολογίας ολοκληρωτικής με σημείο αναφοράς τη συλλογικότητα σε βάρος οιασδήποτε αναγνώρισης του ατόμου, εύκολα ταξίδεψαν στο δρόμο του εθνικισμού, που, επίσης, είναι πρωταρχικά ιδεολογικά κολλητικιστική αφού τάσσει ως προτεραιότητα του

το συμφέρον του έθνους, απέναντι στο οποίο το άτομο και τα δικαιώματά του πρέπει πάντα να υποτάσσονται.

Το εγχείρημα γινόταν ακόμα πιο εύκολο, γιατί ο εθνικισμός ως ιδεολογία δεν ήταν ανάγκη να εφευρεθεί. Διαπίστωσε στη διάρκεια του 19ου μέχρι σχεδόν τα μέσα του 20ού αιώνα ολόκληρα τα Βαλκάνια και συνέβαλε αποφασιστικά στη διαμόρφωση του πολιτικού τους χάρτη. Έτσι η κρίση του υπαρκτού σοσιαλισμού διεπλάκει με ισχυρές τάσεις ιστορικά προσδιορισμένες και διαμορφωμένες για να παραχθεί μια διαδικασία αποδιάρθρωτική. Με την αποσύνθεση του κομμουνιστικού κόμματος (Ένωση Γιουγκοσλάβων Κομμουνιστών) το κέντρο βάρους της πολιτικής ζωής μεταφέρθηκε ξεκάθαρα στις ομόσπονδες δημοκρατίες (και επαρχίες) όπου, με υπόβαθρο το ιστορικό πλαίσιο που πιο πάνω σκια-

γραφήσαμε, ο εθνικισμός έγινε το όπλο για τη χειραγωγή των μαζών με τα γνωστά αποτελέσματα. Στο σημείο αυτό, πρέπει να τονιστεί η σημασία της λαϊκής υποστήριξης που δόθηκε στις εθνικιστικές πολιτικές, που απέκτησαν τον καταστροφικό τους δυναμισμό ακριβώς και δυστυχώς γιατί αγκαλιάστηκαν από τα πλατεία στρώματα του λαού. Κι αυτό το φαινόμενο αναμένει φυσικά την εξήγησή του. Σε μια κοινωνία όπου οι δημοκρατικές παραδόσεις έλειπαν και τα δικαιώματα των πολιτών ελάχιστα γίνονταν σεβαστά, οι αβεβαιότητες που προκάλεσε η κατάρρευση του συστήματος κατέστησαν το έθνος σαν τη μόνη συλλογικότητα που μπορούσε να παράσχει ασφάλεια και ν' αποτελέσει το τελευταίο καταφύγιο για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.⁵ Η πορεία αυτή δεν ήταν αναπόφευκτη. Υπήρχαν, όμως, μια σειρά από λόγους - χωρίς να υποτιμούνται οι λανθασμένες πολιτικές τοπικά και διεθνώς - που συνήργισαν στο να καταστεί ατυχής, η διαδρομή των γιουγκοσλαβικών λαών.

Το Κοσσυφοπέδιο

Το Κοσσυφοπέδιο δεν ανήκει στις έξι δημοκρατίες που συγκροτούσαν τη Γιουγκοσλαβία. Η περιο-

χή είχε καταληφθεί από τους Σέρβους στη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων (όπως και η πΓΔΜ ή FYROM) και από τότε αποτελεί τμήμα της Σερβίας. Ο πληθυσμός του Κοσσυφοπεδίου είναι στη συντριπτική του πλειοψηφία μουσουλμανικής, αλβανικής καταγωγής. Η περιοχή, όμως, θεωρείται από τους Σέρβους ως το λίκνο του σερβικού πολιτισμού. Υπήρξε το κέντρο της μεσαιωνικής σερβικής αυτοκρατορίας και η έδρα του πατριαρχείου της σερβικής ορθόδοξης εκκλησίας. Όπως είναι γνωστό, η περιοχή κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς μετά τη μάχη του Κοσσυφοπεδίου το 1389. Γύρω από την ιστορική μάχη αναπτύχθηκε μέσα από τους αιώνες μια επική παράδοση που μεταμόρφωσε την ήττα σ' ένα είδος ηθικής νίκης για τους Σέρβους. Η φιλολογία γύρω από το Κοσσυφοπέδιο και τον ιερό του χαρακτήρα άνησε, όπως ήταν φυσικό, την περίοδο της ανόδου του εθνικισμού κατά τον 18ο και 19ο αιώνα. Το Κοσσυφοπέδιο έχει μέχρι σήμερα ισχυρό συμβολικό βάρος στη συνείδηση των Σέρβων και χαρακτηρίζει τον τρόπο που αυτοπροσδιορίζονται εθνικά.

Με την πάροδο των αιώνων η πληθυσμιακή σύνθεση της περιοχής μεταβλήθηκε. Σε απογραφές του 1921 με κριτήριο τη μητρική γλώσσα, οι Αλβανόφωνοι αποτελούσαν το 64.1% του πληθυσμού, αν και οι Αλβανοί αμφισβητούν το αποτέλεσμα, ισχυριζόμενοι ότι η πλειοψηφία τους ήταν ακόμα μεγαλύτερη. Στη διάρκεια του μεσοπολέμου το γιουγκοσλαβικό κράτος επέδωξε την αφομοίωση των αλβανόφωνων αρνούμενο το δικαίωμα τους στη χρήση της δικής τους γλώσσας στην εκπαίδευση καθώς και στις επίσημες υποθέσεις. Την ίδια περίοδο οι Σέρβοι έθεσαν σ' εφαρμογή το πρόγραμμα εποικισμού της περιοχής με στόχο τη δημογραφική αλλοίωση, που διακόπηκε το 1941, όταν η Γιουγκοσλαβία έγινε θύμα της εισβολής των δυνάμεων του Άξονα. Η δημογραφική αλλοίωση εμφανίζεται από τότε κατά διαστήματα, είτε ως συνειδητή πολιτική είτε ως ανομολόγητος στόχος της Σερβίας, για την οποία το Κοσσυφοπέδιο δεν παύει να είναι προγονική γη. Οι Αλβανόφωνοι, γενικά, θεωρούνταν τότε ως συνεργάτες των Οθωμανών και εκ προοιμίου εχθρικοί στοιχεία.

Είναι γεγονός πως ανάμεσα στους Κοσσοβάρους οι δυνάμεις του Άξονα βρήκαν πολλούς συνεργάτες, πράγμα που αντανάκλασε την καχυποψία

των αλβανών εθνικιστών απέναντι στο σερβικό στοιχείο. Με τη λήξη του 2ου παγκοσμίου πολέμου, η εικόνα των Κοσσοβάρων ως εχθρικού στοιχείου διατηρήθηκε, μόνο που τώρα από συνεργάτες των Τούρκων μετατράπηκαν σε συνεργάτες των Ναζί. Μέσα στο κλίμα που δημιουργήθηκε, ο Τίτο αποφάσισε να διατηρήσει την περιοχή εντός των συνόρων της Σερβίας φοβούμενος, δικαιολογημένα, ότι σε αντίθετη περίπτωση οι Σέρβοι δεν θα αποδέχονταν την παραμονή τους στη Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία.

Μέχρι και τη κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού οι σχέσεις Κοσσοβάρων και Σέρβων ήταν σπάνια ομαλές. Η περιοχή διοικείται ουσιαστικά από το Βελιγράδι μέχρι το 1974, οπότε τροποποιείται το σύνταγμα και παρέχεται εκτεταμένη αυτονομία στην αλβανόφωνη πλειοψηφία. Η τροποποίηση του συντάγματος ήταν το αποτέλεσμα αυξημένης δυσάρεσκης του αλβανόφωνου πληθυσμού, που γίνεται περισσότερο διεκδικητικός από τα μέσα της δεκαετίας του 1960. Μέχρι και το θάνατο του Τίτο η περίοδος χαρακτηρίζεται ως φάση «αλβανοποίησης», γιατί με τις συνταγματικές αλλαγές η επαρχιακή διοίκηση περιέρχεται σε μεγάλο βαθμό στα χέρια των Αλβανόφωνων, ενώ ο αυστηρός έλεγχος και τα κατασταλτικά μέτρα που ακολούθησαν τη λήξη του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου σε μεγάλο βαθμό αίρονται. Η ανακούφιση των αλβανόφωνων δεν βελτίωσε τις διακοινοτικές σχέσεις. Οι Σέρβοι, ιδιαίτερα οι αυτόχθονες βλέπουν με δυσπιστία την εξουσία και πολλές προνομιούχες θέσεις να περνούν στα χέρια των Αλβανών, που λόγω της αυξημένης γεννητικότητας ανέρχονται το 1981 στο 77% του πληθυσμού του Κοσσυφοπεδίου. Ταυτοχρόνως, η διαδικασία «αλβανοποίησης» οδηγεί αρκετούς Σέρβους κυρίως επαγγελματίες που επάνδρωναν το διοικητικό μηχανισμό στην μετανάστευση προς τη Σερβία, ένα αποτέλεσμα ακριβώς αντίθετο από το επιδιωκόμενο. Παράλληλα οι προσδοκίες των αλβανόφωνων δεν περιορίζονται αλλά αντίθετα επαυξάνονται. Το προβαλλόμενο αίτημα είναι στην περίοδο αυτή και μέχρι την απόσχιση της Σλοβενίας και Κροατίας η αξίωση για ισότιμο καθεστώς αυτόνομης δημοκρατίας.

Η κακή οικονομική κατάσταση που μαστιάζει τη Γιουγκοσλαβία στη δεκαετία του 1980 δεν είναι, ίσως άσχετη με τις απαιτήσεις των Κοσσοβάρων, που παρ' όλη τη βελτίωση που είχε σημειω-

θεί κατά την προηγούμενη δεκαετία, αισθάνονται ότι η επαρχία τους είναι σκόπιμα παραμελημένη. Οι Σέρβοι αντιδρούν στην αλβανική διεκδικητικότητα με την υιοθέτηση ενός νέου προγράμματος εποίκισμού που επιδιώκει την ενίσχυση του Σερβικού στοιχείου στην περιοχή.

Το ζήτημα του Κοσσυφοπεδίου παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις με την άνοδο του Μιλόσεβιτς στην εξουσία. Στην πραγματικότητα η αναρρίχηση του στην ιεραρχία οφείλεται στην δημαγωγική αξιοποίηση του ευαίσθητου αυτού θέματος. Εναγκαλιζόμενος την εκκλησία, που τροφοδοτούσε το νέο εθνικιστικό κλίμα, εμφανίστηκε σαν ο ισχυρός ηγέτης που ήταν σε θέση να προσφέρει στους Σέρβους την ενότητα και την ανάκτηση του Κοσσυφοπεδίου. Έτσι, με τις συνταγματικές αλλαγές του 1989 αφαιρεί την αυτονομία της επαρχίας, η οποία για μια ακόμα φορά επανέρχεται κάτω από τον αυστηρό έλεγχο του Βελιγραδίου. Ο σερβικός έλεγχος εντείνεται και ασκείται διά μέσου της συγκέντρωσης της διοίκησης, των άμεσων πολιτικών και οικονομικών διακρίσεων και της ανοικτής αστυνομικής καταστολής. Φυσιολογικά, η πολιτική αυτή οδήγησε στην πλήρη αποξένωση των Αλβανόφωνων που αρνούνται ν' αναγνωρίσουν τη διοίκηση του Βελιγραδίου και ξεκινούν να δημιουργούν δικούς τους παράλληλους «κρατικούς» μηχανισμούς.

Ως αποτέλεσμα, η καταπίεση από το Βελιγράδι αυξάνεται ακόμα περισσότερο σε βαθμό που η άσκηση εξουσίας, παίρνει τη μορφή αποικιακής κατοχής. Η έναρξη του πολέμου στην Κροατία και η απόσχιση της Σλοβενίας και Κροατίας έδωσε στους Κοσσοβάρους το μήνυμα ότι το μέλλον τους δεν βρίσκεται μέσα στα όρια του Γιουγκοσλαβικού κράτους, που ουσιαστικά έπαψε να υπάρχει με την αναγνώριση της Βοσνίας. Οι Κοσσοβάρους ζητούν πια, παρά τις αντίθετες παροτρύνσεις της διεθνούς κοινότητας, την πλήρη ανεξαρτησία και οραματίζονται την ένωση με το αλβανικό κράτος. Το καθεστώς του Βελιγραδίου αντέδρασε με την εντατικοποίηση της καταστολής, που πήρε τη μορφή των οικονομικών διωγμών, τον εξοπλισμό παραστρατιωτικών ομάδων, την επέμβαση στα αλβανικά σχολεία και πανεπιστήμια, το κλείσιμο αλβανικών επιχειρήσεων και το διορισμό Σέρβων σ' όλες τις βαθμίδες της διοίκησης. Οι συνέπειες ήταν εκρηκτικές, γιατί πέρα από την πολιτι-

κή καταπίεση, μεγάλο τμήμα του πληθυσμού υποχρεώθηκε να ζει κάτω από συνθήκες οικονομικής εξαθλίωσης.

Τα αποτελέσματα των σερβικών εκλογών του 1992 δεν ήταν καθόλου ενθαρρυντικά για την προοπτική ειρηνικής εξέλιξης, όπως αρνητική ήταν η όλη περιρρέουσα ατμόσφαιρα. Εκτός από το γεγονός ότι το Σοσιαλιστικό Κόμμα του Μιλόσεβιτς αναδείχθηκε πρώτο κόμμα, ενισχυμένα εξήλθαν, επίσης, τα υπερεθνικιστικά κόμματα με χαρακτηριστικό δείγμα τη μεγάλη εκλογική δύναμη του Βοϊσλάβ Σέσελι που ανοικτά προπαγάνδιζε τη βίαιη εκτόπιση των αλβανοφώνων από το Κοσσυφοπέδιο.

Η αναζήτηση λύσης με ειρηνικά μέσα σταμάτησε πια να φαίνεται σαν ρεαλιστική προοπτική. Οι προσεγγίσεις των μετριοπαθών στοιχείων, όπως ο Ιμπραχίμ Ρουγκόβα, έπαυσαν να έχουν απήχηση. Με την αναγνώριση της νέας Γιουγκοσλαβίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση (πράγμα που σήμαινε την παραμονή του Κοσσυφοπεδίου ως επαρχίας της Σερβίας), οι Κοσσοβάρους, ή τουλάχιστον μεγάλο μέρος τους, έκλινε προς τη στρατιωτική επιλογή. Η οργάνωση του Αλβανικού Απελευθερωτικού Στρατού (UCK) - επίσημα ανακοίνωσε τη δράση του το 1996 - έδωσε το έναυσμα για την είσοδο της επαρχίας στο φαύλο κύκλο της βίας.

Το καθεστώς, του Βελιγραδίου, έγινε ακόμα πιο απροκάλυπτα καταπιεστικό με τη συστηματική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να βρίσκει στην ημερησία διάταξη. Ο φόβος για γενίκευση της βίας ήταν πια φανερός και ο κίνδυνος αποσταθεροποίησης της περιοχής υπαρκτός, ιδιαίτερα σ' ότι αφορά την πΓΔΜ. Οι διαπραγματεύσεις, όμως, του Ραμπουγιέ δεν κατάληξαν πουθενά όχι μόνο εξ υπ' αιτιότητας των Σέρβων, αλλά και γιατί οι όροι που επιδίωξαν να επιβάλουν οι Αμερικάνοι στη Σερβία ήταν εντελώς λανθασμένοι, αφού δεν άφηναν στη σερβική ηγεσία κανένα περιθώριο αποδοχής.

Η κατάληξη του δράματος είναι γνωστή. Μετά τους Νατοϊκούς βομβαρδισμούς το Κοσσυφοπέδιο μετατράπηκε σε προτεκτοράτο όπως φυσικά είναι και η Βοσνία. Η Σερβία είναι πλήρως καταστραμμένη και υποχρεωμένη ν' αντιμετωπίσει το πρόβλημα της μαζικής εισδοχής προσφύγων από τις περιοχές που μετατράπηκαν σε πεδία πολεμικών συγκρούσεων.

Καταληκτικές Παρατηρήσεις

1. Το γιουγκοσλαβικό ζήτημα δεν έχει κλείσει παρ' όλο που το γιουγκοσλαβικό κράτος ανήκει πια στο παρελθόν. Ωστόσο τα κράτη που έχουν αναδυθεί από την παλιά Γιουγκοσλαβία περιέχουν στους κόλπους τους (με την εξαίρεση της Σλοβενίας) σημαντικές μειονότητες. Επομένως, το πρόβλημα των εθνικών μειονοτήτων εξακολουθεί να παραμένει.

2. Αντίθετα προς ό,τι πιστεύεται στον τόπο μας, η Γιουγκοσλαβία διαλύθηκε πρωταρχικά εξαιτίας εσωτερικών παραγόντων. Καμιά συνωμοσία δεν υπήρξε για τη διάλυση της και οι ξένες παρεμβάσεις διαδραμάτισαν δευτερεύοντα ρόλο.

3. Η ευθύνη για την τροπή που πήραν οι γιουγκοσλαβικοί πόλεμοι ανήκει πρώτιστα στο καθεστώς του Βελιγραδίου και σε μικρότερο βαθμό στο Κροατικό καθεστώς, που επιδίωξαν τη δημιουργία εθνικά αμιγών κρατών, παραγνωρίζοντας πλήρως τα δικαιώματα των άλλων εθνοτικών ομάδων.

4. Η μετάβαση από καθεστώς σταλινικού τύπου σε αστικοδημοκρατικά πρότυπα αποδεικνύεται διαδικασία εξαιρετικά επώδυνη. Η υιοθέτηση από πρώην σταλινικούς ηγέτες εθνικιστικών πολιτικών και η απήχηση τους στην κοινωνία είναι φαινόμενο ενδιαφέρον όσο και επικίνδυνο.

5. Η διεθνής κοινότητα αποδεικνύεται ότι δεν διαθέτει αποτελεσματικούς μηχανισμούς για την πρόληψη ή έστω περιορισμό τέτοιων πολέμων. Ιδιαίτερα αξιοθρήνητη εμφανίστηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση που δεν κατόρθωσε να προσφέρει, έστω στοιχειωδώς, λύσεις για την αποτροπή του δράματος που παρακολούθησαμε.

U

Σημειώσεις

1. Ζώρζ Καστελλάν: Η Ιστορία των Βαλκανίων (Εκδόσεις Γκοβότση, Αθήνα)
2. Misha Glenny: The Fall of Yugoslavia (Penguin, London, 1993)
3. Στο ίδιο
4. David Owen: Balkan Odyssey (Iudigo, London 1996)
5. Dusan Janjc: Resurgence of ethnic conflict in Yugoslavia στο P. Akhavan(ed): Yugoslavia: the Former and Future (The Brookings Institution/ Washington and the United Nations Research Institute for Social Development / Geneva 1995)
6. Miranda Vickers: Between Serb and Albanian, A History of Kosovo (Hurst & Company, London 1998).

Η μιζέρια της

Σταύρου Τομπάζου

Την 1η Ιουνίου του 1997, η γαλλική αριστερά εξασφάλισε εκ νέου την κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Αμέσως, η ανέλπιστα νίκη ώθησε τη σοσιαλδημοκρατική ηγεσία σε «γενναιοδωρες» διακηρύξεις: «δεν έχουμε πια δικαίωμα λάθους», «δεν έχουμε δικαίωμα να απογοητεύσουμε». Η σοσιαλδημοκρατική ηγεσία υιοθέτησε αυθόρμητα, τη μέρα εκείνη, ένα λεξιλόγιο που θυμίζει έντονα αυτό του πιστού που μόλις εξασφάλισε άφεση αμαρτιών.

Η εκλογική νίκη της αριστεράς, αν και ανέλπιστα, δεν ήταν τυχαία. Οφείλεται στην αναγέννηση μιας αριστερής φωνής μέσα στη γαλλική κοινωνία, η οποία ελάχιστα σχετίζεται με τη σοσιαλδημοκρατική φιλοσοφία. Οι απεργιακές κινητοποιήσεις του Δεκεμβρίου του 1995, οι αγώνες για νομιμοποίηση των ξένων χωρίς χαρτιά, οι κινητοποιήσεις ενάντια στους νόμους Debre, που στόχευαν κυρίως στην ποινικοποίηση προσπαθειών κάλυψης ξένων χωρίς άδεια παραμονής, ευαισθητοποίησαν την ευρύτερη κοινή γνώμη και οδήγησαν στην εκλογική νίκη.

Ο Ζοσπάν ξέρει πολύ καλά που οφείλει την εκλογική του νίκη. Όταν δηλώνει πως δεν θέλει να απογοητεύσει, δεν έχει κατά νου μόνο τους ψηφοφόρους αλλά και τους συνδικαλιστές, τους αντιρρησίες, όλους αυτούς τους διαδηλωτές που απαίτησαν δραστήρια, με τις κινητοποιήσεις και τους αγώνες τους, την αλλαγή. Παράλληλα, ο Ζοσπάν έχει να αντιμετωπίσει τη «συγκατοίκηση» στην εξουσία με τον πρόεδρο Σιράκ, η οποία συνήθως δεν ευνοεί τον πρωθυπουργό. Οι θεσμοί της Πέμπτης Δημοκρατίας (Ve Republique) δίνουν αποκλειστικό δικαίωμα στον πρόεδρο να διαλύσει το κοινοβούλιο όποτε θέλει, προκαλώντας έτσι νέες κοινοβουλευτικές εκλογές. Ο Ζοσπάν πρέπει επομένως να διαφυλάξει την εύθραυστη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, η οποία άλλωστε στηρίχθηκε πάνω στον πλειοψηφικό χαρακτήρα του εκλογικού συστήματος. Με αναλογικό σύστημα, η άκρα δεξιά θα είχε 77 βουλευτές αντί ενός και η αριστερά μόνο 256 έδρες αντί 310. Για να το κάνει πρέπει να επιβεβαιώσει, έστω εν μέρει, τις προεκλογικές ελπίδες που του εξασφάλισαν τη νίκη, πρέπει δηλαδή να δώσει σαφή δείγματα αλλαγής πολιτικής γραμμής σε σχέση με την προηγούμενη κυβέρνηση,

πρέπει να ικανοποιήσει άμεσες ανάγκες και συσσωρευμένες δυσαρέσκειες. Από την άλλη πλευρά όμως, οι επερχόμενες προεδρικές εκλογές τον ωθούν σε μια πολιτική με στόχο την προσέλκυση του κέντρου, θεωρώντας πως μόνο μέσω τέτοιων συμμαχιών είναι δυνατό η αριστερά να κερδίσει την προεδρία.

Ζούμε σε μια εποχή που τα περιθώρια ελιγμών μιας αριστερής πολιτικής που φοβάται να σπρώξει πόρτες και να ανοίξει διαδρόμους είναι μικρά, σχεδόν αδιόρατα

Εγκλωβισμένος σ' αυτή την αντίθεση, ζητά συνεχώς από τον αριστερό ψηφοφόρο πίστωση χρόνου. Σε αντίθεση με το 1981, η εκλογική νίκη της αριστεράς του 1997 δεν ενέπνευσε μεγάλες ελπίδες. Η αριστερή ηγεσία δεν υποσχέθηκε θεαματικές αλλαγές, ούτε και παρουσίασε μεγαλόπνοα σχέδια. Ο Ζοσπάν έχει την πίστωση χρόνου που θέλει, όμως χρόνο για ποιο πράγμα ακριβώς, για να κάνει τι;

Για να «μεταρρυθμίσει» το ευρωπαϊκό Σύμφωνο Σταθερότητας; Τις παραμονές των εκλογών καταδίκασε το εν λόγω σύμφωνο, το «σούπερ Μάαστριχτ», όπως το χαρακτήριζε, σαν μια παραχώρηση («concession»), που η γαλλική κυβέρνηση έκανε ανόητα («absurdement») στη Γερμανία. Τρεις βδομάδες αργότερα ψήφισε τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία, δεδομένης της παταγώδους αποτυχίας της μεταρρύθμισης των ευρωπαϊκών οργάνων και της διαμόρφωσης μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής κοινής άμυνας επικύρωσε απλώς το απαράδεκτο Σύμφωνο Σταθερότητας. Για να εμποδίσει το κλείσιμο του εργοστασίου Renault-Vilvorde στις Βρυξέλλες;

Ως αρχηγός της αντιπολίτευσης πήρε μέρος στη διαδήλωση ενάντια στο κλείσιμο του εργοστασίου, ως πρωθυπουργός υπέκυψε στις πιέσεις των «ειδικών». Για να αντισταθεί στην ιδιωτικοποίηση των γαλλικών τηλεπικοινωνιών; Μερικούς μήνες πριν τις εκλογές υπέγραψε, στα πλαίσια μιας εκστρατείας συλλογής υπογραφών, ένα φυλλάδιο της συνδικαλιστικής ομοσπονδίας των ταχυδρομείων και των τηλεπικοινωνιών Sud-PTT ενάντια στην ιδιωτικοποίηση.² Ως πρωθυπουργός ιδιωτικοποίησε τις γαλλικές τηλεπικοινωνίες. Για να αποσύρει το σχέδιο νόμου του Debre; Ως υποψήφιος δεσμεύτηκε να το αποσύρει. Ως πρωθυπουργός περιορίστηκε στο να το «μακιγιάρει».

Αυτός ο διχασμός προσωπικότητας του Ζοσπάν, ως υποψήφιος και ως πρωθυπουργός, ως πρόεδρος του μεγαλύτερου κόμματος της αριστεράς και ως ηγέτης του κράτους, ελάχιστα σχετίζεται με την προσωπική του ψυχοσύνθεση. Ούτε ψεύτης είναι, ούτε απατεώνας. Είναι απλώς εγκλωβισμένος σε μια βαθύτερη, συστημική αντίθεση, στον ίδιο το δυϊσμό του εμπορεύματος, στην αντίθεση ανάμεσα στην αξία χρήσης και την αξία ανταλλαγής, στη συγκεκριμένη εργασία και την αφηρημένη εργασία, στα κοινωνικά αιτήματα και αξίες που η αριστερά παραδοσιακά εκφράζει και στους ψευδορεαλισμούς της «παγκοσμιοποιημένης αγοράς», σε μια εποχή που αυτή η αντίθεση δεν επιτρέπει αμοιβαία αποδεκτές «διευθετήσεις».

Ζούμε σε μια εποχή που τα περιθώρια ελιγμών μιας αριστερής πολιτικής που φοβάται να σπρώξει πόρτες και να ανοίξει διαδρόμους είναι μικρά, σχεδόν αδιόρατα. Ο Μπλέρ αποφάσισε να περάσει από την κλειδαρότρυπα. Η «αριστερή» πολιτική του, ο μακιγιαρισμένος μονεταρισμός του, μπορεί να αποτελέσει πρότυπο για τη Γαλλία; Είναι αμφίβολο, διότι οι κοινωνικοί και πολιτικοί συσχετισμοί δυνάμεων στη Γαλλία είναι διαφορετικοί. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα Γαλλίας έχει να κάνει με ένα εργατικό κίνημα αναγεννημένο και κατά καιρούς διεκδικητικό, με τον αυτόνομο συνδικαλισμό, με τις οργανώσεις των ανέργων, με μια «εξωκοινοβουλευτική» αριστερά του 6% με εργατικές ρίζες και επιρροή στο σχολείο, στο πανεπιστήμιο, στον τύπο και στην πνευ-

Συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος

σοσιαλδημοκρατίας

ματική ζωή του τόπου, με ένα κομμουνιστικό κόμμα του 8% που συγκυβερνά πιο ευαίσθητο στα κοινωνικά κινήματα και ένα πράσινο κόμμα του 10% από τη μια πλευρά και, από την άλλη πλευρά, με ένα ακροδεξιό Εθνικό Μέτωπο τόσο σημαντικό όσο και το κόμμα του προέδρου Σιράκ. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, η πολιτική της «κλειδαρότρυπας» δεν έχει πολλές πιθανότητες επιτυχίας.

Πώς η Ευρώπη θα διαχειριστεί μη συμμετρικά οικονομικά σοκ, όταν ο κοινοτικός προϋπολογισμός είναι χαμηλότερος του 1,5% του κοινοτικού ΑΕΠ και όταν στις ΗΠΑ, ένα κράτος με ασύγκριτα μεγαλύτερη οικονομική συνοχή, οι μεταφορές πόρων από επαρχία σε επαρχία είναι συχνά της τάξης του 15 με 20%;

Ίσως γι αυτό το λόγο ο Ζοσπάν επέβαλε εν τέλει το νόμο μείωσης των ωρών εργασίας χωρίς μείωση των μισθών με ισχύ από την 1/1/2000, παρά τις πιέσεις για υποχώρηση όχι μόνο της εργοδοσίας

και της δεξιάς, αλλά και προσωπικότητων από τον ίδιο του το στενό κύκλο. Η αποτελεσματικότητα αυτού του νόμου, του οποίου στόχος είναι η μείωση της ανεργίας, θα εξαρτηθεί από την αύξηση της ευκαμψίας του χρόνου εργασίας και των υπερωριών. Μια φιλελεύθερη ρύθμιση των τελευταίων είναι δυνατό να αχρηστεύσει το νόμο. Ο Ζοσπάν θα μπορούσε παράλληλα να μην ιδιωτικοποιήσει τις τηλεπικοινωνίες, οι οποίες άλλωστε ήταν κερδοφόρες, θα μπορούσε να αποσύρει το σχέδιο νόμου του Debre και να νομιμοποιήσει τους «χωρίς χαρτιά», να μην υπογράψει τη Συνθήκη του Άμστερνταμ και να εφαρμόσει μια πολιτική μεγέθυνσης της οικονομίας και τόνωσης της ζήτησης, να επιβάλει μια δίκαιη φορολογική μεταρρύθμιση, όπως προσπάθησε να κάνει ο Λαφονταίν. Η εκλογική του νίκη νομιμοποιούσε απόλυτα αυτή την αλλαγή γραμμής. Άλλωστε με αυτές τις προεκλογικές διακηρύ-

ξεις κέρδισε τις εκλογές. Μια τέτοια πολιτική βέβαια θα μπορούσε να σπάσει την πόρτα αντί να την ανοίξει, να προκαλέσει δηλαδή μια διπλή κρίση: κρίση της «συγκατοίκησης» και ευρωπαϊκή κρίση. Μια τέτοια στροφή θα οδηγούσε σε πτώση των χρηματιστηριακών μετοχών, η γερμανική δεξιά, τότε στην εξουσία, οι χρηματαγορές, η τοπική δεξιά και η εργοδοσία θα αντιδρούσαν έντονα. Από την άλλη πλευρά όμως, θα προκαλούσε κινητοποίηση της ευρύτερης αριστεράς, θα αναπέτρωνε τις ελπίδες αντίστασης στις «επιταγές» της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, θα δημιουργούσε ενδεχομένως ευνοϊκές συνθήκες για να «παραιτηθεί» ο Λαφονταίν τον Σρέντερ αντί αντίστροφα.

Ενώ λοιπόν η ευρωπαϊκή δεξιά διστάζει ή αρνείται να οικοδομήσει την Ευρώπη πάνω σε μια δεξιά βάση, η ευρωπαϊκή αριστερά επιχειρεί να οικοδομήσει μια δεξιά και συντηρητική Ευρώπη λιτότητας, ανεργίας και κοινωνικών ανισοτήτων. Πάνω σε πιο κοινωνικό υπόβαθρο θα στηριχθεί για να το επιτύχει;

Η «συγκατοίκηση» χωρίς κρίση όμως θα ευνοήσει μακροχρόνια τη δεξιά και τον πρόεδρο Σιράκ που θα φορτώσει τις κοινωνικές επιπτώσεις της «αποαριστοποιημένης» σοσιαλδημοκρατικής διαχείρισης στην ίδια την αριστερά. Η ευρωπαϊκή κρίση θα έρθει, αλλά η γρήγορα, ούτως ή άλλως. Και τίποτα δεν δείχνει ότι η καθυστέρηση ευνοεί την αριστερά.

Η φιλελεύθερη Ευρώπη του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ καταστρατηγεί την ευρωπαϊκή ιδέα, η οποία είναι αδύνατο να αναπτυχθεί πάνω σε μια αποκλειστικά οικονομική βάση. Η ίδια η οικονομική ενότητα δεν μπορεί να στηριχθεί πάνω στις υφιστάμενες σχετικές Συνθήκες και τα υφιστάμενα Σύμφωνα. Η ανομοιογένεια των εθνικών οικονομιών απαιτεί εθνικούς συμβιβασμούς και συναινέσεις που το «ευρωπαϊκό» κεφάλαιο δεν είναι διατεθειμένο να κάνει. Πώς η Ευρώπη θα διαχειριστεί μη συμμετρικά οικονομικά σοκ, όταν ο κοινοτικός προϋπολογισμός είναι χαμηλότερος του 1,5% του κοινοτικού ΑΕΠ και όταν στις ΗΠΑ, ένα κράτος με ασύγκριτα μεγαλύτερη οικονομική συνοχή, οι μεταφορές πόρων από επαρχία σε επαρχία είναι συχνά της τάξης του 15 με 20%; Πώς είναι δυνατό να καλλιεργηθεί βιώσιμη ευρωπαϊκή οικονομική πειθαρχία, χωρίς ένα μίνιμουμ εθνικής ενδοευρωπαϊκής αλληλεγγύης; Ποιά μυστήρια δύναμη θα δημιουργήσει αυτή την αλληλεγγύη, όταν το κεφάλαιο της Ευρώπης διεθνοποιείται κυρίως διηπειρωτικά αντί ευρωπαϊκά; Πώς η δημοσιο-

νομική πειθαρχία του -3% θα διατηρηθεί, όταν το χρηματιστικό κεφάλαιο δημιουργεί ανεξέλεγκτες οικονομικές κρίσεις στις «αναδυόμενες αγορές» με σοβαρές επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία; Πώς η Αγγλία, με ισχυρότερους πολιτικούς, διπλωματικούς και στρατιωτικούς δεσμούς με τις ΗΠΑ παρά με την υπόλοιπη Ε.Ε., θα επιτρέψει αυτό που απέτρεψε στο Άμστερνταμ, τη διαμόρφωση μιας κοινής ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής κοινής άμυνας; Πώς είναι δυνατό να συνυπάρξει ειρηνικά ο ενιαίος νομισματικός χώρος με μια πληθώρα εξωτερικών πολιτικών και ευρωπαϊκών θεσμών που οικοδομούνται πάνω στα θεμέλια διακρατικών σχέσεων; Ποιές άλλες κοινωνικές δυνάμεις θα στηρίξουν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα, όταν αυτό συνδέεται όλο και περισσότερο με τη λιτότητα και την ανεργία, τη διαφθορά και την αντιδημοκρατικότητα;

Αν κοιτάξει κανείς τα αποτελέσματα των πρόσφατων ευρωεκλογών, θα διαπιστώσει την άνοδο μιας αντιευρωπαϊκής δεξιάς σε βασικές χώρες της Ε.Ε. Το κόμμα του «καθαρόαιμου» ντεκολικού Πασκουά στη Γαλλία κατάφερε να προηγηθεί του κόμματος του προέδρου Σιράκ, ενώ ο αγγλικός συντηρητισμός κέρδισε τις εκλογές στη βάση της αντίθεσης του με το ευρώ και την προοπτική εμβάθυνσης της Ε.Ε.

Ενώ λοιπόν η ευρωπαϊκή δεξιά διστάζει ή αρνείται να οικοδομήσει την Ευρώπη πάνω σε μια δεξιά βάση, η ευρωπαϊκή αριστερά επιχειρεί να οικοδομήσει μια δεξιά και συντηρητική Ευρώπη λιτότητας, ανεργίας και κοινωνικών ανισοτήτων. Πάνω σε πιο κοινωνικό υπόβαθρο θα στηριχθεί για να το επιτύχει;

Το σύγχρονο ευρωπαϊκό οικοδόμημα ισορροπεί πάνω σε ασταθή θεμέλια. Το εθνικό κράτος στην Ευρώπη εξασθενεί χωρίς να αντικαθίσταται στο βαθμό που πρέπει από το ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Η αστική δημοκρατία και εξουσία ωστόσο στηρίχθηκαν ιστορικά πάνω στην άσκηση της κρατικής εξουσίας, η οποία εξασφάλιζε ένα μίνιμουμ πολιτικής συνοχής της κατά τα άλλα διαιρεμένης από τον καπιταλιστικό ανταγωνισμό κυρίαρχης τάξης. Το αστικό κράτος υπήρξε η έκφραση πολλαπλών συναινέσεων και συμβιβασμών, ενδοεθνικών και διαταξικών, που εξασφάλιζαν την ομαλή λειτουργία του συστήματος. Όσο πιο ανεξέλεγκτα το ιδιωτικό κεφάλαιο κυβερνά την οικονομία, όσο ο ρυθμιστικός ρόλος του κράτους περιορίζεται, η πολιτική συνοχή των κυρίαρχων τάξεων, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, εξασθενεί. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, μια συνδυασμένη κρίση, κοινωνική, θεσμική και ευρωπαϊκή, δεν είναι καθόλου απίθανη. Αλίμονο αν μια τέτοια κρίση συμπέσει με μια αποδυναμωμένη και αποπροσανατολισμένη

αριστερά, χωρίς αριστερά οράματα και προτάσεις. Γιατί ούτε τα εξωφρενικά εκλογικά αποτελέσματα του Εθνικού Μετώπου (κατ'Α ακρίβεια των δύο Εθνικών Μετώπων μετά τη διάσπαση) στη Γαλλία, ούτε και τα πέντε εκατομμύρια υπογραφές στη Γερμανία ενάντια στο επίμαχο ζήτημα της διπλής υπηκοότητας δεν είναι τυχαία. Την κοινωνική δυσφορία που δημιουργούν η λιτότητα, η κοινωνική ανασφάλεια, η ανεργία, η διαφθορά εκμεταλλεύεται τόσο η «αντιευρωπαϊκή» παραδοσιακή δεξιά, όσο και η άκρα δεξιά.

Όσο η αριστερά χάνει την ταυτότητα της, τον ταξικό δηλαδή χαρακτήρα της πολιτικής της, τόσο οι απρόσωπες «μάζες» προβάλλουν με αντιδραστικές και εθνικιστικές διαθέσεις στο πολιτικό προσκήνιο.

Η πρόσφατη παραίτηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που κατηγορήθηκε για κακοδιαχείριση και διαφθορά, είναι ενδεικτική της δυσκολίας της Ένωσης να οικοδομηθεί πάνω στα θεσμικά και οικονομικά πλαίσια του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ. Αντίθετα με ένα πλατεϊά διαδομένο μύθο, η Συνθήκη του Μάαστριχτ δεν αποτελεί με κανένα τρόπο μια ομαλή συνέχεια της Συνθήκης της Ρώμης στη διαδικασία ευρωπαϊκής οικοδόμησης. Η τελευταία θεσμοθετούσε τους όρους ενός θεμιτού ευρωπαϊκού ανταγωνισμού στα πλαίσια μεγεθυντικών οικονομικών πολιτικών. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ αντίθετα θεσμοθετεί τη λιτότητα και απορρυθμίζει τους όρους του ανταγωνισμού. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός που προωθεί είναι ο άγριος ανταγωνισμός του πιο σκληρού καπιταλισμού και της ασυδοσίας των προσοδύχων όλων των κατηγοριών, κυρίως των χρηματιστών.³

Οι ανάγκες της Ευρώπης και της σύγχρονης δυτικής κοινωνίας, οι ελπίδες και οι επιδιώξεις εκατομμυρίων εργαζομένων δεν μπορούν να αφεθούν στα χέρια μιας τέτοιας σοσιαλδημοκρατικής ηγεσίας.

Δεν κινδυνεύει μόνο το μέλλον, κινδυνεύει και το παρελθόν, τα υλικά κεκτημένα του εργατικού κινήματος, οι αξίες του, οι παραδόσεις του, η ιστορία και η μνήμη του

Έτσι, ενώ από τη μια πλευρά η λιτότητα αποτελεί «επιταγή» των σύγχρονων καιρών της παγκοσμιοποίησης, ο Σόρος συσσωρεύει νόμιμα δισεκατομμύρια, χωρίς να κάνει τίποτα, κερδοσκοπώντας απλώς ενάντια σε μερικά εθνικά νομίσματα. Αυτά τα φαινόμενα είναι ενδείξεις πολιτιστικής κατάρευσης, διάβρωσης δηλαδή των πιο «ευνόητων» δυτικών αξιών. Όταν η οικειοποίηση σημαντικού μέρους της κοινωνικής αξίας από τα διάφορα επενδυτικά ταμεία με τεράστιες κοινωνικές επιπτώσεις είναι απόλυτα νόμιμη, όταν οι φορολογικοί παράδεισοι (π.χ. το Λουξεμβούργο) ξεπλένουν φανερά ναρκολογία μπροστά στα μάτια της διεθνούς κοινότητας που τους ανέχεται, η παράνομη κακοδιαχείριση των ευρωπαϊκών πόρων, οι «μικρο»απάτες και η ευνοιοκρατία γιατί θα έπρεπε να είναι ηθικά απαράδεκτες; Επειδή η παγκοσμιοποίηση, στο όνομα αμφίβολων ρεαλισμών και αναγκαιοτήτων, νομιμοποιεί το ηθικά απαράδεκτο, τα όρια του νόμιμου και του παράνομου «ποδοσφαιροποιούνται»: τα πάντα επιτρέπονται φτάνει να ξεφύγουν από την προσοχή του διαιτητή. Ο εσωτερικός νόμος, οι ψυχολογικές απαγορεύσεις, εν ολίγοις ο «ηθικός βίος» (Sittlichkeit), όπως έλεγε ο Hegel, υποχωρεί για να κυριαρχήσει ο νόμος της πονηρίας, της «εξυπνάδας» του Μαραντόνα που και με τα χέρια ακόμη εβαζε έγκυρα γκολ. Καμιά δημοκρατική κοινωνία δεν είναι δυνατό να λειτουργήσει χωρίς μια στοιχειώδη αντιστοιχία ψυχολογικού και αντικειμενικού δικαίου, ατομικών φραγμών και καθολικών νόμων.

Αν δίδεται έμφαση στην παρούσα κριτική της σοσιαλδημοκρατίας στο γαλλικό της παράδειγμα δεν είναι γιατί το τελευταίο αποτελεί τη δεξιάτερη σοσιαλδημοκρατική πολιτική, αλλά, αντιθέτως, για να καταγγείλει τους συντηρητικούς προσανατολισμούς ακόμη και της «αριστερότερης» σοσιαλδημοκρατικής πτέρυγας.

Ο σοσιαλισμός του Μπλερ και του Σρέντερ δε μοιάζει τόσο με καφέ χωρίς

καφεΐνη, μοιάζει με νοθευμένο καφέ, με καφέ χωρίς καφέ σαν κι αυτόν που φτιάχνεται από ρεβίθι. Πολύ πρόσφατα, στις 8/6/99, οι δύο αυτοί σοσιαλδημοκράτες ηγέτες υπέγραψαν ένα κοινό κείμενο¹ πολύ ενδεικτικό της πολιτικής και των προσανατολισμών τους με τίτλο «Ευρώπη, τρίτος δρόμος το νέο κέντρο». Σ' αυτό το κείμενο γίνεται λόγος για μείωση των φόρων των επιχειρήσεων, τη στιγμή που ο ίδιος ο υπουργός των οικονομικών του Σρέντερ πριν να παραιτηθεί, δηλαδή πριν μερικές εβδομάδες, ήθελε να αυξήσει τους φόρους των κεφαλαίων και να μειώσει αυτούς των εργαζομένων, κρίνοντας το φορολογικό σύστημα της Γερμανίας ως εξαιρετικά άδικο. Γίνεται επίσης λόγος για αύξηση της «ελαστικότητας της αγοράς κεφαλαίων», τη στιγμή που η ασυδοσία των διεθνών χρηματαγορών αποτέλεσε αντικείμενο κριτικής του συντηρητικού Μπλ του τρομερού και ακόμη συντηρητικότερου Σιράκ. Ο Μπλερ και ο Σρέντερ θέλουν να αυξήσουν την ευκαμψία του χρόνου εργασίας, τη στιγμή που μόνο η «επίσημη» ανεργία στην Ευρώπη είναι της τάξης του 10% και τα κέρδη των επιχειρήσεων δεν ήταν ποτέ τόσο ψηλά.

Μιλούν για «προσωπική ευθύνη» και εκφράζουν τη δυσσέσκεια τους για το «κράτος παροχών», λες και η ανεργία δεν αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο, λες και η εξουσία, αριστερή ή δεξιά, έκανε τίποτα άλλο τα τελευταία χρόνια εκτός από το να μειώνει τις κοινωνικές παροχές. Ούτε λέξη αντίθετα για το Σύμφωνο για οικονομική μεγέθυνση και κοινή πολιτική απασχόλησης που διακοσμεί τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, χωρίς να είναι δεσμευτικό για τις κυβερνήσεις και επομένως άνευ ουσιαστικής σημασίας. Ούτε λέξη για κοινωνικές ανισότητες, ούτε λέξη ουσίας για οικολογική διαχείριση που δυστυχώς κατάντησε να συγχέεται πλέον με την ανακύκλωση των σκουπιδιών και το αλεύρι ολικής αλέσεως.

Το κείμενο αυτό, που μεταξύ άλλων δηλώνει πως «η οικονομική πολιτική δεν είναι ούτε δεξιά, ούτε αριστερή, αλλά σύγχρονη», εγκαινιάζει ουσιαστικά μια κρίση στην ίδια τη σοσιαλδημοκρατική διεθνή, διότι είναι σε πλήρη αντίθεση με

το πνεύμα των σοσιαλδημοκρατικών αποφάσεων του Μαρτίου 1998 στο Μιλάνο.

Οι ανάγκες της Ευρώπης και της σύγχρονης δυτικής κοινωνίας, οι ελπίδες και οι επιδιώξεις εκατομμυρίων εργαζομένων δεν μπορούν να αφεθούν στα χέρια μιας τέτοιας σοσιαλδημοκρατικής ηγεσίας. Δεν κινδυνεύει μόνο το μέλλον, κινδυνεύει και το παρελθόν, τα υλικά κεκτημένα του εργατικού κινήματος, οι αξίες του, οι παραδόσεις του, η ιστορία και η μνήμη του. Κινδυνεύουν οι νεκροί της παρισινής κομμουνίας, της ρωσικής επανάστασης, του ισπανικού εμφυλίου, κινδυνεύει η Πράγα και το Βερολίνο, κινδυνεύει η Μαρί Αν Βάλκλεϊ² και η Ρόζα Λούξεμπουργκ. Η επεξεργασία μιας εναλλακτικής αυθεντικά αριστερής πολιτικής στο ύψος των προβλημάτων της εποχής, μιας ταξικής και διεθνιστικής πολιτικής με στόχο την αποκατάσταση του ιστορικού υποκειμένου, που κατάντησε έρμαιο διεθνοποιημένων και ανεξέλεγκτων κοινωνικών δυναμικών, αποτελεί ένα από τα βασικά καθήκοντα της σύγχρονης σκέψης.

1. Βλέπε, *Le Monde*, 21/5/1997.
2. Βλέπε, *Bensaid Daniel, Lionel qu' as tu fait de notre victoire? Leur gauche et la notre, Alpin Michel S.A., Paris 1998.*
3. Βλέπε, *Τομπάζος Σ., Ευρωπαϊκή Ένωση: Ιστορία, Στόχοι και Προοπτικές, Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Κύπρου, Λευκωσία 1997.*
4. Βλέπε, *Le Monde*, 10/6/99.
5. Η Μαρί Αν Βάλκλεϊ πέθανε σε ένα εργασιακό υπόγειο φτιάχνοντας καπέλα μετά από 26 ώρες συνεχούς εργασίας. Η περίπτωση της αναφέρεται από τον Μαρξ στο πρώτο τόμο του *Κεφαλαίου*.

Στο πρώτο σας τεύχος φιλοξενήσατε δυο ενδιαφέροντα άρθρα για τα προβλήματα της Παιδείας στην Κύπρο σήμερα. Αυτά τα άρθρα γράφτηκαν από εκπαιδευτικούς που είναι ειδικοί σε θέματα παιδείας αλλά και άμεσα εμπλεκόμενοι με ιδιαίτερα συμφέροντα. Έχω την γνώμη πως τα προβλήματα της παιδείας θα λυθούν μόνο με δραστικές ριζοσπαστικές αλλαγές στους σημερινούς θεσμούς. Δεν νομίζω πως οι θεσμοί που δημιούργησαν το πρόβλημα είναι σε θέση να προσφέρουν λύσεις. Αφού παραθέσω κάποιες παρατηρήσεις για τα κείμενα των αρθρογράφων σας θα παρουσιάσω ένα νέο θεσμικό πλαίσιο το οποίο κατά τη γνώμη μου έχει πιθανότητες αναζωογόνησης της Παιδείας.

Η παιδεία χρειάζεται ριζοσπαστικές λύσεις

Χριστάκη Παρτασιδή

Οκ. Λυμπούρης εξηγεί, πολύ σωστά, γιατί οι εκπαιδευτικές οργανώσεις έχουν καταστεί αναξιόπιστες, εντοπίζει αντιφάσεις μεταξύ εκπαιδευτικής και συνδικαλιστικής συνείδησης των εκπαιδευτικών και προχωρεί σε συστάσεις και προτροπές. Συμφωνώ με τον αρθρογράφο σας πως χρειάζεται «Αποστολική Εκστρατεία» για να διορθωθούν τα πράγματα. Οι εκπαιδευτικοί και οι οργανώσεις τους δεν είναι σε θέση να αναλάβουν αυτή την «Αποστολή» επειδή αποτελούν μέρος του προβλήματος. Μπορεί να μην έχουν ολόκληρο ή ακόμη ούτε το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης, είναι όμως μέρος του προβλήματος. Για να γίνουν οι εκπαιδευτικοί μέρος της λύσης, τον «Αποστολικό» ρόλο πρέπει να τον αναλάβουν πολιτικές δυνάμεις που να μην έχουν συμφέροντα από την διαίωση του σημερινού συστήματος.

Το Υπουργείο Παιδείας σταματά να είναι κυρίαρχο σε όλα τα θέματα παιδείας και διοίκησης των σχολείων

Οκ. Ηγουμενίδης εντοπίζει, πολύ σωστά και αυτός, μια άλλη πτυχή του προβλήματος - ότι κύριος σκοπός της παιδείας είναι η καλλιέργεια Ελληνοκεντρικής Εθνικής Συνείδησης. Θα μπορούσε να προσθέσει και την καλλιέργεια Ορθόδοξης Χριστιανικής Συνείδησης που με κάποιες ακροβασίες το εκπαιδευτικό μας σύστημα προσπαθεί να ταυτίσει με τον Ελληνισμό. Εισηγείται ο αρθρογράφος σας αλλαγή του κύριου σκοπού της παιδείας προς την καλλιέργεια Ευρωκεντρικής και Ανθρωποκεντρικής παιδείας που να βλέπει προς τον κόσμο και όχι μόνο «εντός». Θα μπορούσε ο κ. Ηγουμενίδης να υποδείξει πως ο σημερινός ευρωπαϊκός πολιτισμός έχει ως βάση του το ελληνικό πνεύμα. Αυτό εύκολα θα μπορούσαμε να το δεχθούμε

και να το αξιοποιήσουμε στην παιδεία, αν δεν μπαίναμε στις αντιπαράθεσεις μεταξύ Ορθοδόξιας, Καθολικισμού και Προτεσταντισμού. Δηλαδή αν δεν βάζαμε τείχη ανάμεσα σε μας και τους υπόλοιπους Ευρωπαίους. Στη συνέχεια του άρθρου του, ο κ. Ηγουμενίδης παρουσιάζει ένα λεπτομερές σύστημα που φαίνεται αρκετά καλό. Έχω την άποψη πως όσο καλό και να είναι το προτεινόμενο σύστημα, είναι αδύνατο να εφαρμοσθεί με επιτυχία από τις σημερινές δομές του Υπουργείου Παιδείας και των εκπαιδευτικών που είναι οι εμπνευστές και εφαρμοστές του υφιστάμενου κατεστημένου.

Η κύρια ευθύνη για τα σχολεία περνά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

Ερχομαι τώρα στην πρόταση Έμου που βασίζεται στις αρχές της φιλελευθεροποίησης, της αποκέντρωσης και της επικουρικότητας. Η επικουρικό-

τητα, που είναι σήμερα βασική αρχή λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προνοεί για τη λήψη αποφάσεων στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο. Το προτεινόμενο σύστημα μπορεί να εφαρμοσθεί πρώτα στη Μέση Παιδεία στις αστικές περιοχές και στη συνέχεια στις περιφέρειες.

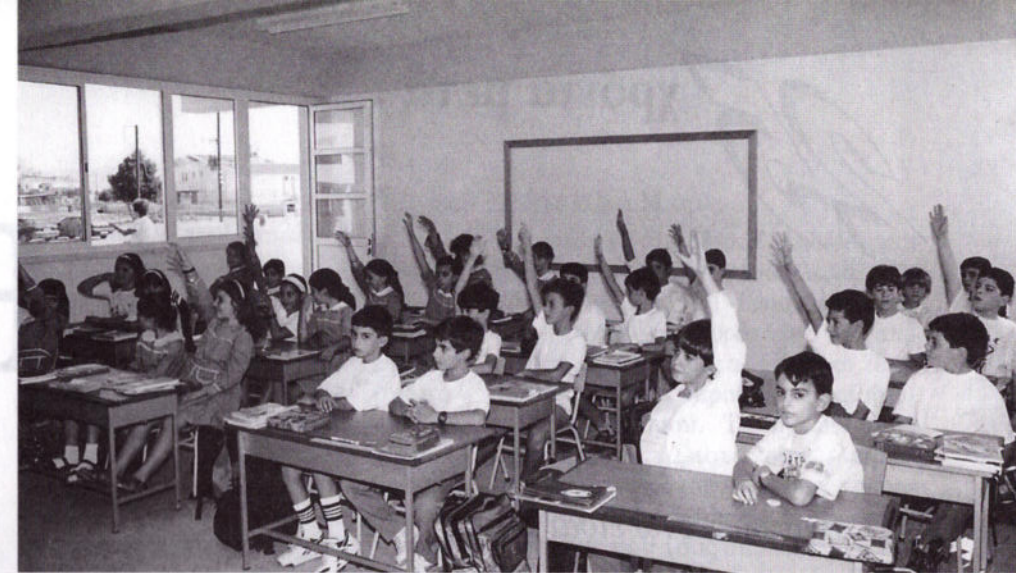
Το Υπουργείο Παιδείας σταματά να είναι κυρίαρχο σε όλα τα θέματα παιδείας και διοίκησης των σχολείων. Περιορίζεται ο ρόλος του στην έρευνα για εκπαιδευτικά ζητήματα, στην επεξεργασία προγραμμάτων, τη μετεκπαίδευση και εξειδίκευση εκπαιδευτικών, τον καθορισμό ελάχιστων αναμενόμενων επιπέδων, την επιθεώρηση των σχολείων με στόχο τη βεβαίωση πως τα αναμενόμενα επίπεδα τηρούνται, τη διεξαγωγή Ενιαίων Εξετάσεων και την παροχή διεθνώς αναγνωρισμένων πιστοποιητικών.

Η κύρια ευθύνη για τα σχολεία περνά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τα Δημοτικά Συμβούλια ορίζουν επιτροπές απαρτιζόμενες από μέλη τους ή/και εξωτερικούς συμβούλους για τη διοίκηση των σχολείων. Αυτές οι «Σχολικές Αρχές» μπορεί να είναι για όλα τα σχολεία Μέσης Παιδείας του Δήμου ή μια για κάθε σχολείο. Οι Σχολικές Αρχές θα έχουν την ευθύνη για την οικονομική διαχείριση των σχολείων, τις προσλήψεις καθηγητών και διευθυντών, την οργανωτική δομή των σχολείων, την επιλογή μοντέλου εκπαίδευσης και την άμεση εποπτεία των επιπέδων.

Οι καθηγητές διορίζονται για πρώτη φορά σ' ένα σχολείο για περίοδο 3 χρόνων. Ανανέωση του αρχικού συμβολαίου γίνεται αφού κριθεί πως ο καθηγητής είναι ικανός και ανταποκρίνεται στα καθήκοντά του. Μετά την πρώτη ανανέωση ο καθηγητής θεωρείται μόνιμος και υπόκειται σε απόλυση μόνο αν παύσει να ανταποκρίνεται στα καθήκοντά του, αν προβεί σε ποινικά ή πειθαρχικά παραπτώματα ή για λόγους πλεονασμού.

Οι Διευθυντές έχουν την απόλυτη ευθύνη για τη λειτουργία των σχολείων. Συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία προσλήψεων καθηγητών στα σχολεία καθώς και στις κρίσεις καθηγητών για ανανέωση συμβολαίων. Έχουν βαρύνουσα γνώμη σε περιπτώσεις απολύσεων καθηγητών για τους λόγους που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Οι Διευθυντές προσλαμβάνονται από τις Σχολικές Αρχές για περίοδο 5 χρόνων και τα συμβόλαια εργασίας τους είναι ανανεώσιμα για άλλες περιόδους 5 χρόνων μετά από αμοιβαία συμφωνία.

Εφαρμογή του προτεινόμενου συστήματος διαχείρισης της Παιδείας θα έχει ως αποτέλεσμα τη δραστική μείωση

του προϋπολογισμού του υπουργείου Παιδείας. Τα κονδύλια που εξοικονομούνται θα διανέμονται στους γονείς των παιδιών που φοιτούν σε σχολεία Μέσης Παιδείας υπό μορφή Εντάλματος Πληρωμής που θα εξαγγυώνεται από το σχολείο στο οποίο φοιτά το παιδί.

Την άμεση ευθύνη για την Παιδεία αναλαμβάνουν εκλεγμένοι άρχοντες οι οποίοι θα υπόκεινται στην κρίση των ψηφοφόρων, με το βαθμό επιτυχίας στον τομέα της παιδείας ως ένα σημαντικό κριτήριο

Τα βασικά πλεονεκτήματα του προτεινόμενου συστήματος είναι τα πιο κάτω.

- Οι γονείς επιλέγουν το σχολείο της προτίμησής τους, δηλαδή αυτό που εφαρμόζει εκπαιδευτικό μοντέλο της αρεσκείας τους ή που το θεωρούν καλύτερο από άλλα.
- Ο ανταγωνισμός μεταξύ σχολείων θα τα υποχρεώσει να ανεβάσουν την ποιότητα της προσφερόμενης εκπαίδευσης.
- Οι Σχολικές Αρχές θα έχουν την ευχέρεια πειραματισμού με την εισαγωγή καινοτομιών για τις οποίες, αν είναι πετυχημένες, οι γονείς θα

είναι πρόθυμοι να πληρώσουν μια και σήμερα πληρώνουν τεράστια ποσά σε φροντιστήρια.

- Την άμεση ευθύνη για την Παιδεία αναλαμβάνουν εκλεγμένοι άρχοντες οι οποίοι θα υπόκεινται στην κρίση των ψηφοφόρων, με το βαθμό επιτυχίας στον τομέα της παιδείας ως ένα σημαντικό κριτήριο.
- Η Τοπική Αυτοδιοίκηση αναβαθμίζεται, αναλαμβάνει ένα σημαντικό τομέα ευθύνης και είναι φυσικό να προσελκύει υποψήφιους με ανάλογα ενδιαφέροντα και προσόντα.
- Η Παιδεία απαλλάσσεται από τη δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία, από το συγκεντρωτισμό και από το σύνδρομο του απόλυτου ελέγχου από το Υπουργείο Παιδείας.

Είμαι σίγουρος πως αντιρρήσεις θα εγερθούν πολλές εναντίον της πιο πάνω πρότασης, κυρίως από αυτούς που έχουν συμφέροντα στη συντήρηση της σημερινής κατάστασης. Η παρουσία των ιδεών αυτών έγινε σε επίπεδο αρχών. Η επεξεργασία τους μπορεί να προχωρήσει σε επίπεδο λειτουργικών λεπτομερειών, οπότε και θα αποδειχθεί η εφαρμόσιμότητά τους. Όπως αναφέρει και ο κ. Λυμπούρης στο άρθρο του, χρειάζεται να αναληφθεί μια «Αποστολική Εκστρατεία» αν θα αλλάξουν τα κακώς κείμενα στην Παιδεία. Το μεγάλο ερώτημα είναι αν υπάρχουν ανάμεσα στην πολιτική ηγεσία «Απόστολοι» που να είναι έτοιμοι να σηκώσουν αυτό το βάρος.

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Στο κείμενο «Εθνικισμός αδιαλλαξία και μισαλλοδοξία» του προηγούμενου τεύχους, υπήρχαν μερικά λάθη, σε μια συγκεκριμένη παράγραφο. Την αναδημοσιεύουμε:

Συμπερασματικά, αν εκείνο που επιθυμεί κάποιος είναι να αντιπαρατεθεί στις όποιες βλαβερές τάσεις μισαλλοδοξίας και αδιαλλαξίας χαρακτηρίζουν τον ελληνοκυπριακό εθνικισμό, ούτε είναι απαραίτητο αλλά ούτε και θα ήταν αποτελεσματικό να το επιδιώξει έμμεσα, καταπολεμώντας τον εθνικισμό στο σύνολο του. Εκείνο που χρειάζεται να κάνει είναι να επικεντρώσει τις προσπάθειες του στα στοιχεία μισαλλοδοξίας και αδιαλλαξίας, αφού τα διακρίνει με σαφήνεια από άλλα στοιχεία του εθνικισμού, έργο για το οποίο απαιτούνται τα πιο εκλεπτυσμένα και ακριβή εννοιολογικά και μεθοδολογικά εργαλεία που μπορεί να διαθέσει η κοινωνική επιστήμη.

ΛΗΘΗ

Σάββα Α. Σάββα

«Τι συμφορά, ενώ είσαι καμωμένος για τα ωραία και μεγάλα έργα η άδικη αυτή σου η τύχη πάντα ενθάρρυνσι κ' επιτυχία να σε αρνείται να σε εμποδίζουν ευτελείς συνήθειες, και μικροπρέπειες,κι αδιαφορίες. Και τι φρικτή η μέρα που ενδίδεις (η μέρα που αφέθηκες κ' ενδίδεις), και φεύγεις οδοιπόρος για τα Σούσα, και παίζεις στον μονάρχη Αρταξέρξη που ευνοϊκά σε βάζει στην αυλή του, και σε προσφέρει σατραπείες και τέτοια. Και συ τα δέχεσαι με απελπισία Αυτά τα πράγματα που δεν τα θέλεις. Αλλα ζητεί η ψυχή σου, γι' άλλα κλαίει τον έπαινο του Δήμου και των Σοφιστών, τα δύσκολα και τ' ανεκτίμητα Εύγε την Αγορά,το Θέατρο,και τους Στεφάνους. Αυτά πού θα στα δώσει ο Αρταξέρξης, αυτά πού θα τα βρείς στη σατραπεία και τι ζωή χωρίς αυτά θα κάμεις.»

(Κ.Π.Καβάφης - Η Σατραπεία)

Ηρθαν οι γνωστικοί και μας είπαν ότι πρέπει να ξεχάσουμε. Μας είπαν και μια περιπούδαστη λέξη: ΛΗΘΗ. Πρέπει να ξεχάσουμε το παρελθόν και να κοιτάζουμε το μέλλον. Και μεις τους ακούσαμε. Φυλακίσαμε τα μάτια μας να μην βλέπουμε. Κλείσαμε τ' αυτιά μας με βουλοκέρι. Βάλαμε τον εγκέφαλο μας στον γύψο για να σκέφτεται μονάχα τα βασικά, αυτά που χρειαζόμαστε για να ζήσουμε σαν βιολογικά όντα, όχι ως άνθρωποι.

Έπρεπε να ξεχάσουμε. Αυτό μας είπαν οι γνωστικοί. Αυτό υπαγορεύει το συμφέρον της πατρίδας. Δεν μπορούμε, δεν έχουμε το δικαίωμα για άλλη μια φορά να γίνουμε απάτριδες, ανθέλληνες. Τι θα πούμε μετά στα παιδιά μας, στα εγγόνια μας, στις γενεές που έρχονται.

Όμως η ζωή έρχεται και μας τα χαλάει. Δεν μας βοηθά καθόλου. Η ζωή είναι απρόβλεπτη.

Έρχεται η απώλεια πολύ προσφιλοῦς προσώπου. Η οδύνη είναι μεγάλη, αβάσταχτη. Πρέπει να σφιχτούμε την καρδιά μας όμως και να τον συνοδέψουμε στο ύστατο ταξίδι, στην τελευταία του κατοικία.

Στεκόμαστε με δέος μπροστά στα χρώματα που θα τον σκεπάσουν. Ξαφνικά τα κάγκελα της φυλακής από τα μάτια μας σπάνε. Ο γύψος από τον εγκέφαλο μας θρυμματίζεται. Και αρχίζουμε να σκεφτόμαστε σαν άνθρωποι. Και ξαφνιαζόμαστε. Γιατί σ' αυτά εδώ τα χρώματα; Είναι ξένα προς αυτόν, παρόλο που ανήκουν στην ίδια μικρή πατρίδα.

Δεν είναι σ' αυτά τα χρώματα που έκτισε με τον ιδρώτα του τούβλο-τούβλο, πέτρα-πέτρα το σπίτι του για να στεγάσει την οικογένεια του. Δεν είναι εδώ που άκουσε το πρώτο κλάμα των παιδιών του. Δεν είναι εδώ που χάριξε την ζωή.

Και ανεπαίσθητα το βλέμμα μας γυρνάει προς τον βορρά. Βλέπουμε τις χαμένες πατρίδες. Δεν μπορούμε να συμμορφωθούμε προς τας υποδείξεις. Σαν κινηματογραφική ταινία περνούν από μπροστά μας θλιβερά γεγονότα που έγιναν στο μακρινό μα τόσο πρόσφατο παρελθόν. Θύμησες που ματώνουν. που σχίζουν τις σάρκες μας. Ηρθαν οι Τούρκοι, πάνοπλοι. Ρήμαξαν, σκότωσαν, έκαψαν, έτρεψαν τους άμοιρους κατοίκους σε φυγή.

Δεν μπορούμε όμως. Είναι αδύνατο. Θυμόμαστε και τι έγινε πριν από αυτό. Τι μας έκαναν οι «δικοί» μας...

Τι ωραία που ήταν η ζωή μας πριν από το κακό. Με το καθημερινό της φόρεμα κι' ένα κτενάκι στα μαλλιά. Μια ζωή τόσο απλή μα και τόσο ελκυστική. Οι κοπελιές κάνουν τους περιπάτους τους κάθε Κυριακή στην Άσσια, στην Σκυλλούρα, στην Κυθρέα. Το λιμανάκι της Κερύνειας σφύζει από κόσμο που γεύεται το παγωτό του Σκανναβή.

Λάπηθος και Καραβάς μεθούν από τις μυραδιές των λεμοναθών. Η Μόρφου γιορτάζει τον Άγιο Μάμα, ο Διγενής Μόρφου καμαρώνει το στάδιο του με χορτάρι. Η Μύρτου γιορτάζει τον Άγιο Παντελεήμονα, δρακοντεμένο πανηγύρι που έλεγε η γιαγιά μου. Στην Ακανθού άλλο ένα μεγάλο πανηγύρι, γιορτάζουν τον Χρυσοσώτηρο.

Η Αρμόχωστος η κοσμοπολίτικη, μας προσκαλεί στις χρυσές της αμμουδιές και τα σύγχρονα της ξενοδοχεία. Εκατοντάδες αυτοκίνητα κάθε χρόνο ακολουθούν την διαδρομή Μπογάζι - Δαυλός - Απ. Ανδρέας, στο τέλος της Χερσονήσου της Καρπασίας, της Χερσονήσου των Αγίων.

Τι να πρωτοθυμηθεί κανείς. Χαλεύκα, Χάρτζια, Κλεπίνη, θάλασσα της Κερύνειας με τον Πενταδάκτυλο άγρυνο φρουρό. Η εύφορη γης της Μόρφου και η ξανθή πεδιάδα της Μεσαορίας που γέμιζε φωνές και τραγούδι κάθε καλοκαίρι. Με την Λύση την ηρωόμανα. Αραγε αν ζούσε ο Αυξεντίου θα τους άφηνε να κάνουν το κακό;

Όταν σκέφτεται κανείς τι είχαμε και τι χάσαμε, τότε είναι που κοντεύει να τρελαθεί. Από δική μας υπαιτιότητα!

Ορισμένοι όμως βυσοδομούν στα σκοτεινά υπόγεια της παρανομίας.

Έχουμε δικτατορία, λένε. Πρέπει να ανατραπεί το φαύλο καθεστώς.

Η ΕΟΚΑ Β αρχίζει να οργιάζει. Δολοφονεί αθώους πολίτες απλώς και μόνο επειδή ήταν ενάντια στα βρωμερά της σχέδια. Σε συνεργασία με την ελεγχόμενη από την Χούντα Εθνική Φρουρά αδειάζουν τα στρατόπεδα από τον οπλισμό. Ανατινάζουν αστυνομικούς σταθμούς, τα σύμβολα της νομιμότητας. Η ΕΟΚΑ Β ήταν η πρώτη που αμφισβήτησε το κυπριακό κράτος και την κυριαρχία του πριν από τον Ντενκτάς. Υπήρχαν χώροι στο ίδιο το κυπριακό έδαφος που δεν μπορούσε να επέμβει το κράτος όπως η Μητρόπολη της Λεμε-

σού, το Νησι Μπητς.

Και στις 15 Ιουλίου Ελλαδίτες και Κύπριοι κτυπούν πισώπλατα την μικρή πατρίδα. Οι θεματοφύλακες της πατρίδας, οι προστάτες της από τα διάφορα μιάσματα. Είναι οι ίδιοι που και σήμερα παραδίδουν μαθήματα πατριωτισμού. Τα σχέδια τους πετυχαίνουν. Σκοτώνουν, λεηλατούν, συλλαμβάνουν αθώους, τρομοκρατούν. Ποια η διαφορά από τους Τούρκους που τους ακολουθούν.

Σήμερα ανακάλυψαν την περιπούδαστη λέξη: ΛΗΘΗ. Αυτοί και άλλοι. Πρέπει να ξεχάσουμε, λένε και να δούμε τι κάνουμε στο μέλλον.

ΑΝ ΞΕΧΑΣΟΥΜΕ ΟΜΩΣ ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΜΕΛΛΟΝ!

«Θυμάμαι, θυμάμαι μωρέ και πονάω, το καταλαβαίνεις; Όχι δεν συμφωνώ ότι το πρόβλημα είναι «λήθη» στο παρελθόν, όπως λένε όλοι οι κερχανατζήδες πολιτικοί, από την καθοδήγηση ως τους αστούς και τους δικούς μας στρατηγούς που λες και παίζανε σκάκι με ανθρώπινες ζωές και πάει τελειωσε, ήταν να πούμε, μια «φάση» στην πολιτική μας εξέλιξη... Τις προάλες είδα μια φωτογραφία στις εφημερίδες κι έγινα Τούρκος, που λένε.

Σ' ένα σαλόνι, ο δικός μας στρατηγός και ο στρατηγός του αστικού στρατού σε θερμή χειραψία, έδιναν ο ένας συγχαρητήρια στον άλλο για τις στρατηγικές τους ικανότητες... Αρχισα να βρίζω και να κτυπέμαι και οι πολιτικοί μου απάντησαν: Μα είναι μια χειρονομία συμφιλίωσης, Σαλονικιέ. Πρέπει να κλείσει πια αυτή η ιστορία, ήταν μια «φάση», πρέπει τώρα να κοιτάζουμε το μέλλον...και γω τους είπα πως, αν θέλανε πραγματικά μια χειρονομία συμφιλίωσης, έπρεπε τουλάχιστον να ιδρύσουν το μουσείο της προϊστορίας του ανθρώπου, με τα ομοιώματα των στρατηγών και των πολιτικών εκείνης της εποχής, και να καλέσουν τις μονάδες όλων των σκοτωμένων παιδιών του ελληνικού λαού, ανεξάρτητα σε ποιά παράταξη ανήκαν, και να τους ζητήσουν ταπεινά συγνώμη, να πάνε και στο Γράμμο και στο Βίτσι να τιμήσουν τα νεκρά παλληκάρια, να πάνε να φυτέψουν λουλούδια στους τόπους των εκτελέσεων, να κάνουν μουσεία τις φυλακές και τους άλλους τόπους του μαρτυρίου, ώστε οι επερχόμενες γενεές να ξέρουν τι κοστίζουν οι πολιτικοί, τι κοστίζουν οι στρατηγοί, τι κοστίζουν τα πολιτικά λάθη... Τι να πείς. Μια φάση στην πολιτική μας εξέλιξη.»

(Χρόνης Μίσσιος - «Χαμογέλα, ρε...τι σου ζητάνε;»)

Η Μουσικολογία

Δρ. Πανίκος Γ. Γιωργούδης*

Η Μουσικολογία, μια από τις σχετικά άγνωστες επιστήμες στην Κύπρο, παρουσιάζεται στην Ευρώπη ουσιαστικά το 19ο αιώνα, κατά την πρώτη κατάταξη των επιστημών της Μουσικής, που επιχειρήθηκε από τον Guido Adler (1855-1941), Αυστριακό μουσικό, με το άρθρο του "Umfang, methode und Ziel der Musikgeschichte" στο περιοδικό "Vierteljahrsschrift für Musikwissenschaft, I, (V.M.W.,I)

Ο Adler οριστικοποίησε τη συστηματοποίηση αυτή το 1919, με το βιβλίο του "Methode der Musikgeschichte", ενώ είχε ήδη προσαρτήσει και παλαιότερα, μαζί με άλλους συγγραφείς, να ερευνήσει τις μουσικό-ιστορικές περιόδους με αποτέλεσμα την έκδοση του "Handbuch der Musikgeschichte" αργότερα το 1924 (Α' Τόμος) και 1930 (Β' Τόμος). Ασχολήθηκε επίσης και με την Αυστριακή μουσική και στα 1929 δημοσίευσε τα αποτελέσματα των ερευνών του με τίτλο "Musik in Osterreich".

Στο νησί μας, η ίδρυση της Μουσικολογικής Εταιρείας Κύπρου (ΜΕΚ) το 1997, έδωσε κάποια ώθηση στην ανάπτυξη της επιστήμης αυτής και στο πλαίσιο τούτο θα ήθελα να παρουσιάσω τις πρώτες και σημαντικότερες προσπάθειες συστηματοποίησης των κλάδων της Μουσικολογίας.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η άγνοια στα περί την κατάταξη των κλάδων της μουσικής, προκάλεσε και προκαλεί ακόμα παρερμηνείες και παρεξηγήσεις στους όρους που χρησιμοποιούνται, ακόμα και από μουσικούς που πιθανόν να μην έχουν εμβαθύνει στον τομέα της συστηματοποίησης, αλλά και από το πλατύ μουσικόφιλο κοινό.

Μπορεί κανείς με μια ματιά να παρατηρήσει πως ότι έχει σχέση με

μουσική και μουσικούς, με μουσική θεωρία, μουσική πράξη και μουσική έρευνα, είναι ενταγμένο συστηματικά στη Μουσικολογία, στην Επιστήμη της Μουσικής. Σύμφωνα λοιπόν με τον Adler (στο Groves' Dictionary) η κατάταξη των κλάδων της Μουσικολογίας χωρίζεται σε δύο μεγάλα πεδία ταξινόμησης:

Το ιστορικό και το συστηματικό, από τα οποία προέρχονται και οι όροι "Ιστορική Μουσικολογία" και "Συστηματική Μουσικολογία", αντίστοιχα.

Στο πρώτο πεδίο, αυτό της Ιστορικής Μουσικολογίας, ταξινομήθηκε η ιστορία της μουσικής σύμφωνα με εποχές, λαούς, κράτη, χώρες, πόλεις, σχολές, προσωπικότητες καλλιτεχνών και άλλα επιμέρους κριτήρια. Δημιουργήθηκαν έτσι τέσσερις κατηγορίες κατάταξης:

1. Η Μουσική Παλαιογραφία, που περιλαμβάνει την ιστορική πορεία και εξέλιξη της σημειογραφίας και των διάφορων ειδών μουσικής γραφής.
2. Οι βασικές ιστορικές κατηγορίες, όπου κατατάσσονται τα διάφορα είδη των μουσικών μορφών και συνθέσεων.
3. Κατάταξη των "Νόμων" και κανόνων της μουσικής, όπως λ.χ. της Αρμονίας του 18ου αιώνα, όπως τη διδάσκονται πολλοί, ή της Αντίστιξης και Φούγκας κλπ, σύμφωνα με τις εξής παραμέτρους: (α) Τις συνθέσεις κάθε εποχής, δηλ. πως χρησιμοποιούνται και παρουσιάζονται και κωδικοποιούνται "Νόμοι" μέσα από τις συνθέσεις. (β) Τη διδασκαλία, δηλ. πως γίνονται αντιληπτοί οι "Νόμοι" και πως διδάσκονται από τους θεωρητικούς. (γ) Τη μουσική πράξη, πως δηλ. εμφανίζονται οι διάφοροι "Νόμοι" κατά την εκτέλεση ενός μουσικού έργου και στη μουσική πρακτική γενικότερα.

Δ. Κατηγορία κατάταξης των Μουσικών οργάνων, ο σημερινός δηλ. κλάδος της Οργανολογίας.

Στο δεύτερο πεδίο, αυτό της Συστηματικής Μουσικολογίας γίνεται προσπάθεια ταξινόμησης των βασικών αρχών που διέπουν τους διαφόρους κλάδους της μουσικής, όχι πλέον ιστορικά αλλά από την άποψη της Φυσιολογίας, Ψυχολογίας, Αισθητικής, Παιδείας, Εθνογραφίας και Μουσικής Παράδοσης και άλλων πλευρών του πολιτισμού και της κοινωνίας. Έτσι στο πεδίο αυτό, που προσωπικά το θεωρώ ως το "ζωντανό" τμήμα της Μουσικολογίας, υπό την έννοια πως ασχολείται με τη μουσική πιο συνολικά και πάνω από όλα με μια συγχρονική αντίληψη, δημιουργήθηκαν τέσσερις άλλες κατηγορίες κατάταξης:

1. Μελέτη και αιτιολόγηση αυτών των αρχών, που διέπουν τη μουσική. Λ.χ. η Αρμονία, ο ρυθμός και η μελωδία μελετώνται από τη σκοπιά των φθόγγων, από την πλευρά του χρόνου και από την άποψη του συσχετισμού φθόγγων και χρόνου.
2. Αισθητική και Ψυχολογία της Μουσικής. Δύο ιδιαίτερα σημαντικοί κλάδοι, που σχετίζονται και με γενικότερου ενδιαφέροντος ερωτήματα, όπως από τον χώρο της Φιλοσοφίας, της νευρολογίας, της Ακουστικής, της Φυσικής κλπ.
3. Μουσική Παιδεία. Είναι ο κλάδος που κατατάσσει τους κανόνες και τις μεθόδους της διδασκαλίας της μουσικής, που σήμερα ορίζουμε ως Μουσικοπαιδαγωγική. Είναι με δυο λόγια η διδακτική της θεωρητικής πλευράς της μουσικής, όπως της αρμονίας, αντίστιξης, σύνθεσης, ενορχήστρωσης, και τέλος η διδακτική των οργάνων δηλ. της φωνητικής και ενόργανης εκτέλεσης.
4. Η τέταρτη κατηγορία κατατάσσει και ταξινομεί την έρευνα και

συγκριτική μελέτη της εθνογραφίας και της μουσικής παράδοσης των διαφόρων λαών. Αυτό που σήμερα ονομάζουμε κυρίως Εθνομουσικολογία, όρος βέβαια μεταγενέστερος.

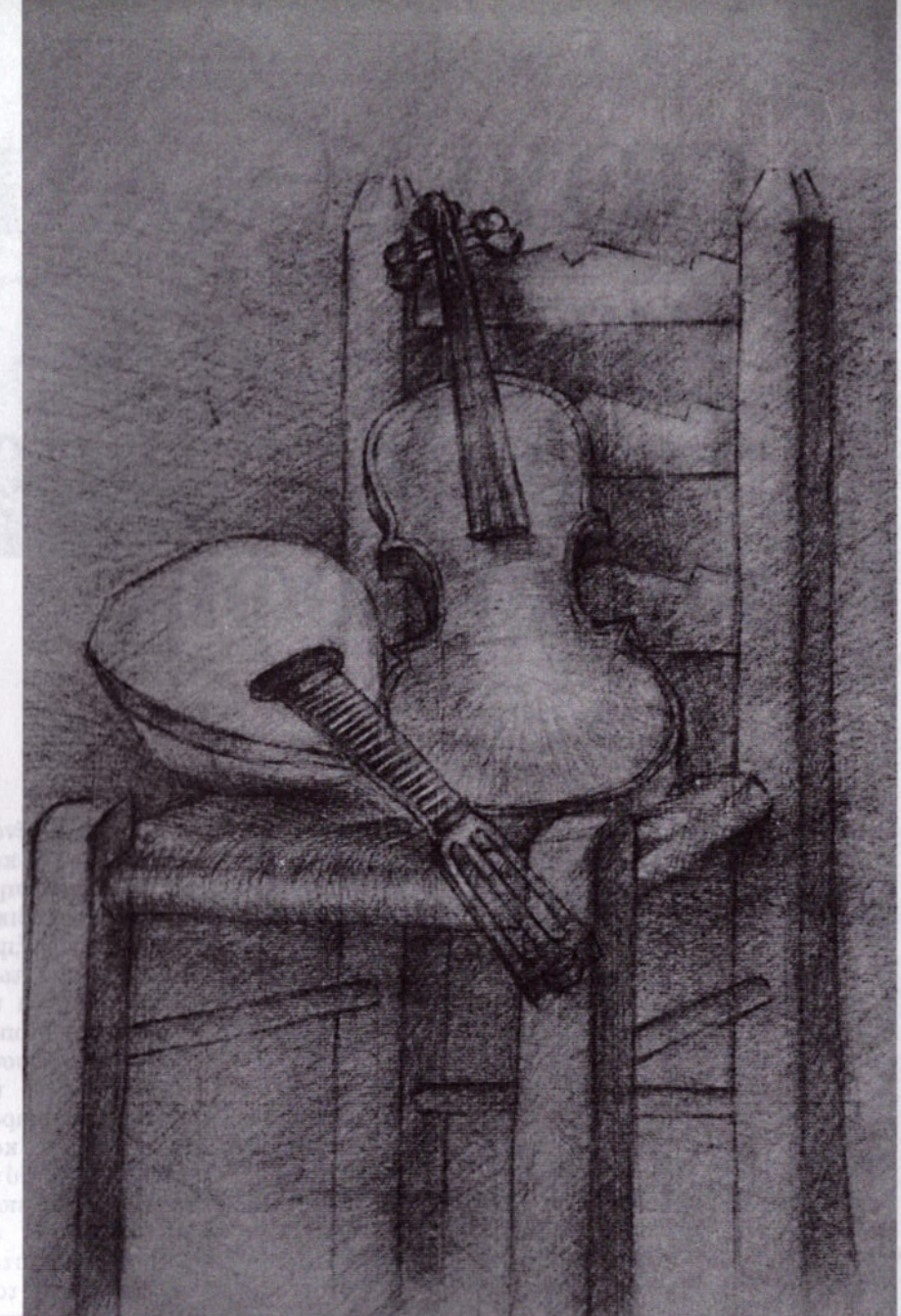
Η συστηματοποίηση αυτή του Adler απετέλεσε τη βάση για τη διάρθρωση της Μουσικολογίας ως σύγχρονης επιστήμης, αν και σε πολλά σημεία έχει δεχτεί, μέχρι σήμερα, πολλές τροποποιήσεις από άλλους μελετητές.

Λ.χ. στην κατάταξη των κλάδων της μουσικολογίας, κατά τα μέσα του 20ου αιώνα, (σύμφωνα με τον H. H. Dräger, στο μουσικό λεξικό "Riemann", του 1967) υπάρχουν αρκετές διαφορές, που μπορούν να θεωρηθούν ανάλογα σημαντικές ή και μικρές και ασήμαντες. Αν ασχολείσαι με τη Μουσικολογία δηλ. την Επιστήμη της Μουσικής, ή και ένα από τους κλάδους αυτούς που διαφοροποιούνται, τότε η αλλαγή αυτή είναι μείζονος σημασίας. Στη νέα αυτή συστηματοποίηση, κλάδοι λ.χ. όπως η "Εθνομουσικολογία", η "Μουσική τεχνολογία" ή "Κοινωνιολογία της Μουσικής" και η "Εφαρμοσμένη Μουσικολογία" παρουσιάζονται ως ξεχωριστά πεδία, κάτι που δεν είναι τυχαίο αν αναλογιστεί κανείς τη ραγδαία ανάπτυξη τους από τις αρχές του 20ου αιώνα. Παράλληλα, η "Ιστορική Μουσικολογία" και η "Συστηματική Μουσικολογία" διατηρούνται ως βασικά πεδία (αφού είναι και τα παλαιότερα) και παρουσιάζονται όπως και στην κατάταξη του Adler.

Αρκετές διαφοροποιήσεις παρουσιάζονται, στην νεότερη αυτή ταξινόμηση, στις υποκατηγορίες του κάθε κλάδου.

Αναλυτικά: Η Ιστορική Μουσικολογία χωρίζεται εδώ σε έξι κλάδους, τη "Μουσική Σημειογραφία", την "Ιστορία της Θεωρίας της Μουσικής", τη Μουσική Φιλολογία, την Οργανολογία, την Μουσική Εικονογραφία και την Ιστορία της Μουσικής Πράξης.

Από την άλλη και η Συστηματική Μουσικολογία αποτελείται, σύμφωνα με την κατάταξη αυτή, σε έξι κλάδους: Τη "Μουσική Ακουστική" (Μουσικά συστήματα, φυσικομαθηματικές μετρήσεις οργανικών και φωνητικών ήχων, ακουστική χώρου, εγγραφή και αναμετάδοση ήχου, καταγραφή και μέτρηση ήχου), τη "Φυσιολογία της Παραγωγής και της Αντίληψης του Ήχου" (Φυσιολογία της φωνής, Φυσιολογία της εκτέλεσης οργάνου, Φυσιολογία της ανθρώπινης ακοής), την "Ακουστική ψυχολογία", τη "Μουσική Ψυχολογία", την Αισθητική

της μουσικής και τη "Φιλοσοφία της Μουσικής".

Τα τέσσερα νέα πεδία που εμφανίζονται στη νεότερη συστηματοποίηση H. H. Dräger, είναι η "Μουσική Λαογραφία" ή "Εθνομουσικολογία" όπως ευρύτερα αποκαλείται, η "Κοινωνιολογία της Μουσικής", η "Εφαρμοσμένη Μουσικολογία" στην οποία ανήκουν η Μουσική παιδαγωγική και η Μουσικοκριτική.

Ως τελευταίο πεδίο αναφέρεται η "Μουσική τεχνολογία στην κατασκευή οργάνων", ένας κλάδος που, σήμερα με την ιδιαίτερη ανάπτυξη της τεχνολογίας και των ηλεκτρονικών υπολογιστών, έχει πάρει τρομακτική ανάπτυξη και αποτελεί έναν από τους πιο δημοφιλείς κλάδους σπουδών μεταξύ των νέων.

Με τον ίδιο τρόπο, νεότεροι κλάδοι και

άλλες διαφοροποιήσεις στη συστηματοποίηση των κλάδων της Μουσικολογίας παρουσιάζονται συχνά, κυρίως σε Πανεπιστήμια των ΗΠΑ, αλλά και της Ευρώπης. Δεν θα ασχοληθούμε περισσότερο με άλλες κατατάξεις κλάδων, ούτε με νεότερες επιστημονικές τάσεις, διότι σκοπός του άρθρου αυτού ήταν ακριβώς να παρουσιάσει τις αρχές της συστηματοποίησης της Επιστήμης της Μουσικής, της Μουσικολογίας και να καταδείξει την καθολικότητα που παρουσιάζει όσον αφορά στην ανάπτυξη όλων των επιμέρους κλάδων της μουσικής θεωρίας, πράξης και έρευνας.

* Ο Παν. Γ. Γιωργούδης είναι Πρόεδρος της Μουσικολογικής Εταιρείας Κύπρου.

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ: Έγκλημα και Τιμωρία - Το χρονικό μιας καταστροφής

Γιώργου Μητραλιά

Βρισκόμαστε, ήδη, στον απόηχο της νατοϊκής επιδρομής στη Γιουγκοσλαβία, της πιο φοβερής, ίσως, αλλά όχι εσχάτης πράξης του γιουγκοσλαβικού δράματος. Τα δημοσιογραφικά επιτεύγματα, πιστά στο καθήκον, ψάχνουν απεγνωσμένα για το «θέμα» που θα αντικαταστήσει στις οθόνες και τα πρωτοσέλιδα, τις έξυπνες βόμβες, τα караβάνια των εξαθλιωμένων προσφύγων, τις ουρανομήκειες φλόγες από κτίρια που καίγονται, τα υπερσύγχρονα πολεμικά που απογειώνονται... Η Κύπρος, η Ευρώπη, ο κόσμος όλος, προχωρά στο επόμενο θέμα: η διοξίνη, οι ευρωεκλογές, το καθημερινό αστυνομικό δελτίο. Ότι έχει σχέση με την επόμενη μέρα των βομβαρδισμών ή την εφαρμογή της συμφωνίας NATO - Γιουγκοσλαβίας και τις συνέπειες τους, κατακυλά σε τρίτη, σε τέταρτη μοίρα, δεν πουλά πια, ο κόσμος παραχόρτασε, παρακουράστηκε, παρα-«πληροφορήθηκε»...

Κακά τα ψέματα. Η ειδηση στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, έγινε είδος εμπορεύσιμο. Η ενημέρωση, το αγαθό αυτό, που είναι υποχρέωση και δικαίωμα κάθε πολίτη μιας δημοκρατικής ευνομούμενης πολιτείας, έγινε τόσο επιδερμική κι' επιπόλαιη που καταντά γελοία. Όσο για ολοκληρωμένη γνώση και άπο-

ψη, πώς να την πετύχει κανένας με τόση διαστρέβλωση και κατευθυνόμενη «ενημέρωση»; Ειδικότερα στη γιουγκοσλαβική συνεχιζόμενη κρίση, το ψάξιμο των δελτίων ειδήσεων και των σχετικών εκπομπών, θυμίζει το Διογένη που έψαχνε άνθρωπο: Έτρεχαν οι δύστυχοι Κοσσοβάροι να γλυτώσουν από το σέρβικο στρατό και τους παραστρατιωτικούς, τακτικούς και άτακτους και ούτε λίγο ούτε πολύ, αφηνόταν να νοηθεί, πως για τη φυγή έφταιγαν οι νατοϊκές βόμβες! Ανακαλύπτονται σήμερα, ο ένας μετά τον άλλο, ομαδικοί τάφοι, φρεσκοσκαμμένοι, δεκάδες χωριά Κοσσοβάρων κατεστραμμένα και λεηλατημένα (προσοχή: όχι βομβαρδισμένα) και η σημασία δίδεται στους δύστυχους Σέρβους του Κοσσυφοπεδίου, που φεύγοντας «καίνε τα σπίτια τους θέλοντας έτσι να αποφύγουν τη παράδοση άνευ όρων στις επιταγές του UCK!» («Φιλελεύθερος» 21/6/99).

Το έργο όμως της ενορχηστρωμένης, κατευθυνόμενης, μονόπλευρης ενημέρωσης, το 'χουμε ξαναδεί στην πολύχρονη γιουγκοσλαβική εμφύλια διαμάχη. Οι πόλεμοι στην Κροατία, τη Σλοβενία και τη Βοσνία, δεν βρίσκονται πολύ μακριά για να τους ξεχάσουμε. Μπορούμε δε, με μια προσεκτική μελέτη τους να μάθουμε πολλά, αφού οι αναλογίες με τη σημερινή κρίση

είναι τρομακτικές, αποτελούν στην πραγματικότητα τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος.

Το βιβλίο: «Γιουγκοσλαβία: Έγκλημα και Τιμωρία - Το χρονικό μιας καταστροφής», είναι μια ισχυρή συνεισφορά σ' αυτήν ακριβώς την κατεύθυνση, της πληρέστερης γνώσης. Το γεγονός δε ότι στην πραγματικότητα είναι μια συλλογή άρθρων που δημοσιεύθηκαν, εν θερμώ, στον Ελληνικό τύπο μεταξύ 1987 (!) και 1994, με μια προσέγγιση διαφορετική από την κρατούσα, πολλές φορές όπως αποδείχθηκε προφητική, του δίνει πρόσθετη, ανεκτίμητη αξία, στην προσπάθεια κατανόησης όσων συμβαίνουν στη Γιουγκοσλαβία.

Και διερωτάται κανείς ειλικρινά, όταν διαβάσει το βιβλίο αυτό: Πράγματι, διψούμε για ενημέρωση ή μήπως καταπίνουμε όπως - όπως τις «διοξίνες» που μας προσφέρονται στο πιάτο, χωρίς πολλή σκέψη, χωρίς να διερωτάμαστε για μερικά απλούστατα πράγματα: Ωραία! Στις 24 προς 25 Μαρτίου 1999 έμπαιναν σε εφαρμογή τα νατοϊκά σχέδια επίλυσης του προβλήματος στο Κόσοβο. (Και μακριά από μας κάθε σκέψη επικρότησης αυτής της βάρβαρης τακτικής, της ισοπέδωσης δηλαδή της Σερβίας με τους βομβαρδισμούς για να αναγκαστεί ο Μιλόσεβιτς να συνθηκολογήσει). Εκατοντάδες συμμαχικά αεροπλάνα, επί τρεις μήνες

οχεδόν, ξερνούσαν φωτιά και σίδερο, επί δικαίων και αδικών, νύχτα και μέρα. Η τελειότερη πολεμική μηχανή του κόσμου, έμπαινε σε λειτουργία, ενώ μια ολόκληρη χώρα και οι κάτοικοι της γίνονταν στόχος «χάριν της Ειρήνης»! Πρώτο θέμα στις ειδήσεις, αναλύσεις, αντιπαραθέσεις, αποκαλυπτήρια των πιο απίθανων συμμαχιών και αποσκιρτήσεων, καταδική (και δίκαια) των βομβαρδισμών με τον πιο επίσημο και ανεπίσημο τρόπο...

Όμως... όμως ούτε μια λέξη για το πως φτάσαμε μέχρι εκεί και γιατί. Ξεχάσαμε ως διά μαγείας την υπερτρίχρονη πολιορκία του Σεράγεβο, που κι αυτή σταμάτησε μετά από τη συμφωνία στο Dayton και αφού προηγήθηκαν και εκεί, ανελέητοι βομβαρδισμοί από το NATO, κατ' εντολή του ΟΗΕ. Ξεχάσαμε τους 200.000 νεκρούς της Βοσνίας, στην πλειονότητά τους άμαχους. Ξεχάσαμε την καταστροφή του Dubrovnik και την ισοπέδωση του Vukovar στην Κροατία, με τις εκατόμβες των νεκρών Κροατών και Σέρβων. Ξεχάσαμε τα ατελείωτα караβάνια των προσφύγων, που εδώ και τουλάχιστον οκτώ χρόνια άγονται και φέρονται στα εδάφη της πρώην Γιουγκοσλαβίας. «Ξεχάσαμε», τέλος, αν ποτέ μάθαμε, πως κοινή συνισταμένη όλης αυτής της μακροχρόνιας πορείας ολέθρου είναι, κυρίως, ο σερβικός εθνικισμός και ο εντολοδόχος του, Μιλόσεβιτς μαζί με το σύστημα εξουσίας που κληρονόμησε και διαμόρφωσε εκ νέου, καταστρέφοντας συνειδητά τον πολυεθνικό χαρακτήρα της χώρας και υποδουλίζοντας εθνικιστικά πάθη, για να κρατηθεί ακραίως στην αρχή.

Ο Γιώργος Μητραλιάς δεν προσπαθεί να εντυπωσιάσει ή απλώς να διαφοροποιηθεί. Αντίθετα. Βαθύτατα διαλεκτικός, αναμένει την επικαιρότητα και με όπλο του την ευρύτερη

ιστορική γνώση, λιτά και απέρριτα, καταλήγει σε συγκλονιστικά συμπεράσματα, όταν ακόμα ο γιουγκοσλαβικός εφιάλτης ούτε καν περνούσε από το μυαλό μας. «Μέχρι που θα φτάσει ο επικίνδυνος για όλους κ. Μιλόσεβιτς;» (τίτλος άρθρου της 9/3/89, για να μην πάμε και πιο πίσω. Ήταν τότε που τα άρματα μάχης και τα αεροπλάνα του γιουγκοσλαβικού στρατού, έκαναν την εμφάνισή τους στην Πρίστινα και όλο το Κόσοβο, θέτοντας την επαρχία, άτυπα κάτω από στρατιωτικό νόμο. Χιλιάδες Κοσσοβάροι έχουν ήδη συλληφθεί με διάφορες δικαιολογίες καταδιωχθεί με κάθε τρόπο και τελικά επιτυγχάνεται η αλλαγή του συνταγματικού καθεστώτος αυτονομίας του Κοσσοβού. Έχουν προηγηθεί πλέον στα όσα γεγονότα, με αποκορύφωμα την βαθιά οικονομικο-πολιτική κρίση με κοινωνικές και εθνικές προεκτάσεις, στην οποία βρίσκεται η Γιουγκοσλαβία του τέλους της δεκαετίας του '80. Ο Μιλόσεβιτς ο νέος ισχυρός ανήρ του Βελιγραδίου, στηριζόμενος από τα γεράκια της νομενκλατούρας, παίζει ανενδοίαστα το χάρτη του εθνικισμού, διχοτεύοντας έτσι την οργή των εξαγριωμένων, από τα σκάνδαλα παντός είδους, Γιουγκοσλάβων, κατά αλλήλων, εκμεταλλευόμενος προαιώνιες έχθρες και μίσση. Και δυστυχώς γι' αυτούς, οι Κοσσοβάροι είναι και ιδανικά θύματα: «Ταραξίες», αφού δε δέχονται να χάσουν την αυτονομία τους, αδύναμοι από κάθε άποψη, κάτοικοι του «λίχνου του Σερβικού Έθνους» και το κυριώτερο «προσβλέπουν» στη μητέρα - πατρίδα τους Αλβανία, η οποία τους «υποθάπει». Έτσι χωρίς πολλά - πολλά, το σχέδιο μπαίνει σ' εφαρμογή: «Ομαλοποίηση», ένας όρος που δεσπορίζει σ' όλη την Γιουγκοσλαβική κρίση τα τελευταία δέκα χρόνια.

Δεν παραβλέπει βέβαια να δώσει κι ένα μικρό μάθημα στους άλλους δυο

ταραξίες, την Κροατία και τη Σλοβενία, αυτές όμως αργούν ακόμα για «ομαλοποίηση». Προφητικός ο Γ.Μ. καταλήγει (στις 9/3/89): «Μια Γιουγκοσλαβία που θα έχει «ομαλοποιηθεί» από τον Μιλόσεβιτς κατά τα πρότυπα της σημερινής «ομαλοποίησης» του Κοσσυφοπεδίου δεν θα αποτελεί παράγοντα σταθερότητας, αλλά μάλλον αποσταθεροποίησης των Βαλκανίων».

Η συλλογή αυτή των άρθρων (72 στον αριθμό), θα μπορούσε να συνεχίσει εξίσου προφητική μέσα από τις γραμμές αυτής της παρουσίας. Χάριν οικονομίας όμως θα σταθούμε για λίγο στον πρόλογο του Βιβλίου, όπου μέσα σε λίγες γραμμές αναδεικνύεται περίτρανα και σ' όλο της το μεγαλείο η φρίκη του γιουγκοσλαβικού εμφυλίου, αλλά και η ουσιαστική τραγωδία του λαού αυτού. Είναι η ιστορία της Σάνια Ντούγιτς από το Σεράγεβο, κόρης Κροατή και Σέρβας, που είχε την ατυχία να θέλει να παντρευτεί τον Ισάτ Σνεντέροβιτς, Μουσουλμάνο. Όπως σημειώνει και ο Γ.Μ., η ιστορία της θα μπορούσε νάναυακρο βρεχτικό σενάριο μελοδραματικού love story του Χόλυγουντ, είναι όμως μια συνηθισμένη περίπτωση, που ξεχωρίζει γιατί είχε αίσιο τέλος. Ξεχωρίζει όμως και από την ατάκα του τέλους στην αφήγηση της Σάνια: «Ο πατέρας μου είναι Κροατής, η μητέρα μου Σέρβα και ο άντρας μου Μουσουλμάνος. Τι θα είναι το παιδί μας;...»

Θα ρωτούσε άραγε η Σάνια και η κάθε «Σάνια», τέτοιες ερωτήσεις, αν δεν μεσολαβούσε ο πόλεμος; Τόσο φυσικό της φαινόταν πριν απ' αυτόν και τόσο «αφύσικο» μετά, που αναγκάστηκε να κάνει το σχόλιο «Τι θάνατο το παιδί μας;». Ο πόλεμος τελικά δεν είναι μόνο αυτό που βλέπουμε, οι λεηλασίες, η βαρβαρότητα, οι νεκροί, οι καταστροφές. Είναι πριν απ' όλα η διαδικασία εσωτερικής απογύμνωσης από κάθε ηθική αξία, χάρην κάποιου υπέρτερου δήθεν σκοπού. Όταν αυτό γίνει αποδεκτό, τότε οι κατηγοριοποιήσεις, οι διαφοροποιήσεις, οι δαιμονοποιήσεις μεταξύ των ανθρώπων παίρνουν διαστάσεις ανείπωτες. Και οι Σάνιες, αποτελούν φωτεινές, αλλά δυστυχώς ελάχιστες και ανήμπορες εξαιρέσεις...

Σώτος Σύζυγος

Κύπρος της αντίφασης και της... αουναρτησίας

— Στη Κωνσταντινούπολη ζουν Έλληνες, όχι Τούρκοι Χριστιανοί. Ωστόσο στην Ελλάδα, στη Θράκη πιο συγκεκριμένα, δεν ζουν Τούρκοι, αλλά Έλληνες Μουσουλμάνοι...

— Δεν υπάρχει επίσημα πολιτική αλυτρωτισμού, ούτε εδώ ούτε στην Ελλάδα. Αντίθετα η πολιτική των δύο χωρών είναι εκείνη της υιοθέτησης της μη αλλαγής των συνόρων στην Ευρώπη. Ωστόσο εξακολουθούμε να μιλούμε πάντα για την «Βόρειο Ήπειρο» και καθόλου για την ελληνική μειονότητα της Νότιας Αλβανίας.

— Δεν δέχεται η Κύπρος και πολύ ορθώς, να μειώνεται σε «Ελληνοκυπριακή Διοίκηση», όπως την θέλουν η Τουρκία και ο κ. Ντενκτάς. Με εξαίρεση τις δυο αυτές περιπτώσεις, απαιτεί και καταφέρνει να αποκαλείται με τον επίσημο της τίτλο, τον παγκόσμια αναγνωρισμένο και επίσημα και από τα Ηνωμένα Έθνη: Κυπριακή Δημοκρατία.

— Ωστόσο, συνεχίζει η Κύπρος να αγνοεί το όνομα με το οποίο επίσημα αναφέρεται η FYROM, εκείνο της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ). Μιλούμε πάντα για τα «Σκόπια», μόνι ο' ολοκληρω τον κόσμο, η Ελλάδα και η Κύπρος, εμείς και ο κούκος, όταν όλος ο κόσμος μιλά απλά για τη Μακεδονία...

— Εισήξαμε πρόσφατα στο λεξιλόγιό μας, τον όρο «Ελλαδίτης» όταν όσοι κατοικούν ή προέρχονται από την Ελλάδα, δεν θα ήθελαν να μειώνονται από Έλληνες σε Ελλαδίτες, όπου ένας μεστός, ιστορικά πλούσιος και πολιτισμικά φορτισμένος όρος, υποκαθίσταται απλά από ένα γεωγραφικό.

— Όμως δεν έχουμε ακόμα ανακαλύψει ή εφεύρει τον όρο Τουρκίτης, αφού τόσο οι Τουρκοκύπριοι όσο και οι εκ Τουρκίας ορμώμενοι, είναι ξένοι και καλύπτονται από την έννοια Τούρκος. Άλλωστε έτσι καταφέρνουμε οι Ελληνοκύπριοι να μονοπωλούμε για τον εαυτό μας, τον όρο Κύπριος!

— Όσο για τον «Ελληνοαμερικανό» τενίστα Πητ Σάμπρας! Αν χάνει συνέπειας ακολουθείτο αυτή η αρχή του προθέματος της καταγωγής ευρύτερα, θα άφηνε ως Αμερικανούς χωρίς πρώτο συνθετικό, μόνο τους Ερυθρόδερμους, τους Απάτσι, τους Τσιερόκι, τους Νούτκα ή τους Ιροκουά. Αλλά τον υποσυνείδητο μας ρατσισμό εκτρέφουν μόνο οι διδάσμοι... Ελληνοαμερικανοί, αρχικά και ο Αγκνιου, πριν ανακαλυφθεί ότι ενέχετο σε φοροδιαφυγή και πολλές άλλες κολάσιμες πράξεις.

★ Είναι γνωστό και χλιοειπωμένο: η εναρμόνιση γενικά, της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το κυπριακό κεκτημένο, δεν είναι εύκολη δουλειά. Ειδικά, όμως, η εναρμόνιση, στον ευαίσθητο τομέα των Μ.Μ.Ε. αποτελεί ασήκωτο φορτίο για την διαπραγματευτική μας ομάδα. Προς τούτο θα πρέπει να στρατευθούν, κατα την γνώμη μας, οι καναλάρχες και εκδότες του κυπριακού Ελληνισμού, ενδεχομένως υπό τον συντονισμό του κυρίου Λυσσαρίδη, ο οποίος καταλάβει πολλά από τις δουλειές αυτές. Θα μπορούσαν επίσης να στρατευθούν και κάποιοι από τους πολιτικούς συντάχτες, στη τύχη θα λέγαμε, διότι ως είναι καλά γνωστό, είναι σχεδόν όλοι τους υπέροχοι. Πριν ίσως προχωρήσουν οι διαπραγματεύσεις σε κεντρικό επίπεδο, θα έπρεπε όμως, να διοργανωθούν μια δυο σειρές σεμιναρίων στη Λευκωσία προς καναλάρχες και δημοσιογράφους της Ε.Ε. με κύριο θέμα, θα το έχετε καταλάβει βέβαια, την αντικειμενικότητα των ειδήσεων, με «case study» το Γιουγκοσλαβικό. Ενα θέμα στο οποίο το σύστημα πληροφόρησης του κυπριακού Ελληνισμού άφησε τον πλανήτη άναυδο. Έχουμε εδώ καναλάρχες με ιστορία και στη δημοκρατία και στη δημοκρατική πληροφόρηση. Γιατί να επωφελείται απ' αυτούς μόνο η Κύπρος; Στην υλοποίηση του προγράμματος αυτού πρέπει οπωσδήποτε να μετέχει οικονομικά και το Ταμείο Διαφώτισης, διότι με λίγη καλώς νοούμενη ελληνοκυπριακή πονηριά, θα μπορούσαμε να επηρεάσουμε και στο Κυπριακό, έτσι ώστε οι ξένοι δημοσιογράφοι, να το παρουσιάζουν αντικειμενικά και όχι φιλοτουρκικά.

★ Μπήκε για τα καλά το καλοκαίρακι. Ήλθε ο καιρός του ετήσιου θρήνου μας, για τους πολλούς στις πλαταίες της αντίστασης και για τους λίγους στις παραλίες της ελευθέρως Κύπρου και του Αιγαίου πελάγους, το οποίο φυλάττουν πλέον, σαν τους 300 του Λεωνίδα, οι 123 λεβέντες Ελληνοκύπριοι με τους s300. Εδώ ή εκεί εν πάση περιπτώσει, ανάμεσα στα μακροβούτια σας, θα συναντήσετε και τους αγαπημένους σας πολιτικούς, για να σας εξηγήσουν τις λεπτομέρειες του αγώνα.

★ Απ' ότι φαίνεται, όμως, το καλοκαίρι αυτό δεν είναι όπως τ άλλα. Οι Νατοϊκοί και οι άλλες δυτικές δυνάμεις θα πιάσουν για λύση του Κυπριακού. Οι Ελλαδίτες αδελφοί θα πρέπει να συμπαρασταθούν στον Κυπριακό

Ελληνισμό, πιο πολύ απ' όσο θα συμπαρασταθούν οι Τουρκίτες στον Κυπριακό Τουρκισμό, αν και επί του θέματος της απόρριψης μπορεί να συμφωνήσουν όλοι μαζί.

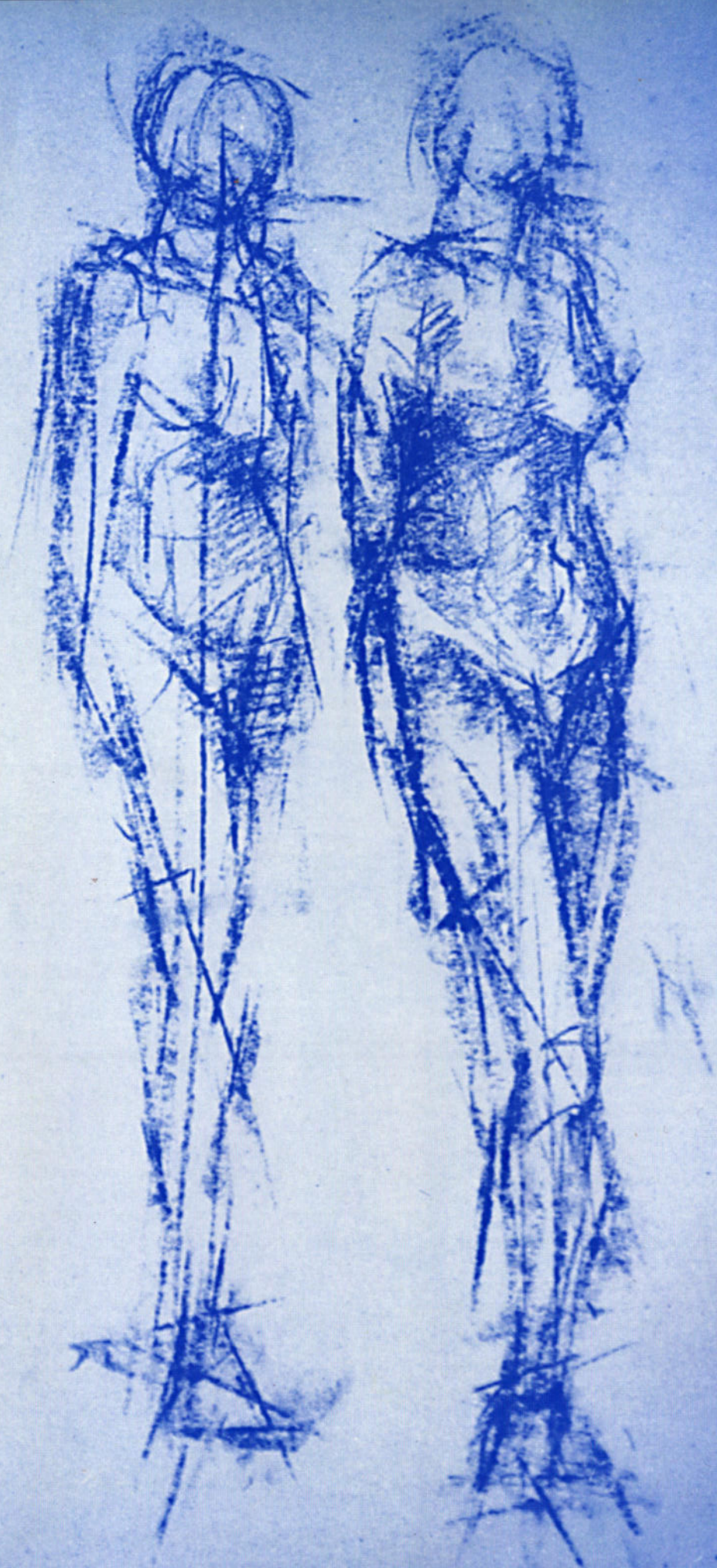
★ Λυπηθήκαμε και τον Δημήτρη Χριστόφια και τον Βάσο Λυσσαρίδη, που υποχρεώθηκαν να εκφωνήσουν τον λόγο τους, στο τελευταίο συλλαλητήριο για τον τερματισμό των βομβαρδισμών στη Γιουγκοσλαβία μπροστά σε γαλανόλευκες ανοησίες. Τα γαλανόλευκα πανώ ήταν δύο και κυριαρχούσαν στην πτωχής προσέλευσης συντροφισύναξη, καθώς θα έλεγε και ο Ζουράρης. Το ένα έγραφε «Σιωνισμός, Μασονία, ΝΑΤΟ, το ίδιο συνδικάτο» και το άλλο «Κάτω η εβραϊσσοβιστική επίθεση κατά της ορθόδοξης Γιουγκοσλαβίας». Πάντως ούτε ο ένας διαμαρτυρήθηκε ούτε ο άλλος. Το σημαντικό είναι το να είσαι πατριωτική δύναμη, τ άλλα είναι λεπτομέρειες.

★ Το άσχημο είναι ότι Εβραίοι και Μασόνοι τώρα, τρέχουν να γλυτώσουν την Τουρκία από το δίκαιο θυμό του απανταχού της γης, Ελληνισμού. Πως αλλοιώς να εξηγηθεί η υπαναχώρηση των G-8, από τις θέσεις του ΟΗΕ στην ανακοίνωσή τους για το Κυπριακό; Τώρα ήλθε η ώρα να στείλουμε τους απεσταλμένους της δίκαιης υπόθεσης μας, ανεξαρτήτως κομμάτων, τον καθένα εκεί που έχει πέραση, να στήσουμε το παγκόσμιο μέτωπο αντίστασης εναντίον των πάσης φύσεως αλλοθρήσκων. Μπορούμε, μαζί με τον κ. Μιλόσεβιτς, σύμβολο του αγώνα των λαών, να στήσουμε το μέτωπο του απανταχού της γης Ελληνισμού, του απανταχού της γης Γιουγκοσλαβισμού, του απανταχού της γης Ρωσισμού, εναντίον του απανταχού της γης Τουρκισμού, Αμερικανισμού, Βρετανισμού, Γαλλισμού, Γερμανισμού, Ιταλισμού και της διάσκεψης μουσουλμανικών κρατών.

★ Όπως το περιμέναμε το εκλογικό συνέδριο του ΔΗΣΥ έβαλε τα πράγματα στη θέση τους. Οι υπεύθυνοι για την λανθασμένη πολιτική του ενεργού ηφαιστείου και των S-300 πήγαν σπίτι τους και ανέλαβαν τώρα τα ινία οι πολιτικοί που όρθωσαν το ανάστημά τους την ώρα που έπρεπε, στα θέματα που έπρεπε.

Ακριβώς τέτοια γεγονότα μας γεμίζουν εμπιστοσύνη για το μέλλον του τόπου μας αλλά και του πλανήτη, που, μην το ξεχνάμε μας παρακολουθεί και περιμένει το παράδειγμά μας.

υ

ZANUETTOS

2

5 290573 551022 01